Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 30 גראשען
היינט 20 זייטען
נייער פאלקסבלאט
№ 155 | Łódź, Piątek, 5 lipca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ד' תמוז תרצ"ה | № 155
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אפיציעלער קאמוניקאט וועגען די געשפרעכן צווישן מיניסטער בעק און קאנצלער היטלער

בערלין, 4 (ספ. טעל.)

נאך א צוויי-טאגיגען וויזיט פון מיניסטער בעק אין בערלין, איז פערעפענטליכט געווארען פאלגענדער אפיציעלער קאמוניקאט:

דער צוויי-טאגיגער אויפענטהאלט פון פוילישען אויסערן-מיניסטער האט געגעבען די מעגליכקייט צו גרינדליכע געשפרעכען פון רייכסקאנצלער היטלער און דער דייטשער רעגירונג מיט'ן מיניסטער בעק. אין די געשפרעכען, וואס זענען געפיהרט געווארען אין א אויפריכטיגען אטמאספער, זענען ארומגערעדט געווארען די ספעציעלע פראבלעמען, וואס אינטערעסירען פוילען און דייטשלאנד, ווי אויך די אלגעמיינע פראבלעמען, פון דער איראפעאישער פאליטיק. די געשפרעכען האבען ארויסגעוויזען א בעדייטענדע פעראייניגהייטליכונג פון די אנשויאונגען.

מיט צופרידענהייט קען מען פעסטשטעלען, אז די פויליש-דייטשע דעקלאראציע פון 26 יאנואר 1934 האט אין יעדער הינזיכט ארויסגעוויזען איהר פולען ווערט אלס קאנסטרוקטיווער עלעמענט צו פערזיכערן דעם שלום אין איראפא.

בידע מלוכות, נעמענדיג אלס יסוד די שכנישע לאגע פון בידע פעלקער, וועלען אויך אין דער צוקונפט בלייבען אין א ענגען קאנטאקט און וועלען ווידמען אלע זייערע כחות פאר דעם שלום-ווערק אין איראפא.

אין בערלין איז פארגעקומען א פרעסע-קאנפערענץ פאר די דייטשע זשורנאליסטען און אויסלענדישע קארעספאנדענטען. עס זענען געקומען איבער 100 פרעסע-פארשטעהער.

מיניסטער בעק האט געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט צווישען אנדערן געזאגט פאלגענדעס: מיר גיבען זיך אלע אפ א דין וחשבון, אז אהן א צוזאמענארבייט, געשטיצט אויף דעם פולען פערשטענדניש, וואלט שווער געווען צו דערגרייכען די דורכאויס פאזיטיווע רעזולטאטען, וואס זענען אין משך פון די לעצטע צוויי יאהר דערגרייכט געווארען צווישען פוילען און דייטשלאנד...

מיט צופרידענהייט קען איך פעסטשטעלען, אז זייט דעם אונטערשרייבן די דייטש-פוילישע דעקלאראציע פון 26 יאנואר 1934, האבען מיר געמאכט בעדייטענדע פארטשריטען אויפ'ן וועג פון געגענזייטיגער פערשטענדיגונג. איך אליין גיב צו א גרויסען ווערט דעם פערזענליכען קאנטאקט צווישען די פארשטעהער פון דער פרעסע פון אונזערע לענדער...

די נעכטיגע לאנגער און גרינדליכער מיינונגס-אויסטויש מיט'ן רייכסקאנצלער היטלער האט ארומגענומען סיי די פויליש-דייטשע בעציהונגען, ווי אויך די אלגעמיין פאליטישע פראגען, וואס אינטערעסירען בידע רעגירונגען. דאס דאזיגע געשפרעך וועט אהן שום ספק זיין א פאזיטיווער צוגאב אויפן וועג, אויף וועלכען בידע רעגירונגען זענען ארויף, אונטערשרייבענדיג די דעקלאראציע פון 26 יאנואר 1943.

קאנפערענץ פון מיניסטער בעק מיט קאנצלער היטלער האט געדויערט 5 שעה

צוויי שעה איז דאס געשפרעך פארגעקומען אויג אויף אויג

בערלין, 4 (ספ. טעל.)

היינט, אין צווייטען טאג פון וויזיט פון פוילישען אויסערן-מיניסטער בעק אין בערלין איז צווישען דעם פוילישען מיניסטער און קאנצלער היטלער פארגעקומען א קאנפערענץ, וועלכע האט געדויערט 5 שעה.

אזוי ווי די פרטים וועגען דער קאנפערענץ צווישען היטלער'ן און די ענגלישע מיניסטארען סיימאן און אידען זענען בשעתו באלד בעוואוסט געווארען דער ברייטער עפענטליכקייט — האט מען ביי דער איצטיגער קאנפערענץ געהאנדעלט פארזיכטיג. די ערשטע צוויי שעה האבען היטלער מיט בעק'ן געשמועסט אונטער 4 אויגען — קיינער איז נישט אנוועזענד געווען. ווייטער איז די קאנפערענץ פארגעקומען אין דער געגענווארט פון זעהר דיסקרעטע פערזאנען.

און דאך איז בעוואוסט, אז בעת'ן נעכטיגען געשפרעך האט מען אין אלגעמיין אנגעמערקט די ליניע פון פויליש - דייטשע בעציהונגען. עס זענען בעריהרט געווארען אויך א רייהע ענינים, וואס האבען א וויכטיגע בעדייטונג סיי פאר פוילען ווי אויך פאר דייטשלאנד.

קאנצלער היטלער האט אויסגעדריקט זיין בעדויערן, וואס דער טויט, וועלכער האט ארויסגעריסען דעם מארשאל פילסודסקי האט איהם געשטערט, ווי עס איז געווען געפלאנט, זיך צוזאמענצוטרעפען מיט'ן פיהרער פון פוילישען פאלק.

מיניסטער בעק האט ערקלערט, אז די פוילישע רעגירונג איז דעצידירט אויסצופיהרען אויף אלע געביטען פון לעבען דעם פאליטישען טעסטאמענט פון פערשטארבענעם מארשאל פילסודסקי.

מיניסטער בעק'ס ערקלערונג פאר די פרעסע-פארשטעהער

בערלין, 4 (ספ. טעל.)

אין די סאלאנען פון דער פוילישער אמבאסאדע

מיניסטער בעק אפגעפאהרען אין דייטשען קוראַרט

בערלין, 4 (ספ. טעל.)

נאכ'ן פריהשטיק אין דער אמבאסאדע, איז מיניסטער בעק אין דער בעגלייטונג פון זיין פרוי, אמבאסאדאר ליפסקי ווי אויך די אנדערע פערזאנען אפגעפאהרען קיין שארפהיידע אין דער ווילע פון פרעמיער געריונג.

אין אווענד איז מיניסטער בעק אפגעפאהרען אין א קוראַרט אין דרום-דייטשלאנד.

סיים אנגענומען אין אלע דריי לעזונגען

די אויסטאוועס וועגן די וואהל-ארדינאציע צום סיים, סענאט און וואהל פון מלוכה-פרעזידענט

ווארשא, 4 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

היינט 11 א זייגער פארמיטאג האט זיך אנגעהויבען די זיצונג פון סענאט מיט'ן ציל צו ערלעדיגען די דריי פארשלאגען פון ב. ב.-קלוב וועגען די וואהל-ארדינאציע צום סיים און צום סענאט, ווי אויך פון דעם אוסטאוו וועגען די וואהלען פון א מלוכה-פרעזידענט.

פארן צוטרעטען צו דער טאג-ארדנונג האט סענאט-מארשאלעק ראטשקעוויטש געהאלטען א קורצע געזעגען-רעדע נאכ'ן פערשטארבענעם אין פאריז סענאטאר מאטץ. די רעדע פון מארשאלעק האבען די סענאטארען אויסגעהערט שטעהענדיגערהייט.

דאן האט דער מארשאלעק געמאלדען, אז אין שייכות מיט'ן ארייננעהן אין קראפט פון דער נייער קאנסטיטוציע, וועט ער אנווענדען דעם ביז-איצטיגען רעגולאמין פון די סענאט בעראטונגען.

סענאטאר ד"ר לעווענהערץ האט רעפערירט דעם פראיעקט פון אוסטאוו וועגן דער וואהל-ארדינאציע אין פארלאמענט זי אנצונעהמען אהן ענדערונג אין דער פארם ווי זי איז אנגענומען געווארען אין סיים.

אין הסכם מיט'ן פארשלאג פון מארשאלעק איז בעשלאסען געווארען אדורכצופיהרען די אלגעמיינע און בעזונדערע דיסקוסיע צוזאמען.

אין דער דיסקוסיע האט גענומען א ווארט סענ. גלאמבינסקי, וועלכער האט אנגעוויזען, אז דער נאציאנאלער לאגער האט שוין געהאט די געלעגענהייט זיך ארויסצוזאגען נישט נאר געגען דער פראיעקטירטער וואהל-ארדינאציע, נאר האט אויך נישט בדעה זיך צו בעטייליגען אין די וואהלען.

עס האבען נאך דאן גערעדט א רייה אנדערע סענאטארען, דאן איז מען צוגעטרעטען צו דער אפשטימונג און דער פראיעקט פון דער וואהל-ארדינאציע צום סיים און סענאט, ווי אויך דער אוסטאוו ווי דער וואהל פון מלוכה-פרעזידענט איז אנגענומען אין אלע דריי לעזונגען.

ענגליש-פראנצויזישע קאנסולטאציע

וועגן דעם איטאליעניש-אביסינישען קאנפליקט

לאנדאן, 4 (ספ. טעל.)

דער ענגלישער קאבינעט האט זיך נעכטען דעצידירט אדורכצופיהרען א קאנסולטאציע מיט פראנקרייך, כדי פעסטצושטעלען די געמיינזאמע ענגליש - פראנצויזישע טאקטיק אין דער איטאליעניש-אביסינישער פראגע. די דאזיגע קאנסולטאציע וועט פארקומען צווישען דעם ענגלישען אמבאסאדאר אין פאריז קלערק און פרעמיער לאוואל אין משך פון די נאהענטסטע טעג.

לאנדאן, 4 (ספ. טעל.)

דער פראנצויזישער קארעספאנדענט פון „דיילי טעלעגראף" פערטינאקס, מיילט מיט פון פאריז, אז דער גענעראל - סעקרעטאר פון פעלקער-ליגע אווענאל ווערט ערווארט אין לאנדאן אויף דער נייער וואך. ער זאל בעהאנדלען מיט דער ענגלישער רעגירונג די פראגע וועגען איטאליעניש - אביסינישען קאנפליקט.

דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון „דיילי מייל" ערקלערט, אז אין די לאנדאנער קרייזען ווערט די פאליטישע סיטואציע זעהר ערנסט גענומען.

געשטארבען באראן פראנצאז מאנטאפיארע

אויסגעלאשען דער באראן-טיטול פון דער משפחה מאנטאפיארע

לאנדאן, 4 (יט"א טעלעגראפיש)

אין עלטער פון 75 יאהר איז געשטארבען באראן פראנצאז אברהם מאנטאפיארע. אנ'אייניקעל פון אברהם מאנטאפיארע, וועלכער איז געווען א ברידער פון באראן משה מאנטאפיארע, אזוי ווי משה מאנטאפיארע האט נישט געהאט קיין קינדער, איז דער באראן-טיטול אריבער צו אברהם'ס עלטסטען זוהן יוסף און פון איהם אויף זיין זוהן פראנצאז. מחמת דעם, וואס דער פערשטארבענער האט אויך נישט איבערגעלאזט קיין קינדער, איז אויסגעלאשען געווארען דער באראן-טיטול, וואס משה מאנטאפיארע האט בעקומען מיט 90 יאהר צוריק.

דער פערשטארבענער איז פאר דער מלחמה געווען דער פארזיצער פון דער ציוניסטישער פעדעראציע. ער האט הערצלען אריינגעפיהרט אין די פאליטישע קרייזען, שפעטער האט ער זיך צוריקגעצויגען פון דער פאליטישער ארבייט.

נעכטען איז פארגעקומען די לויה.

דירעקטאר פון א מאשינען-פאבריק בעגאנגען זעלבסטמארד

ווארשא, 4 (טעלעפאניש)

היינט איז בעגאנגען זעלבסטמארד דורך אריינשיסען זיך א קויל אין קאפ. אויף א שיפעל אויף דער ווייסעל, קארל פוקס, דירעקטאר פון דער מאשינען-פאבריק „גראפיקא".

ערשטער פראצעס וועגען קינדער-רויב אין פוילען

די אנגעקלאגטע פער'משפט צו 2 און א האלב יאהר תפיסה

ווארשא, 4 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)

נעכטען איז אין ווארשא פארגעקומען דער פראצעס פון דער 27-יעהריגער סטאניסלאווא ראקאווסקא - קאזלאווסקא, וואס איז בעשולדיגט געווארען אין צורויבען פון זאקסישען גארטען דעם 3-יעהריגען יאנוש סקאלסקי.

אין געריכט האט די קאזלאווסקא זיך מודה אין פערברעכען, אנגעבענדיג אלס מאטיוו איהר שטארקע בענקשאפט צו קינדער. זי אליין האט קיין קינדער נישט געקענט האבען. די קאזלאווסקא איז פערמשפט געווארען צו צוויי און א האלב יאהר תפיסה.

דער פראצעס האט אין ווארשא ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג, ווייל עס איז דער ערשטער פראצעס אין פוילען וועגען קינדער-רויב.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, גרויספאטער, שוויגערפאטער, ברודער, שוואגער און אנקעל הנגיד הגביר החסיד
נ"ע
שלמה זאלא לידזבארסקי
ב"ר יהודה מאיר ז"ל
איז עלטער פון 57 יאהר.
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 5 יולי 1935, 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז אין פאביאניץ, מאריאנסקא 3, וועגען וואס ס'טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע פאמיליע.
9346

פארק העלענאוו

טעל. 32-209.

לאלא פאלמאן

מארגען שבת, דעם 6-טען ד. ח. 9 אוונט רעוועלאציאנס-אויפטריט פון די ליבלינגען פון גאנץ פוילען

אין איהר שלאגער-רעפערטואר: 1) דאס מיידעל פון מארקעט; 2) ארבייטלאז; 3) פאמיליען-גליק; 4) א שלרונן; 5) ס'ארט מיך נישט; 6) ביים רבינס טיש; 7) איך און דו; 8) יחוס; 9) א סטאלפערשער ווארשעווקע; 10) ר' דן...; 11) די דאמע סימ'ן הינטל...; 12) פון יארידן; 13) שווערע געמיטער; 14) דריי בנים; 15) שמחות ביי יו״טן; 16) מיין חת; 17) בערל שמיד; 18) הויף-זינגערין; 19) מאשינען; 20) דינסט מיידעל און פיל אנד. — אלע טעקסטען ספעציעל געשריבען פאר לאלא פאלמאן פון דירעקטאר: יצחק פערלאוו.

זמרה זעליגפעלד יהודית בערג

אין איהר רייכען רעפערטואר.

און מ. קיפנים

אין שלאגער-פראגראם פול מיט רייץ, הומאר, סענטימענט און טאנץ.

איינטריטס-בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל., זיץ-פלעצער 2.20 זל. און פאר קינדער 54 גר. צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע, אין דער טערקישער קאנדיטאריי, פיעטריקאווער 12 און אין דער קאסע פון „העלענאוו". דער איינטריט איז גילטיג פון 2 נאכמ. וויל פון 4 נאכמ. שפילט דער סימפ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ס. פיעטרושקא.

בעמערקונג: די געקויפטע בילעטען פון פאריגען שבת זענען גילטיג.

צ. ק. פון „פועלי אגודת ישראל" אין פוילען.

זונטאג, פ׳ חו״ב, דעם 7-טען יולי, א זייגער 3 נאכמיטאג קומט פאר אין לאדז אין זאל פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנא 27

די פייערליכע ערעפנונג

פון דער דריטער לאנד-קאנפערענץ פון פא״י אין פוילען פארבונדען מיט א

ארץ-ישראל-אקאדעמיע

זאל „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנא 27

פראגראם: 1) עפענונג: ל. פראם, 2) כאר: פא״י-הימן, 3) בעגריסונגען, 4) רעפערעטען: אדוואקאט ד״ר יצחק ברויער פראנקפורט, הרב מ. ח. לוי (פראשאוו) פרעזידענט פון אגודת ישראל אין פוילען, ה״ר י. מ. לעווין ווארשא. פ. לאנדענבערג און הרב א. מייערזאן. ... באלקאן פאר פרויען. ... בילעטען פון 54 גראשען אן שוין צו בעקומען אין: פא״י פילסודסקי 66, „רענאמא" פיעטריקאווער 7, דישקין, 11-טען ליסטאפאד 20, און אין טאג פון דער פייערונג פון 11 פריה ביי דער קאסע פון זאל.

צו דער חתונה פון אונזער ליבער טאכטער

טויבע זילבערבערג

מיט ה׳ וול. פריימאן

ווינשען מיר זיי פיל גליק און א צופרידן צוזאמענלעבען

די עלטערן

צו דער חתונה פון אונזער ליבען זוהן און ברודער

וול. פריימאן

מיט פרל. מאלא זילבערבערג

ווינשען מיר זיי פיל גליק אויף זייער נייעם לעבענסוועג

פאטער און ברודער פריימאן

אונזערע ליבע מחותנים

רפאל יהודה זילבערבערג און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פרל. מאלא

מיט ה׳ וול. פריימאן

ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פון זיי פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען

ישראל סאק און פרוי

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

מאלא זילבערבערג

מיט ה׳ וול. פריימאן

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

בנימין און דארקא זילבערבערג

אכטונג, שטריקער!

אלע שטריקער מייסטער וועלכע זענען בע׳עולהט געווארען ביי דער אויסמעסטונג פון אומזאץ שטייער פארן יאהר 1934 ווערען אויפגעפאדערט אין זייער אייגענעם אינטערעס צו קומען זיך רעגיסטרירען אין פעראיין.

די רעגיסטראציע קומט פאר זונטאג, דעם 7 פון 10–2 פארמיטאג און 5–9 נ. מ.

די פערוואלטונג פון שטריקער-מייסטער-פעראיין, פילסודסקיעגא 69

שפארט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58-210

וועלכע איז די איינציגע ביליגע און רעיעלע קוועלע פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע מאלעסינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען׳ס און מעהר

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר דער פאמיליע קרישטאל צו דער חתונה פון זייער זוהן

אבראם קרישטאל

מיט פרל. יאדזשא שאפיר

מיר ווינשען זיי אויך א גליקליכע צוקונפט

מאיר און ראכעל גראנאס

צו דער חתונה פון אונזער קאלעגע

אבראם קרישטאל

מיט פרל. יאדזשא סאפיר

ווינשען מיר זיי א גליקליך צוזאמענלעבען

מאכעל, יארע און שמולעק גראנאס,

יוסף חיים גראנאס און פרוי

אונזער חשוב׳ן ספקרעטאר

ה׳ יוסף דוד ראקיטאוויטש און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן ברוך מענדל ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פון איהם פיל נחת.

די פערוואלטונג פון יודישען געפליגעל-הענדלער-פעראיין אין לאדז, פולנאצנא 25.

אונזערע ליבע פריינד

יוסף ראקיטאוויטש און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן ברוך מענדל ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פון איהם פיל נחת.

מאיר סאלצמאן,
מרדכי ווייגבלום,
הערצקע קלארמאן,
אברהם וואלפשטאט,
שלמה בערלינסקי
און פייוויל ראזענמוטער.

צו דער חתונה פון

פרל. העלענא שטיינבערג

מיט ה׳ ישראל לאזענקא

ווינשען מיר אונזער פערוואלטונגס מיטגליד ה׳

יוחנן שטיינבערג

צו האבען פון זיי פיל נחת על הרי ציון וירושלים, און דעם יונגען פאר פיל גליק.

די פערוואלטונג פון סוחרים-פעראיין געיערס ראיאן, פלאק ריימאנטא 6/5

אכטונג, צוקער-לײדענדע!

אלע ארט נאהרונגס-מיטלען פאר צוקער-לײדענדע פון דער בעוואוסטער און פון דאקטוירים אנערקענטער פירמע

LEBROSE

WARSZAWA

איז צו בעקומען אויסשליסליך נאר אין

Café „CAPRICE", Łódź

PIOTRKOWSKA 29, telefon 140-06.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז מיין סאדע-וואסער-פאבריק איז איבערגעטראגען געווארען

אויף פילסודסקיעגא 69

יעדע בעשטעלונג ווערט פינקטליך ערלעדיגט. ספעצ. קליינע באלאנען וואסער מיט איין אויף שבת

טעלעפאן 190-48. מיט אכטונג פרידוואלד

איטקא גאנזווא
נח באראן

פערלאבט

לאדז, אין יולי 1935.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער

נח באראן

מיט פרל.

איטקא גאנזווא

ווינשען מיר, אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען באצירט זיין

עלטערן און געשוויסטער.

אונזער ליבען ברודער און שוואגער

נח באראן

צו זיין פערלאבונג מיט פרל.

איטקא גאנזווא

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

מ. מאזעלשא און פרוי

אונזער ליבען ברודער און שוואגער

נח באראן

צו זיין פערלאבונג מיט פרל.

איטקא גאנזווא

ווינשען א הארציגען מזל-טוב און פיל גליק

הערצקא באראן און פרוי

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד ה׳

נח באראן

מיט פרל.

איטקא גאנזווא

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

פאמיליע ראזענבערג

אונזער פריינד ה׳

יעקב קרישטאל און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

ה׳ אברהם

מיט פרל.

יאדזשא שאפיר

ווינשען מיר, אז זיי זאלען דערלעבען פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען

ירחמיאל וויינטרויב און פאמיליע

מזל טוב. א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער חשובן מיטגליד

ה׳ אברהם יצחק קרישטאל

צו זיין חתונה מיט פרל. יענטע שאפיר

וועלכע איז פארגעקומען אין סאצק.

די גבאים און מתפללים פון דער חברה משמורים אין לאדז פוצקא 3

קאנקורס!

ס׳ווערט געזוכט 2 מלמדים

1) דרדקי; 2) חומש, רש״י, נ״ך מיט פעדאגאגישע פעהיגקייטען: פערזענליך זיך צו מעלדען אין דער קאנצעלאריע פון ת״ת שעורי הרת, נאווא-זארזשעווסקא 18 זונטאג דעם 7 יולי פון 9 א זייגער פריה.

9349 די פערוואלטונג

Dr.

Wajnberg

ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ- און סקלעראז-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145, טעל. 126-02.

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–5, 8–9 אוו.

אונזער ג׳ שעף ה׳

י. שטיינבערג און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבער טאכטער

פרל. העלענא

מיט ה׳ אלתר לאזינגער

ווינשען מיר, אז זיי זאלען דערלעבען פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט אין פאלעסטינא.

דאס פערואנאל פון דער פירמע „שטיינבערג"

א געפעהרליך פערגעסען

מען קען זיך נישט בעקלאגן אויפן הייאהריגען זומער. די וועטערונג איז הערליך. דעריבער ווער עס קען, בעמיט זיך צו פערגעסען וועגען קלייניגקייטען פון טאג-טעגליכען לעבען און צו פערייזען ווי אמשנעלסטען אויף די פרישע לופט. אבער דאס פערגעסען פון קלייניגקייטען איז נישט זעהר געזיכערט. וויל פון קלייניגקייטען שאפט זיך טייל מאל א גאנצעס. לאמיר זיך פארשטעלען, אז ס׳האט עמיצער פערגעסען וועגען אזא „קלייניגקייט" ווי צו בענייען אלאס צו דער 11-טער קלאס 33 לאטעריע און דערנאך לעזט ער אדורך טאבעלע, אז אין דער ציהונג, וואס הויבט זיך שוין אן שוין דעם 16-טען ה. ח. איז אויף דער לאס געפאלען א גרויס געווינס: צי וועט דאס נישט זיין קיין קאטאסטראפע. בעסער דעריבער צו ערלעדיגען תיכף דעם ענין, הויפטזעכליך אז די 33-טע לאטעריע איז א חוץ די געוועהנליכע געווינסען, זעהט פאר נאך אן אומזיסטע צוגאב-ציהונג אויף די חנאות.

פאר גאלד, בריליאנטען

בּיזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעם צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

דער אנטיסעמיטישער קורס אין דייטשלאנד

שטערט דעם גאנג פון די ענגליש=דייטשע אונטערהאנדלונגען

לאנדאן, 4 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער נאצ. פרידענס־קאנפערענץ איז אריינגעטראגן געווארן א פארשלאג, איבערצושיקן א בריף צו דער דייטשער רעגירונג אין וועלכען ס'זאל אנגעוויזען ווערען, אז די ענגליש־דייטשע בעציהונגען ליידען שטארק צוליב דעם אנטיסעמיטישער העצע אין דייטשלאנד.

proszki
„KOWALSKIEGO"
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH BÓLACH GŁOWY
AK
FABR. CHEM.-FARM. „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

געמיינזאמע יודיש-אראבישע אקציע פאר פעסטשטעלען די האנדעלס-שעה'ן אין ירושלים.

ירושלים. די יודישע און אראבישע סוחרים ווי אויך האנדעלס - אנגעשטעלטע פיהרען גע־מיינזאם אנ'אקציע פאר פעסטשטעלען די האנדעלס שעה'ן אין ירושלים. די פאדערונג איז נאך ארויס־געדוקט געווארען אין יאהר 1928 און איז אויך געשטיצט געווארען דורך דער רעגירונג, אבער די שטאט־פערוואלטונג האט נאך ביז איצט נישט א־רויסגעגעבען די ענטשפרעכענדע פעראדענונג. א דעלעגאציע, וואס איז בעשטאנען פון 2 פארשטע־הער פון דער האנדעלס - קאמער, פון יודישען האנ דעלס־אנגעשטעלטען - פעראיין, ווי אויך יודישע און אראבישע סוחרים, האט זיך וועגען דעם ענין געווענדעט צום בירגער־מייסטער און וויצע־בירגער מייסטער פון שטאט. עס ווערט פארגעלעגט צו שלי־סען די געשעפטען 7 א זייגער אין אווענד, דערביי זאלען די געשעפטען פון בוי־מאטעריאלען געשלא־סען ווערען 6 א זייגער און שפייז־געשעפטען 8 א זייגער אין אווענד.

ווי דער יט"א ווערט געוואויר, האט דער פער־איין פון יודישע האנדעלס - אנגעשטעלטע בעקומען א ווארימען בריף פון דעם הויך־קאמיסאר, וועלכער זאגט צו צו שטיצען די פאדערונגען פון דעם פעראיין.

אויף דער יער-פילסודסקי אקציע

ווי בעקאנט איז אין פאריגען יאהר פארגע־קומען א שפאלטונג אין דער ארגאניזאציע „הנוער הציוני" אין קאנגרעס פוילען. דער לאדזשער „ה.ה." האט ערקלערט נייטראליטעט און גלייכצייטיג בע־שלאסען, דאס אין פאל פון שפאלטונג אויך אין לאדזשער גרופע, איבער אויטאמאטיש דאס גאנצע געלד פון לאדז אין רשות פון קרן קימת לישראל.

פאריגע וואך איז די שפאלטונג אין לאדז פארגעקומען. אין רעאליזאציע פון דאזיגען בע־שלוס בעשטימט לאדז, דאס גאנצע געלד, אין דער סומע ארום 1500 (טויזענד פינף הונדערט) זלאטעס אויף דער יער פילסודסקי אקציע.

פערבאטען דעם „שטירמער" אין דער שווייץ

שווייצארישע פרעסע פערבאטען אין דייטשלאנד

גענף, 4 (יט"א טעלעגראפיש)

די שווייצארישע רעגירונג האט פערבאטען דאס אריינפיהרען און פערשפרייטען דעם „שטיר־מער". ס'איז אויך אפגעשטעלט געווארען אין דער שווייץ די דייטשע צייטונג רייכס־דויטשע ח

די פעראדנונג איז ארויסגעגעבען דערפאר, וואס די שווייצארישע פרעסע איז פערווערט אין דייטשלאנד.

איטאליענישע מיליטער קיין אפריקא

נעאפאל, 4 (ספ. טעל.)

די טראנספארטען מיליטער קיין מזרח־אפריקא געהען ווייטער. לעצטענס זענען אפגעפאהרען 560 ארטילעריסטען, אינזשיכען פאהרען אפ 1.700 שא־פערען, 2 באטאליאנען מיליץ זענען גרייט אין וועג אריין.

דער פליה־פארט אין מיראגליא האט בעקומען א בעפעהל צוצוגרייטען עסקאדרעס פון ארעאפלא־נען פעהיגע צו באמבארדירען. די פליה־עסקאדרע זאל אפפליהען קיין מאסאאלא.

וועגען יעדער מאשין

זארגט איהר אפט מעהר, ווי וועגען זיך אליין. מאטארען ווערען פערזעהען – כמעט אפט אויסנאהם – מיט א גומי־שיידעל, כדי צו פערלענגערן זייער דויערהאפטיגקייט. פעת'ן געהן זענט איהר אויכגעשטעלט אויף עהנליכע טרייסלונגען, ווי א מאשין. זארגט אלזא אויך פאר זיך און פערזעהט אייערע שיך מיט

BERSON
SPORT
WYPUKŁE OBCASY GUMOWE.

איהר וועט זיך דערמיט פערזיכערען רוה, בעקוועמליכקייט און געזונד.
פאדערט נאר די מארקע בערסאן,
ווארפט אפ נאכגעמאכטע!

נאכט=פאנטאוויע
„לינת הצדק"
אין לאדז,
17 צעגעלניאנא 17

מארגען שבת, דעם 6 יולי 1935. 9 אווענד וועט פארקומען אין
קאלומנע, אין לאקאל קאלומנאדע
אגרויסע פערוויילונג
לטובת דער נאכט=פאנטאוויע „לינת הצדק" אין לאדז

מיט א פערשידענארטיגן פראגראם. ארטיסטישע אויפטריטן. גרויסע פאנטען-לאטעריע. ארקעסטער. דאנסינג. פערשידענע איבעראשונגען. רייך־פערזעהענער בופעט
בילעטען 2 זל. פאר יוגענד 1 זל. הנחה-רייזע. פערפערקויף פון די בילעטען אין „לינת הצדק" אין לאדז, ציגעל-גאס 17.

PARK „HELENOW"
פארק „העלענאוו"
זונטאג, ד. 7 יולי ה. י. 2 נאכמ.
קומט פאר
א גראנדיעזע גארטען=פערוויילונג
לטובת דעם בית יתומים
זגערזשער 40

מיט א זעהר אינהאלטסרייכען פראגראם: 2 ארקעסטער. א קינדער=פעסט. א ווערטפולע פאנטען=לאטעריע. בענגאלישע פייערווערק.
פערשידענע אטראקציעס. אנ'איינענער בופעט רייך בעזארגט.
בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון בית יתומים, זגערזשער 40, און אין טאג פון דער פערוויילונג ביי דער קאסע פון „העלענאוו"

די לייטונג פון בעוואוס=טען רעליגיעזען לערן=און ערציהונגס=אנשטאלט
„תורה ודרת"
עם גן-ילדים (פרעבעל-שולע)
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט, דאס נאך א זריגדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.
איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגן שול-יאהר 1935/36 אין אלע מחלקות ווי אויך גן-ילדים (פרעבעל=שול קומען פאר יעדן טאג פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 6.
עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודרת" וואו ס'וועט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען. קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפירט דורך א ספעציעלן מענש. צוליבן קריזיס הנחה=פרייזען.

דירעקלערונג
מיר אונטערגעשריבענע צושניידער פון אויבער העמדער און קראגען דערקלערען, אז די גאנצע סעקציע בלייבט ווי־טער ארגאניזירט אין פראפ. פאריין פון באקלייד-אינדוסטרי ארבייטער אין פוילען, אפטיילונג 6 אין לאדז, אנראדאווא 9.
יעדער פרוב פון וועלכען נישט איז צד צו צוברעכען אונזער ארגאניזאציע וועט אנטרעפען אויף אונזער שארפסטען און ענערגישסטען ווידערשטאנד. אלע ענינים וועגען ארבייט ווערען ערלעדיגט נאר דורכ'ן פאריין.
ש. פעלמאן, שאיע ווארגאן, ב. לוקסענבורג,
ש. זילבערגעלד, חיים ראזענבעס, נ. קארנבלום
יאקובאוויטש, שמולעוויטש, אלעווסקי.

CIECHOCINEK
WILLA CASINO
UL. WIDOK
Wysoko położona, nowoczesna, skanalizowana willa, ładne pokoje,
B. BLISKO ŁAZIENEK.
CENY PRZYSTĘPNE.
W bieżącym sezonie pod zarządem właścicielki,

נאר פאר מענער!
דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ
אלעע 1. מאי 2, פר אנט, 1. שטאק
קומט און איבערצייגט אייך
רעקלאמע פרייזען!

כשר היגיעניש
איבערראשענדע נייעס!!! דער גוט-בעקאנטער
פענסיאנאט „RAJ"
JURKIEWICZA, tel. 27
אין ווישניאווא גורא אין זייבערטס שענסטען פאלאץ
איז טעטיג און נעמט אן געסט.
מיר עמפפעהלען די ג' געסט: טרוקענע זוניגע צימערן מיט אלע בעקוועמליכקייטען. – די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון רוטינירטע קרעפטן.
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעדינונג!
אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויפ'ן ארט.

KĄPIELE CENTRALNE
38 ZACHODNIA 38, tel. 138-51
עמפפעהלען פון 1=טען יולי אן
טושען צו 50 גר.
די ... שעה ... ועלנע ... 8 פריה ביז 8 אווענד

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע רויטע ווייגען
ווי אויך אונגאר=ווייגען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
בעקומט מען אין דעם געשעפט פון
ע. שיקיער
אינה.: ישראל שיקיער
לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84

די עלעגאנטע וועלט!
די לעצטע מאדעלען
שיך
עמפפעהלט
SALON OBUWIA
A. OGÓREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.
בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער=שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע פריינד
דוד גאלדענבערג און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
נחה מיט ה' וואלף ראזענקראנץ
און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמ־מענלעבען.
יוסף וועלנארזש און פאמיליע

הענדווערקער-פאריין אין דער פוילישער רעפובליק, אפטיילונג אין לאדז, צעגעל-גאס 4.
אויסגעשלאסען!
פאר פערגעהען זיך מיט „ליפעראציע" און פאר שעדיגען די אינטערעסן פון די לוין-ארבייטער־כאלופניקעס איז אויסגעשלאסען געווארען פון דער פערוואלטונג און פון פאריין דער מיטגליד
איצל קאלושינער, דעלנא 11.
די פערוואלטונג.
9347

הננו משתתפים בצערם עמוק של חברינו
האחים שאול וגבריאל אלטשילר
במות עליהם
אביהם
בעבודתכם בצבור המדינה העברית תמצאו נחומים.
איגוד הצמ"ד
(אירגונשטעסטערמ')
בלורו, פילסודסקי 57.

500 zł. wynagrodzenia
dam za wyrobienie mi jakiejk. posady w fabryce lub biurze. Skromne wymagania. Oferty sub.: „Wszechstronny — Kaucja" do admin.

אפּמאַך צווישן שטייער־צאָהלער און שטייער־מאַכט

נייער פּראָיעקט פון אינדוסטרי־שטייער וואָס ווערט בּעטראַכט דורך די האַנדעלס־קאַמערן

וואַרשאַ, 4 (ספּ. טעל.).
די האַנדוועריקער־קאַמערן בּעטראַכטען איצט דעם פּראָיעקט פון אינדוסטריע־שטייער. דער פּראָיעקט זאָל זיך שטיצען אויף דעם פראַנצויזישן סיסטעם, וואָס בּעשטעהט אין אַ אַפּמאַך צווישן דעם שטייער־צאָהלער און דער שטייער־מאַכט וועגען דער הויך פון שטייער. די דאָזיגע אַפּמאַכען ווערן פעסטגעשטעלט דורך אַ ריטשאַלט אויף אַ צייט פון 2 ביז 3 יאָהר מיט די רעכט פון בּיידע צדדים צו קינדיגען אויף אַ חודש פאַרן אָפּלויפען פון טערמין.

וועלכע פּאַרטייען וועלען נישט געהן צו די וואַהלען

וואַרשאַ, 4 (ספּ. טעל.)
די פראַגע פון בּאַייקאָטירען די וואַהלען צום סיים און סענאַט איז נאָך נישט אויפגעקלערט. דערווייל איז זיכער, דאָס צוויי ריכטונגען: די ענדעקעס און סאָציאַליסטען האָבּען בּעשלאָסען צו בּאָיקאָטירען די וואַהלען. די פראַגע וועגען דער שטעלונג פון דער פּויערן־פּאַרטיי וועט ענטשידען ווערען אויפ'ן קאָנגרעס פון דער פּאַרטיי אין דער צווייטער העלפט יולי. די גרעסטע אַנהענגער פון נישט בּעטייליגען זיך אין די וואַהלען זענען די געוועזענע פּיאַסטאָווצעס.

אין די סיים־קולואַרען שמועסט מען, אַז די רעגירונג זאָל צוגרייטען אַ ספּעציעלען דעקרעט, וואָס פּערוועהרט צו פיהרען אַ בּאָיקאָט־אַגיטאַציע נעגען די וואַהלען.

ד"ר חיים ווייצמאַן אויפ'ן ערשטען אָרט

אויף דער וועלט־ליסטע פון אַלג. ציוניסטען צום קאָנגרעס

לאָנדאָן, 4 (יט"א טעלעגראַפיש)
אויף אַ פּרעסע־קאָנפערענץ איז אָפּגעגעבּען געוואָרען אַ בּ[illegible] דער קראַקאווער קאָנפערענץ פון די אַלגעמיינע ציוניסטען.

מיט רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען: גוטערמאַן, ד"ר ר אָזענבּליט א. אַנד. ד"ר ראָזענבּליט האָט ערקלערט, אַז אויף דער וועלט־ליסטע פון די אַלגעמיינע ציוניסטען צום קאָנגרעס וועט געהן דער ערשטער ד"ר חיים ווייצמאַן.

פּאָזיציע פון דאַנציגער יודען

וועט בּעטראַכט ווערען פון דער יורידישער קאָמ. בּיים פעלקער־בּונד

גענף, 4 (יט"א טעלעגראַפיש)
די יורידישע קאָמיסיע בּיים פעלקער־בּונד וועט בּעטראַכטען די פּאָזיציע פון די דאַנציגער יודען. דער בּעריכט־געבּער וועט זיין לאָרד אידען.

היינט ערשטער גאַסטשפּיל פון לודוויק זאַץ

אין „ראָזמאַיטאָשטשי" טעאַטער

פון היינט הויבּען זיך אָן די גאַסטשפּילען פון גרויסען יודישען קינסטלער לודוויק זאַץ, וועלכע האָבּען אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס אין אַלע טעאַטער־קרייזען, און עס איז גאָר קיין וואונדער, ווייל לודוויק זאַץ רעכענט זיך בּיים היינטיגען טאָג פאַר דעם אונפאַרדייכליכען טראַגי־קאָמיקער פון דער יודישער בּינע. לודוויק זאַץ טרעט אויף אין זיין קרוין־ראָל אַלס „שלום־פּסח" דאָס שלימזלדיגע שנידערל און „דעם גזלן".

אין דער פאָרשטעלונג בּעטייליגט זיך דער גרויסער „ראָזמאַיטאָשטשי" אַנסאַמבּל.

גרויסער גאָרטען־פּערווײלונג אין העלענאָוו — מאָרגען שבּת

מאָרגען, שבּת קומט פאָר אין פּאַרק העלענאָוו אַ גרויסע גאָרטען־פּערווײלונג אין וועלכע עס וועלען אָנטייל־נעהמען די ליבּלינגען פון גאַנץ פּוילען:

די בּעוואוסטע פאָלקס־זינגער זמרה זעליגפעלד און מ. קיפּניס. די זינגערין און אַרטיסטין לאָלאַ פאָלמאַן אין איהר פערשידענאַרטיגען פּראָגראַם אויף די פּאָפּולערע טענצערין יודיטאַ בּערג, וועלכע וועט אויספיהרען אָריגינעלע יודישע טענץ.

4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קאָנצערט פון פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ד״ר. ס. פּיעטרושקאַ. אין פּראָגראַם יודישע מוזיק.

פון דער לאָדזער בּערזע

בּאַנק פּאָלסקי	91.00
3 פּראָצענטיגע בּוראָוולאַנע	42.25
4 „ דאָלאַרובקאַ	52.25
7 „ סטאַבּיליזאַציע (אמ.)	67.25
5 „ וואַרשאַווער ס.־ב. 1934	59.88
5 „ לאָדזער	53.00
ענגלישער פונט	26.11
דאָלאַר אָפיצ. 5.28 נישט אָפיצ.	5.25
גאָלד־דאָלאַר	9.05
גאָלד־רובּל	4.69
דייטשער מאַרק	1.78

KLAVIOL „Ap. Kowalski" USUWA bezpowrotnie ODCISKI

דענטליכע פערזאַמלונג מיט'ן אָנטייל פון גאַנצען ועד און פאָרשטעהער פון ועד העירוני, אויף וועלכע די חברים־ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען פּינקטליך.

איגוד הצמ"ד (יודענשטאַטס־פּאַרטיי) בּפּלוניה
סניף בּלודז פּילסודסקי 57

שבּת דעם 6 יולי ד. י. פּינקטליך 9 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פּילסודסקי 57 אַ רעפעראַט פון ח' זילבּערבּערג (לובּלין) א. ד. ט. „סאָציאַליזם און פאַשיזם". איינגאַנג פריי פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

פון דער רעוויזיאָניסטישער בּעוועגונג אין לאָדז
די דינר - אַקציע אין פּוילען גאַנג

שבּת דעם 6 ד. ח. קומען פאָר צוויי גרויסע מאַסען־פערזאַמלונגען געווידמעט די דינר־אַקציע אין לאָדז: אין לאָקאַל פון בּרית ישורון (פראַנציסקאַנער 4) 4.30 נ. מ., און אין לאָקאַל פון מנורה (6 שערפּיען 2) 8.30 אָוונד. מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען די ח"ח: אינזש. ד. עלפערן, מגר. ט. בּערקאָל, סטוד. מ. לעוו און ד"ר י. פעלדמאַן.

אַן אינטערעסאַנטער רעכנונג

68 טריט אויף אַ מינוט. ד. ה. 4080 טריט אין אַ שעה. 1 טריט האָט 0.75 מ. 4080. טריט 3600 מ. אין אַ שעה. יעדער מענש געהט טעגליך מינדעסטענס דורך 3 שעה, חודשליך 90 שעה. יעהרליך 1080 שעה, און אין פערלויף פון 50 יאָהר 54000 שעה. וואָס מאַכט אויס צו 3.600 קילאָמעטער אין אַ שעה, רעכענענדיג 165240 קילאָמעטער. דער מענש מאַכט אַדורך אין משך פון זיין לעבּן, אַ דורכשניטליכען מאַרש פון 165000 קילאָמעטער די לענג. יעדער טריט רופט אַרויס אַן אָפּמרייסלונג פון קערפּער און נערוועז. איהר זענט אַ שונא פון אייער געזונד־צושטאַנד און פון גוטען אַליינגעפיהל, אויבּ איהר טראָגט נישט אויף די שיך די אַפּצאַסען „בּערסאָן". פּערהיט זייך פון נאָכמאַכונגען.

מעלדונגען

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53)
די נאָהענטסטע אויספלוגען

זונטאָג ד. 7-טען קומט פאָר אַן אונטערשטעטישער אויספלוג נאָך קאָלומנע און טעאָדאָראָוו. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט בּיז'ן 5-טען ה. ח. אויסשליסליך.

פרייטאָג, שבּת און זונטאָג ד. 19, 20 און 21 ה. ח. קומט פאָר אַ 3-טאָגיגער אויספלוג אויפ'ן פּוילישען ים־בּרעג (גדיניע, העל, קאַרוויע, יאַסטאַרניע, יאַסטשעמבּיע־גורע און אַנד).

אין דער אַנדערער העלפט יולי קומען פאָר פאָלגענדיגע אויספלוגען 1) מיט'ן לויף פון דער ווייסעל (בּעזוכען פון פּלאָצק, וולאָצלאַוועק, טאָרן, דאַנציג, גדיניע, צאָפּאָט, אָליווע, קאָוויע און אַנד.).
2) נאָך טשענסטאָכאָוו־טשענסטשינעק;
3) טאָמאַשאָוו, ספּאַלע, אינאָוולאָדז און אומגעגענד. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט.

טוריסטישע אָפּרוה־קאָלאָניע אין קאַרוויע בּיים בּאַלטישען ים

די טוריסטישע אָפּרוה־קאָלאָניע פון לאָדזער זש. ט. ק. אין קאַרוויע בּיים בּאַלטישען ים געפינט זיך האַרט בּיי דער פּלאַזשע, בּשכנות פון טרוקענע סאָסנאָווע וועלדער; אין דער גרעסטער ווילע „זינטש" און אַרומיגע געבּייעדעס; די צימערן זענען 2, 3 און 4 פּערזאָניגע. אין פּראָגראַם: אויספלוגען אין דער אומגעגענד בּעזוך פון גדיניע, דאַנציג (פּאַרט־איינריכטונגען און שטאָט), העל, ראָזעוויע (ים־לאַמטער), יאַסטשעמבּיע־גורע, קאַרטוז (קאַשובּישער שווייץ) און אַנד.

אויפן אָרט אַ לייען־זאַל, ראַדיאָ־ קלאַוויר, פּאָטעפאָן. אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט פון זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121.53) טעגליך אין די שעה'ן פון 10—2 און 6—10 אָוו.

הסתדרות מנורה ע"י בּרית הצה"ר בּלודז

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער רעאָרגאַניזירונג פון „מנורה" איז געשאַפען געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג, וועלכע האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פאָלגענדען אופן: פּרעזעס — דוד וואָלאַרד. וויצע־פּרעזעס — נחמיה וויינבּערג, סעקרעטאַר — מנחם רובּין, קאַסירער — צבי גראָס, שמואל סאַלני, יצחק גאָלדבּערג, משה ווייגרייך און חנוך גאָטעסמאַן.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קומט פאָר זונטאָג דעם 7 ד. ח. 8.30 אָוונד אין אייגענעם לאָקאַל אַ אויסערא[illegible]

פּאָפּולערער צוג קיין קאָלומנע זונטאָג ד. 7 ד.ח.

די היגע אָפּטיילונג פון וואַגאָן־לי־קוק מעלדעט, אַז אַ דאַנק די בּעמיהונגען פון דער ליגע צו אונטערשטיצען טוריסטיק ווערט געלאָזט קיין קאָלומנע אַ פּאָפּולערער צוג מיט פאָלגענדען פאָהר־פּלאַן:

אָפּפאָהר פון לאָדז־קאַליסקאַ 8.30 אינדערפריה, קיין קאָלומנע קומט דער צוג אָן 9.03. פון קאָלומנע פאָהרט דער צוג צוריק דעמזעלבּען טאָג 20.40, קומט קיין לאָדז 21.13.

דער בּילעט אין בּיידע זייטען קאָסט 1,50. בּילעטען צו בּעקומען אין משך פון היינטיגען טאָג פון 9 בּיז 20 זייגער אין וואַגאָן־לי־קוק, פּיעטרקאָווער 64, טעל. 170-77.

נעגען אבּסטרוקציעס, העמאָרידען,

אויסבּרייזונגען אין מאָגען און קישקעס, ווען מאָגען מוז קריין ווערט יעדער צו טרינקען דאָס בּיטערוואַסער Franciszka Józefa פערענט דאָקטוירים. צו בּעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעקענעס.

קור־פעבער הייז טשעכאָסלאָוואַקיי

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרויסער פּראָפּאַגאַנדע פון קור־געסט קיין טשעכאָסלאָוואַקיי, מעלדעט די היגע אָפּטיילונג פון וואַגאָן לי קוק, אַז זי רעזערווירט שוין אויסלענדישע פּעסער פאַר די שפּעטערע קור־געסט.

מען דאַרף אַלזאָ נישט אָפּלעגען, נאָר בּאַלד אָנמעלדען אין וואַגאָן־לי־קוק ווער עס וויל פאָהרען; כדי צו בּעוויזען אַדורכצופיהרען אַלע פאָרמאַליטעטען.

צו דער בּעקוועמליכקייט פון די פּאַסאַזשירען איז געלאָזט געוואָרען אַ שלאָף־וואַגאָן פון 3־טע קלאַס קיין קאַרלסבּאַד. ערטער רעזערווירט וואַגאָן לי קוק, פּיעטרקאָווער 64 טעל. 170.77.

וויכטיג פאַר שטאָדט און פּראָווינץ!
מצבות פון 25 זל. און בּיז די טייערסטע
גראַניט - שטיינער. רעיעל און פּינקטליך
פיהרט אויס די פירמע
„גראַניט" איינהאַבּער יוסף סאָט
לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 39. II הויף.
קאָסטענאַנשלעגע אומזיסט!

לעטשניצע
פאַר וועניריש קראַנקע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד.
ווענעריש־קראַנקע, מענער־שוועכע
און הויט־קראַנקהייטען
אַנאַליזען פון בּלוט און אורין
די פערהיטונגס־סטאַציע
איז טעטיג א גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל
אַ בּעראַטונג 3 זל.

Dr med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
פערהיטונג נעגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אָן פון 4—8 אָוונד.

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען־קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 134-72
נעמט אָן פון 2 בּיז 3.30 נאָכמיטאָג
און פון 6.30 בּיז 8.30 אָוונט
אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10—12 בּייטאָג.

ד"ר ס. קאַנטאָר
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען (מענער־שוועכע)
פּיעטריקאָווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אָן פון 8—2 נ"מ און פון 6—9 אָוו.

לעטשניצע
פון דאָקטוירים - ספּעציאַליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען־קאַבּינעט
וועניריאָלאָגישעס אַמבּולאַטאָריום
פון 9 פריה בּיז 8 אַ זייגער אָוונט.
וויזיט 3 זל.

Dr. Med.
J. Schlosser
כירורג
צעגעלניאַנאַ 30 טעל. 122-16
נעהמט אָן טעגליך פון 4—7 אָוו.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בּלאָז און אורין־קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

Dr. med.
MARJA KOHNOWA
[illegible]וו. ערצט פון אויגען־קליניק אין ווין
ספּעצ. פאַר אויגען־קראַנקהייטען
לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 51,
טעל. 170-03.
נעהמט אָן פון 1—12 און פון 4—6 נאָכם.

די איינציגע בּיליגסטע קוועלע אין לאָדז
פון זעמטליכע
פאָטאָגראַפישע אַפּאַראַטען
פון אַלע וועלט־מאַרקען ווי:
KODAK, ZEISS, AGFA
ווי אויך זעמטליכע פאָטאָגראַפישע צובּעהער צו די בּיליגסטע פרייזען איז נאָר צו בּעקומען אין דער בּעקאַנטער פירמע
M. JAKUBOWSKI
PIOTRKOWKA 82, tel. 190-82
זעמטליכע אַמאַטאָר פאָטאָ־אַרבּייטען ווערען אויסגעפיהרט דעמזעלבּען טאָג.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.
(ספּעצ. פאַר פרויען־קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
דיאַטערמיע, עלעקטראָקאָאַגולאַציע.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—6 נאָכם

Dr. ROJTER
ספּעצ. פון האָר, הויט און וועגערישע קראַנקהייטען
נאַרוטאָוויטשאַ 24
נעמט אָן פון 7.30—11 און פון 1—3 נאָכם.
פון 4,30 6,30 און פון 8—9 אָוונד.

אויערן, נאָז און האַלז קליניק
מיט בּעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוזעפּערציע א. ז. ו.), ווי אויך אַמבּולאַטאָרישע פון 9—2 און פון 4—8 אָוונט

דאָס איבּערגעטראַגענע פון וואַרשאַ
Laboratorjum analiz lekarskich
„SANITAS"
Mag. Chem. G. SZAMES
(abs. kurs. anal. lek. P. Z. H.)
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אַלע אַרט אַנאַליזען פון בּלוט, אורין, פלעגמע א. אַ.
אויפן טעלעפאָנישען פערלאַנג שיקען מיר נאָכ מאַטעריאַל און שיקען אָפּ די אַנאַליזען אהיים

Dr JUSTMAN
przeprowadził się
na ul. Nawrot № 8
front, II piętro. Tel. 138-99.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהייטען, בּעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פּראַנט, 1־טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בּעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr B. ROBINSON
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 131-86.
עמפּפאַנגט פון $1^1/_2$—$2^1/_2$ פאַרמ.
און פון 4—5 נאָכמ.
פון 6 אַ זייגער אָן אין קאָלומנאַ.
וואַרשאַווסקאַ גאַס, ווילע נייהאַוז.

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 10—12 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אונבּעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייז

דער זיכערסטער וועג צו א גליקליכער חתונה פאַר דעם יודישען פּובּליקום פיהרט אַדורך
Die Jüdische Heiratszeitung
PRAG XIX, Soborska 8
CSR
אַ פּראָספּעקט נור געגען ריקפּאָרטאָ. אינטערנ. אַנטוואָרטשיין.
נייעסטע פּראָבּע־נומערן, 2 אינטערנ. אַנטוואָרט־שיינען.

Dr.
K. Fiszman
נעמט אָן טעגליך פון 7—8
אין קאָלומנאַ, ווילאַ שענפעלד

Dr.
M Wolfson
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
Haltrecht
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־און געשלעכטס־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן בּיז 8^{30} פריה, פון 12 בּיז 2 מיטאָג און פון 7—9 אָוו. זונטאָג פון 10—1 פאַרמ.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פאַר אונבּעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזן
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.

אקציע פאַר לעגאַליזירען
די יוד. האַנדווערקער-געהילפֿן אין גאַנץ פּוילען

אַזוי ווי דעם 31-טען דעצעמבער ה. י. ענדיגט זיך דער טערמין צו בעלייגען פערלייכטערטע געזעלן-עקזאַמענס פאַר די אַלע יוגענדליכע האַנדווערקער, וועלכע האָבען נישט בעזוכט די די פאַך דערגענצונגס שול, האָט דער פעראייניגטער קאָמיטעט פאַר די ענינים פון יודישער מלאכה אונטערנומען אַ ברייטע געזעלשאַפֿטליכע אקציע מיט׳ן צוועק צו בעוועגען אַלע יונגע האַנדווערקער, וועלכע ארבייטען היינט צו טאָג אין אַ ווארשטאַט, אויסצונוצען דעם קורצען טערמין ביז׳ן סוף יאָהר 1935 און צוטרעטען מאַסענווייז צו די עקזאַמענס. כדי מיטצוהעלפען די לאָקאַלע קאָמיטעטען אויף דער פּראָווינץ די אקציע צו אָרגאַניזירען, זענען די טעג ארויסגעפאָהרען אין אַ רייה גרעסערע שטעט פאַרשטעהער פון פעראייניגטען קאָמיטעט: ד"ר. א. בערמאַן און ה׳ ב. טאַבאַטשינסקי. די הויפּט אויפֿגאַבע פון די דעלעגאַטען וועט זיין שטרעבען צו סטאַביליזירען און פאַרשטאַרקען די ארבייט פֿון די לאָקאַלע קאָמיטעטען אין די גרעסערע שטעט און פערוואַנדלען זיי אין אָרגאַניזאַציאָנעלע שטיץ פּונקטען פאַר דער טעטיגקייט פֿון לאָקאַלע קאָמיטעטען אין די אַרומיגע קליינע שטעט, אין ענגער צוזאַמענאַרבייט מיט אַלע אָרטיגע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען אַ שייכות און אַנ׳אינטערעס פאַר די פראַגען פון מלאכה ביי יודען.

די דעלעגאַטען וועלען אין דער ערשטער רייה בעזוכען איינציגע שטעט אין די מזרח-געביטען, ווי באַראַנאָוויטש, פינסק, נאָוואָגרודעק, לידע, גראָדנע, ביאַליסטאָק און אַ רייה שטעט אין מזרח גאַליציען, אַלצערערשט לעמבערג. יט"א.

—=—

וואוהין קען נאָך אַ יודישער אביטוריענט פאָהרען שטודירען?

עס איז אַ פעסטגעשטעלטע זאַך, אַז אַלע יודישע אביטוריענטען, וועלכע האָבען היי-יאָהר געענדיגט די מיטעל-שולען אין פּוילען, ווילען אַנקומען אויף די הויכשולען אין א"י. אַזוי ווי אָבער די העברעאישע אוניווערזיטעט און דאָס חיפה׳ער טעכניקום זענען נישט אומשטאַנד אַריינצונעהמען די דאָזיגע גרויסע סטודענטען-מחנה און אויך אויף די פּוילישע הויכשולען איז פאַר יודען „צו פיל” קיין פּלאַץ נישטאָ, בלייבט די יונגעליים איין אויסוועג: צו אומיגרירען קיין אויסלאַנד. ס׳איז דעריבער כדאי איבערצוגעבען אַ ביסעל אינפאָרמאַציעס וועגען דעם, וואוהין עס איז נאָך פאַראַן אַ מעגליכקייט צו פאָהרען אויף שטודיום.

קודם כל אין פראַנקרייך. אַלע פראַנצויזישע הויכשולען נעהמען אַן אָהן שום בעוואָרענישען די פּוילישע מאַטורעס. די איינציגע שוועריגקייט מאַכט בלויז דער קאָנסולאַט בנוגע דער ציוויליש וועגען דער פערמעגליכקייט פונם פאָטער, וואָס נעמט זיך אונטער אויסצוהאַלטען דעם זוהן אָדער די טאָכטער בעת׳ן שטודיום אין פראַנקרייך. דאָס רעכט צו פּראַקטיצירען אין פראַנקרייך איז, ווי בעוואוסט, גאָר שטאַרק בעגרעניצט געוואָרען; דאָך זענען פאַראַן אַזעלכע, וואָס האָבען יאָ בעוויזען זיך איינצואָרדנען אויפ׳ן אָרט נאָכ׳ן ענדיגען מעדיצין אין פּאַריז. מאָנפּעליע א. אַז. וו.

אויך אויף די איטאַליענישע הויכשולען קאָן מען אַנקומען אָהן שוועריגקייטען. דאָ אָבער זענען פאַראַן טויזענדער קאָמפּליקאַציעס ביי דער איינשרייבונג און דאָס ערלעדיגען די פאָרמאַליטעטען דויערט לאַנגע חדשים. דערפאַר אָבער קענען כמעט אַלע, וואָס האָבען געענדיגט מעדיצין אין איטאַליען, בלייבען אין לאַנד און פּראַקטיצירען אַלס דאָקטוירים.

קיין בעלגיען קען מען אויך פאָהרען אַלס סטודענט, אָבער די אריינפאָהר-וויזע בעקומען נאָר די יעניגע, וואָס האָבען גוט בעלעגט דעם עקזאַמען פון דער פראַנצויזישער שפּראַך פאַר׳ן בעלגישען קאָנסולאַט. דער עקזאַמען איז אין אַלגעמיין נישט קיין שווערער.

די הויכשולען אין דער שווייץ, ענגלאַנד, עסטרייך א. אַ. נעהמען אָן די פּוילישע מאַטורעס, דאָגעגען אין טשעכאָסלאָוואַקיי — נישט. די סטודענטען, וועלכע האָבען דאָרט אָנגעהויבען צו שטודירען נאָך מיט עטליכע יאָהר צוריק, קאָנען ענדיגען דאָס שטודיום, דאָגעגען נייע סטודענטען פון פּוילען ווערען כלל נישט אָנגענומען (נעהנטערע אינפאָרמאַציעס און אָנווייזונגען וועגען שטודיום אויף די אויסלענדישע שולען בעקומט מען בחנם אין אַקאַדעמישען אינפאָרמאַציע-ביוראָ אין וואַרשע — פלאַץ פאַרן אייזערנעם טויער 6). פּראָווינצער בעקומען תשובה נאָכ׳ן אַריינשיקען אַ פּאָסט-מאַרקע.

* * *

אין אויסלענדישע הויכשולען האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די איינשרייבונגען צום נייעם אַקאַדעמישען יאָהר. אַזוי ווי די פאָרמאַליטעטען ביי דער איינשרייבונג דויערען לאַנגע חדשים צוליב די פערשידענע קאָמפּליקאַציעס, דאַרפען זיך די קאַנדידאַטען ווי אַמשנעלסטען ווענדען צום אַקאַדעמישען אינפאָרמאַציע - ביוראָ, וואָס עקזיסטירט שוין זינט 11 יאָהר (אָהן איבעריים) אין וואַרשאַ (פלאַץ פאַר׳ן אייזערנעם טויער 6). אינפאָרמאַציעס גיט דאָס ביוראָ אומזיסט, פּראָווינצער — נאָכ׳ן אַריינשיקען אַ פּאָסט-מאַרקע.

אַראָפּגעפאַלען פון וואַגען

(א) אויף ראָג לאַגעווניקער און בושעשינער איז אַרונטערגעפאַלען פון זיין ברישקע דער 27-יאָהריגער פוהרמאַן עמנואל זשולטאָבראָדסקי פון לעסק.

דעם שווער פערוואונדעטען זשולטאָבראָדסקי האָט פּאָגאָטאָוויע ערטיילט ערשטע הילף.

צום היינטיגען ערשטען אויפטריט
פון לודוויק זאַץ און „יונג-טעאַטער”

דאָס יודישע טעאַטער אין לאָדז לעבט לעצטענס איבער אַ קאַטאַסטראָפאַלען קריזיס. עס איז גאָר-נישט לאַנג, ווי עס האָבען דאָ געשפּילט דריי יודישע טעאַטערס, גוט, שלעכט — מען האָט געשפּילט, און אין די לעצטע צוויי וואָכען האָט שוין קיין איין יודיש טעאַטער אויך נישט געשפּילט.

זאָל זיין די גאַנצע סיבה פון דער דאָזיגער קאַטאַסטראָפאַלער דערשיינונג די גלייכגילטיקייט פון לאָדזער יודען צום יודישען טעאַטער? יודען האָבען — צוליב דער, אָדער יענער סיבה — אויפגעהערט צו געהן אין יודישען טעאַטער? שטעלט זיך דאָך די פראַגע: פאַרוואָס איז פלוצים אַריינגעטרעטען אַזאַ ענדערונג? ווייסט מען דאָך, אַז לאָדזער יודען זענען גוטע טעאַטער — קאָנסומענטען, טאָ פאַרוואָס האָט זיך דער זעלבער עולם אויסגעדרעהט מיט׳ן רוקען צום יודישען טעאַטער?

עס מוזען דאָך געוויס זיין ערנסטע סיבות צו אַ אַזאַ פלוצימדיגער ענדערונג צום שלעכטען און אויב עס זאָל אויך אויף ווייטער נישט זיין בעדראָהט די עקזיסטענץ פון היגען יודישען טעאַטער, דאַרפען דאָך אויסגעפאָרשט ווערען די סיבות, כדי זיי אויסצומיידען. איז דאָך יודיש טעאַטער ביי אונז נישט בלויז אַ פראַגע פון אַ פערוויילונגס-פונקט, נאָר אויך אַ קולטור-פראַגע.

אינ׳ם איצטיגען פער׳חושך׳דיגען און אומעטיגען יודישען לעבען דאַרף דאָך יודיש טעאַטער-שפּיל דערפולען די פונקציעס פון דערמונטערונג טרייסט און שעפערישער בעגייסטערונג. דאַרף דאָך אויף דער יודישער ביהנע אויסגעשפּילט ווערען אונזער צער, אונזער פיין, אונזער האָפענונג און בענקשאַפט,, אונזער פערצווייפעלטען גערעאַנגעל אינ׳ם צוברויזטען שטורם פון לעבען; עס דאַרף דאָך אויסגעשפּילט ווערען אונזער הומאָר, אונזער שפּרודעלדיגער הומאָר, וואָס דאַרף אויפמונטערען אונזער פערביטערטע לעבענס-פרייד.

יודיש טעאַטער דאַרף דאָך דיכטעריש אויס-זינגען אונזער פערצווייפלונג און מיט׳ן דאָזיגען געזאַנג אויך אויסזינגען דאָס ליד פון פאָלקס-קראַפט און פאָלקס-מוט.

מיט אַזעלכע בליקען קוקען מיר אויפ׳ן יודישען טעאַטער, דעריבער ציטערען מיר אויף, ווען מיר דערזעהען דאָרט אַ קריזיס. מיר שרעקען זיך, נישט צו פערלירען דעם באָדען, אויף וועלכען עס קאָן און דאַרף אויסגעבויט ווערען די געזונדע יודישע ביהנע פאַר׳ן שעפערישען יודישען פאָלקס-גייסט.

* * *

וואו ליגען די סיבות?

מיר האַלטען נישט, אַז די סיבות ליגען איינגאַנצען אין די רייהען פון די יודישע מאַסען. מיר גלויבען נישט, אַז דער יודישער עולם האָט זיך אָפּגעקעהרט פון יודישען טעאַטער, ווייל דער טעאַטער איז איהם געוואָרען גלייכגילטיג. דער עולם — זענען מיר איבערצייגט — איז ווייטער צוגעבונדען צום טעאַטער. מען דאַרף דעריבער זוכען די סיבות פונ׳ם קריזיס אין טעאַטער גופא.

זענען מיר אָבער דאָס מאָל נישט אויסען אויסצוגעפונען די בעריהרטע סיבות, מיר זענען באַר אויסען צו וועקען די אויפמערקזאַמקייט אויף דער אויפלעבונג, וואָס טרעט אַריין אינ׳ם היגען יודישען טעאַטער מיט׳ן היינטיגען טאָג.

אינ׳ם „ראָזמאַיטאָשטשי”-טעאַטער הויבט היינט אָן צו שפּילען איינער פון אונזערע גרעסטע אַקטיאָרען — לודוויג זאַץ. דאָס איז אַ נאָמען פון גרויסען רוהם. אַ גוט טעאַטער איז קודם כל דאָרט, וואו עס זענען פאַראַן גוטע אַקטיאָרען, און לודוויג זאַץ איז אַנ׳אַקטיאָר פון גאָר אַ גרויסען פערנעהם.

אין „פילהאַרמאָניע” הויבט היינט אויך אָן צו שפּילען דאָס עקספערימענטאַל-טעאַטער א. נ. „יונג-טעאַטער” אָנגעפיהרט פון ד"ר מיכאַל ווייכערט. וועגען דאָזיגען טעאַטער האָבען מיר געהאַט זעהר גוטע גרוסען. בכלל איז מיט׳ן נאָמען פון ד"ר ווייכערט פערבינדען אַ רייה ערנסטע און געלונגענע קינסטלערישע טעאַטראַלע אויפפיהרונגען.

איז טאַקע אַ פרייד צו זעהן, ווי עס שטראָמט אַריין אַ נייע לעבענס - קראַפט אין די עצמות היבשות פון היגען יודישען טעאַטער.

ב... מיר מיט אַ האַרציגען ברוכים הבאים די טרעגער פון דער יודישער טעאַטער-קונסט צו זייער היינטיגען ערשטען אויפטריט ביי אונז אין שטאָט, און ווינשען זיי צו דערגרייכען דערפאָלגען, וואָס זאָלען זיין אויסדרוקען פון פערדינסטפולער קינסטלערישער מיה.

צוזאַמען מיט אַלע ליבהאָבער פון יודישען טעאַטער, זענען מיר פול מיט גוטע האָפנונגען, נישט ענטוישט צו ווערען.

טעאַטער-מענש.

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20

יונג-טעאַטער

קינסטל. אָנפיהרונג: ד"ר מיכאַל בראַנדט.

היינט, פרייטאג, ד. 5-טען יולי, 9 אָוונט | מאָרגען, שבת, ד. 6 יולי, 4 נאָכמ. און 9 אָוונט

פּרעמיערע!

„באַסטאַ”

רעזשי: ד"ר בראַנדט. געשטאַלטונג פון רוים: אורבאַנבאַך מיט׳ן אָנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל. — בילעטען צו בעקומען אַ גאַנצען טאָג אין „קולטור-ליגע” און פון 6 נאָכמ. ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

ר. אליזראַעל
משומדים
ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען
סענסאַצ. שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען

(60

הענריק האָט זי בערוהיגט ווי נאָר ער האָט געקענט, דאָס האָט זיך איהם איינגעגעבען און אין פערלויף פון אַ פערטעל שעה האָט זיך האַנקאַ אינגאַנצען בערוהיגט. מיט אַ געוויסען אַנגסט האָט זי זיך נאָך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטען, כדי זיך צו איבערצייגען וואו ס׳געפינט זיך דער קריפּעל, און ווען זי האָט איהם מעהר נישט געזעהען, האָט זי געמיינט, אַז הענריק האָט איהם שוין ערלעדיגט און איהם אָוועקגעשיקט.

— גאָט צו דאַנקען, האָט זי געזאָגט, האַלטענדיג פעסט הענריקס האַנד, וואָס ער איז שוין אָוועק. ציוועט מאַריאַן גלייך קומען.

— ניין, האַנקאַ, מאַריאַן וועט נישט גלייך קומען.

— פאַרוואָס? האָסט איהר איהם נישט געגעבען קיין געלד?

— ניין, איך האָב איהם נישט געגעבען.

— פאַרוואָס? האָט מען אייך נישט געבראַכט.

— מ׳האָט מיר יאָ געבראַכט, איך האָב דאָס געלד אָפּגענומען פונם שליח און דעם בדרנגער אָוועקגעשיקט. דאָך האָב איך דאָס געלד דעם קריפּעל נישט געגעבען.

זעהענדיג, אַז האַנקאַ פערשטעהט נאָך אַלץ נישט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, אַז זי ווייס ווירקליך נישט וואָס דאָ איז פאָרגעקומען, האָט הענריק גע-פרובט איהר אַלץ אויפצוקלערען און אין דער צייט, ווען הענריק האָט דערצעהלט, האָט האַנקאַ זיך אָנגעהויבען צו דערמאָהנען אַלע פּרטים.

— איהר האָט שלעכט געטון האַנקאַ, האָט הענריק איהר געמאַכט אַ פאָרוואורף, נאָכדעם, ווי ער האָט בעמערקט, אַז זי איז שוין צוריקגעקומען צום גלייכגעוויכט.

— ס׳קען זיין, אַז איך האָב שלעכט געטון, נאָר גלויבט מיר, אַז איך האָב נישט געוואוסט, וואָס איך טו, אַז איך בין געווען פולשטענדיג ווי משוגע, וואָס וועט איצט זיין?

— איך וויים אַליין נישט, איך קען מיר איצט בכלל נישט קיין עצה געבען, דער קריפּעל איז ענטלאָפען, אַזוי ווי אימיצער וואָלט איהם דאָ געוואָלט ערמאָרדען, ער האָט מוחל געווען דאָס געלד און איך בין זיכער, אַז ער וועט שוין מעהר דאָ אַהער נישט קומען, יעדע אקציע, וועלכע מיר וועלען איצט אָננעהמען איז אַ דורכאַוים פערשפּילטע, איך וויים אַליין נישט, וואָס מ׳הויבט אָן צו טון.

האַנקאַ האָט אינערליך זיך געמאַכט זעהר שטאַרקע פאָרוואורפען, אָבער זי האָט געפיהלט, אַז זי האָט אַנדערש נישט געקענט האַנדלען, אַז די מאָס איז געווען איבערפול און ווייטער שטיקען אין זיך איז געווען איבער איהרע בעשיידענע כוחות זי האָט דאָס געוואָלט געבען צו פערשטעהען הענריקען, כדי ער זאָל נישט בייז זיין אויף איהר, כדי ער זאָל איהר מוחל זיין. זי האָט געמוזט מודה זיין דעם אמת, אַז איהר האָט זיך אין דעם איצטיגען מאָמענט נישט אַזוי ווייט געהאַנדעלט וועגען איהר מאַן מאַריאַן, וועלכער געפינט זיך — צוליב איהר האַנדלונג — אין אַ שרעקליכער געפאַהר, נאָר מעהר דערין, וואָס הענריק וועט זיין אויף איהר שטאַרק אין כעס.

— פערשטעהט מיין לאַגע, האָט האַנקאַ זיך פערענטפערט, ווען איהר וואָלט געוואוסט, וואָס איז דאָ פאָרגעקומען צווישען מיר און דעם עקעל-האַפטען בריאה, ווען מיר זענען דאָ געבליבען אַליין וואָלט איהר מיך זיכער נישט פעראורטיילט, איך בין נישט שולדיג.

— ווען איך וואָלט דאָס נישט פערשטאַנען, האָט הענריק געענטפערט וואָלט איך מעהר קיין איין מינוט דאָ נישט געבליבען, איך וואָלט אוועק פון דאַנען און וואָלט מעהר זיך בכלל נישט געוואָלט מישען אין די דאָזיגע ענינים.

הענריק האָט זיך געוואָלט בעפרייען זיין האַנד, וועלכע האַנקאַ האָט געהאַלטען, זי האָט אָבער נישט געלאָזען.

— בלייבט דאָ, הענריק, האָט זי געזאָגט, געהט נישט אוועק פון דאַנען, לאָזט נישט מיך דאָ איבער אַליין, ווייל איך בין שוין סיי ווי סיי נאָהענט צו משוגעת. אויב איך זאָל נאָך איצט בלייבען אַליין מיט מיין משוגעת, וואָלט איך זיכער משוגע געוואָרען.

— איך געה נאָך נישט אוועק, האַנקאַ, בערוהיגט זיך און מיר וועלען צוזאַמען זוכען אַנ׳עצה צו דער לאַגע, וועלכע איז באמת געפעהרליך.

הענריק האָט, רעדענדיג די דאָזיגע ווערטער גע-גלעט האַנקאַן איבער די האָר. ער האָט דאָס געטון אוים רחמנות צו דער אומגליקליכער פרוי, וועלכע ליידט אַזוי שטאַרק אַזוי אונענדליך...

פאַר האַנקאַ איז הענריקס האַנד אויף איהר קאָפּ געווען ווי באַלזאַם אויף אַ וואונד, זי האָט זיך דער מיט געטרייסט אין איהרע ליידען, זי איז געווען אונבעהאָלפען ווי אַ קינד, זי האָט זיך קיין שום עצה נישט געקענט געבען, אָהן הענריקס הילף, וואָלט זי געווען אינגאַנצען פערלוירען, איהר איי-גען לעבען איז איהר בכלל נישט געווען קיין שאָד, אָבער דאָס קינד מיט וואָס האָט דאָס קליינע נפש׳ל זיך אַזוי פערזינדיגט, אַז עס מוז שוין איצט און וועט אין דער צוקונפט נאָך מעהר מוזען ליידען. זי האָט איצט געלעבט נאָר פאַרן קינד און ווייטער פאַר קיינעם נישט. פאַר הענריקען האָט זיך דאָך געמוזט אַרויסוויזען עפּעס פאַר איהר מאַן מאַריאַן און זי האָט געפרעגט הענריקען.

— וואָס וועלען זיי מיט מאַריאַנען טון? וואָס וועלען דאָרט די באַנדיטען טענה׳ן, ווען דער קריפּעל וועט קומען צו זיי אָהן געלד און דערצו וועט ער נאָך איבערגעטריבען דערצעהלען וועגען דעם, אַז מ׳האָט איהם דאָ געוואָלט דער׳הרג׳ענען.

— נישט פערהאַן קיין אַנדער עצה ווי זיצען און וואַרטען, וואַרטען ביז די צייט וועט געבען אַנ׳ענטפער אויף די אַלע פראַגען, וועלכע מיר שטעלען זיך איצט. עפּעס אַנדערש קענען מיר גאָרנישט טון, איין האָפענונג האָב איך נאָך....

— וואָס פאַרא האָפענונג?

— אַז מיט מאַריאַנען איז נאָך נישט אַזוי שלעכט ווי מיר האַלטען דאָס איצט.

— פאַרוואָס מיינט איהר אַזוי?

— איך קען די פּסיכאָלאָגיע פון די באַנדיטען, בל־זמן זיי קענען פערדינען געלד, וועלען זיי קיין מענשען נישט מאָרדען. ערשטענס, איז אוים האָפענונג אויף געלד און צווייטענס ריזיקירען זיי צו־פיל. זיי קענען נאָר דראָהען און אפשר אָנטון פּיזישע און מאָראַלישע יסורים, אָבער צו מאָרד איז נאָך זעהר ווייט, איך בין זיכער, אַז זיי וועלען נישט לענען קיין אַכט אויף זייער ערשטען אדורכפאַל, און זיי וועלען נאָכאַמאָל קומען פאָדערן געלד. נאָכמעהר דערפאַר, ווייל דער קריפּעל וועט געוויס דאָרט דער צעהלען, אַז געלד קען מען דאָ נעהמען.

האַנקאַ האָט דאָס פערשטאַנען און האָט זיך געוואונדערט ווי קלוג און אויסגערעכענט הענריק איז, זי האָט אין די גרעסטען אָנגעהויבען צו פערגלייכען מאַריאַנען מיט הענריקען און איז גע־קומען צו דער איבערצייגונג, אַז הענריק האָט פיל מעהר מעלות ווי איהר מאַן, אַז ער איז קלוגער, אויסגערעכענטער, מעהר פעראַנטוואָרטליך און אויך שעהנער.... דאָס איז פאַר איהר געווען אַ שטיקעל סאַטיספאַקציע, זי האָט אַליין נישט געוואוסט פאַר וואָס, אָבער אינערליך האָט זי זיך דערמיט גע־פרעהט.

— אלזאָ, זענט איהר זיכער, אַז זיי וועלען נאָכאַמאָל קומען.

— ביי מיר קומט אוים, אַז אַזאַ בעהויפּטונג איז לאָגיש און בעגרינדעט, אַז אַנדערש קען עס נישט זיין.

— וואָס וועט איהר דעמאָלט טון?

— איך וועל זיך שוין מעהר נישט דאַרפען מיט אייך צו בעראַטען און וועל אָהן איין פראַגע געבען דאָס געלד, וואָס מאַריאַן פערלאַנגט, קיין אַנדער מיינונג קען אין דער דאָזיגער פראַגע נישט זיין, איך וועל טון אַליץ, כדי וואָס גיכער צו בעפרייען מאַריאַנען.

(פאָרטזעצונג קומט)

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" דיר. דוד צעלמייסטער.
פרעזענטירט פאַר'ן לאָדזער פובליקום דעם גרעסטן קינסטלער פון דער יודישער ביהנע

לודוויק זאַץ

היינט פרייטאָג, מאָרגן שבת
9.30 אָוונט
מאָרגן שבת, 4.30 בייטאָג
צו ביליגע פרייזען
דער קעניג פון יודישען וויץ
דער אונפערגלייכליכער
לודוויק זאַץ
אין זיין קרוין-ראָל,
ספעציעל פאַר איהם געשריבען
דער גזלן
טראַגי-קאָמעדיע אין 3 אַקטען, 4 בילדער
פון ה' קאַלמאַנאָוויטש מיט געזאַנג.

דער איינציגער אין זיין זשאַנר
דער גרויסער יודישער טראַגי-
קאָמיקער
לודוויק זאַץ
די גאַנצע יודישע פרעסע פון דער וועלט, די גרעסטע טעאַטער-קריטיקער זינגען לויב-געזאַנגען פאַר לודוויק זאַץ, פאַר זיין קרעאירען דעם אומגליקליכען שניידערל שלום-פסח „דער גזלן".

אין דער פאָרשטעלונג בעטייליגט זיך דער גלענצענדער „ראָזמאַיטאָשטשי"-אַנסאַמבל: באַרסקאַ-פישער. גרודבערג יצחק. גוטמאַן קלמן, האַמבורגער דוד, הערשקאָוויטש שלמה, ליפּמאַן נאַטאַליאַ. לימאַן עני, לעמבערגער גרשון, סליוו מיכאל, רובינא פאַניא.
דירעקטאָר: ל. זעלמאַן.
סופלער: סעם ליודנער.
פרייזען פון בילעטען נישט געהעכערט
צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

רעזערוויסטען-קרייז
ביים בערעק-יאָסעלעוויטש לעגיאָן אין לאָדז

ביים בערעק-יאָסעלעוויטש-לעגיאָן ענטשטעהט אַ רעזערוויסטען-קרייז, צו וועלכען עס קאָנען געהערען רעזערוויסטען פון דער פּוילישער אַרמעע פון אַלע ראַנגען און יאָהרגענג.

דאָס שאַפען אַ היים פאַר'ן יודישען רעזערוויזט איז ממש אַ נויטווענדיגקייט, מחמת צוריקקומענדיג פון מיליטער האָט דער יודישער רעזערוויסט נישט געהאַט די יודישע קערפּערשאַפט צו וועלכע ער זאָל זיך קענען ווענדען איהם בייהילפיג צו זיין ביים בעקומען וועלכע עס איז בעשעפטיגונג, עווענטועל צוריק צו בעקומען דעם אַרבייטס-וואַרשטאַט, וועלכען ער האָט געהאַט ביז צום געהן אין מיליטער.

דער יודישער רעזערוויסט האָט איינזאַם, אַליין געשפּאַנט אויף דער יודישער גאַס, ס'איז נישט געווען קיינער וועלכער זאָל איהם אַפילו בעשענקען מיט אַ וואַרים וואָרט און איהם אויפנעמען בסבר פנים יפות.

דאָס האָט טאַקי בעוואויגען די אָרגאַניזאַטאָרען פון רעזערוויסטען-קרייז ביים בערעק-יאָסעלעוויטש לעגיאָן צו שאַפען אַזאַ היים פאַר'ן יודישען רעזערוויסט וואו ער זאָל געפינען אַ וואַרימע יודישע סביבה און אַגב זיך אויסלעבען קולטורעל און פיזיש.

איינשרייבונגען נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון בערעק-יאָסעלעוויטש-לעגיאָן, אַלעיאַ קאָשטשושקא 21. יעדען טאָג פון 7—9 אָוועגד.

אין טאָג פון פערד

דעם 29 פ. ח. איז אויף האַלערס פלאַץ פאָרגעקומען אַן אימפּרעזע „דער טאָג פון פערד" בעת דעם קאָנקורס זענען אויסגעצייכענט געוואָרען:

דראָשקעס

1. פריז: אַנערקענונגס-דיפּלאָם און אַ פלעד אויף גומי אויף אַ ראָד און 15 זל. האָט בעקומען טשיעכאָנאָוסקי מאַרצין נומער פון דער דראָזשקע 356.

2 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם, פלעד און 10 זל. בערנאַרדקאָוו יוזעף נומער פון דער דראָזשקע 30

3 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם, פלעד און 7 זל. באַראַנאָוו וולאַדיסלאַוו נומער דראָזשקע 182.

לאַסט - וואַגענס

1. פריז: צוויי פלעדען קאַטשמאַרעק פראַנצישעק
2. פריז: 1 פלעד, פאַראַד וולאַדיסלאַוו.

פּריוואַטע צוויי-פערד שפּאַנען

1 פריז: זילבערנער מעדאַל פאַר דעם פוהרמאַן ניעדזמאַגאַלא סטאַניסלאַוו אַנערקענונגס-דיפּלאָם פאַר קעלמאַ סטעפאַן.

2. פריז: בראָנז-מעדאַל פאַרן פוהרמאַן ראַיסקי סטאַניסלאַוו און אַנערקענונגס-דיפלאָם פאַר אינהאַבער האַפריכטער.

פּריוואַטע איינשפּאַן איין-פערדיג

1 פריז בראָנז-מעדאַל פאַרן פוהרמאַן סקיביאַנסקי סטעפאַן אַנערקענונגס דיפלאָם פאַרן אינהאַבער פ. בידערמאַן.

2 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם פאַר אינהאַבער באַרסקי לעאָן.

פּריוואַט לאַסט - וואַגענס

1 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם פאַרן אינהאַבער פ. בידערמאַן, 15 זל. פאַרן פוהרמאַן וואַלענטי.

2 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם פאַרן אינהאַבער פ. נ. קייליך, 10 זל. פאַרן פוהרמאַן פאַוולאַק.

3 פריז: אַנערקענונגס - דיפלאָם פאַרן אינהאַבער פ. ק. אַנשטאַט 5 זל. פאַרן פוהרמאַן פילאַש.

נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען אַ נעיעג קאָנקורס מיט יונגע פערד דעם 1. פריז האָט בעקומען באַרעיקאַ, צווייטען פריז גראַבאָווסקי, דריטען — סטאַנטשוק.

דער קאָמיטעט גיט איבער דעם דאָזיגען בעריכט מיט אַ דאַנק פאַר אַלע אָנטיילנעהמער אין „טאָג פון פערד" און בעזונדער די פירמע נ. קייליך פאַרן אָנטייל אין אונטערשטיצען אין דער אַקציע.

גרויסע פערוויילונג לטובת לינת הצדק
קומט פאַר מאָרגען אין קאַלומנע

מאָרגען, שבת צונאַכטס, קומט פאָר אין קאַלומנע אַ גרויסע פערוויילונג לטובת דער נאַכט-פּאָגאָטאָוויע ביי „לינת הצדק".

וועגען דער וויכטיגקייט פון דער נאַכט-פּאָגאָטאָוויע איז איבעריג צו דערמאָנען. דער לאָדזער בעפעלקערונג איז שוין בעוואוסט, אז דאָס איז איינע פון די וויכטיגסטע אינסטיטוציעס אין אונזער שטאָט, וועלכע גיט הילף ווער ס'ווענדעט זיך צו איהר, אין אַנ'עת צרה.

דאָס פּראָגראַם פון דער פערוויילונג, וועלכע קומט פאָר מאָרגען אין קאָלומנע אין דער „קאָלומנאַדע" איז זעהר אַ רייכער און אַ פערשידענאַרטיגער. דאַנסינג, רייכע פאַנטען-לאָטעריע, געשמאַקער בופעט א. אַז. וו.

די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט צו שטאַרקען די פינאַנסען פון דער נאַכט-פּאָגאָטאָוויע ביי „לינת הצדק".

ס'איז דערום צו האָפען, אַז די פערוויילונג וועט גוט בעזוכט ווערען.

א גרויסער קבלת-פנים-אָוונט
לכבוד דעם אַרטיסט יוסף קאַמען

נעכטען איז אין לאָקאַל פון „אַרט" פאָרגעקומען אַ זיצונג פונם טעאַטער-קאָמיטעט און פון פאָרשטעהער פון דער לאָדזער געזעלשאַפטליכקייט און פרעסע, אויף וועלכער עס איז ענדגילטיג בעשלאָסען געוואָרען די פאָרם פונם קבלת פנים, וואָס ווערט אַראַנזשירט לכבוד דעם בעריהמטען טעאַטער-קינסטלער, דעם ערשטען שוישפּילער פון דער „ווילנער טרופּע", ה' יוסף קאַמען.

ווי בעקאַנט האָט מיט קאַמעניען געטראָפען אַ גרויס אומגליק — מען האָט איהם, מחמת דער פערגיפטונג פון אַנ'אָדער, געמוזט אַרונטערנעהמען אַ פוס, און אָט צוליב דער דאָזיגער סיבה איז איהם אין זיינע יונגע יאָהרען און אינמיטען פונאַנדערבליהען פון זיין גרויסען, פראָפירענדען טאַלאַנט — אָפּגעהאַקט געוואָרען דער דירעקטער קאָנטאַקט מיט דער ביהנע, מיט דעם וואַרשטאַט פון זיין שעפערישער אַרבייט.

קיין גרעסער אומגליק פאַר אַ קינסטלער, וואָס איז פול מיט לעבען און שאַפונגס-פרייד קאָן נישט זיין!...

וואָס שייך דעם קבלת פנים אין לאָדז, וואו קאַמיען האָט זיך פּראָדוצירט אין זיינע בעסטע ראָלען, איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערשטענדיגען זיך מיט זיינע „ברידער פון בערוף", מיט די אַקטיאָרען-קערפערשאַפטען, וואָס שפּילען אין לאָדז, מיט די טעאַטער-דירעקציעס און מיט בעזונדערע קינסטלער וואָס וועלען זיכער צולייגען אַ האַנט, אַז דער קאַמיען-אָוועגד זאָל אויספאַלען על צד היות טוב און זאָל זיין אַ גרויס קינסטלעריש געשעהניש!

שקל און ציוניסטישער קאָנגרעס
זיצונג פון ציוניסטישע גרופּירונגען

אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע איז נעכטען פאָרגעקומען אַ זיצונג פונ'ם אַלגעמיינעם שקל-קאָמיטעט מיט'ן אַנטייל פון פאָרשטעהער פון די בעזונדערע ציוניסטישע גרופּירונגען. נאָכ'ן אויסהערען אַ געניויען און אויסיהרליכען בעריכט וועגען דעם פערלויף פון דער היי-יעהריגער שקל-אַקציע אין לאָדז און וועגען דער צאָהל פערקויפטע שקלים, איז געמאַכט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל, וועלכער ווערט אָפּגעשיקט צו דעם הויפּט-שקל-קאָמיטעט אין וואַרשאָ. פון בעריכט ווייזט זיך אַרויס, אַז די אַלגעמיינע צאָל פערקויפטע שקלים אין לאָדז בעטרעפען איבער 11.000, ד. ה. גענוי אַזויפיל ווי צום 18-טען קאָנגרעס, טראָץ דעם, וואָס די רעוויזיאָניסטען האָבען דאָסמאָל נישט גענומען קיין אַנטייל אין דעם שקלים-פערקויף.

גלייכצייטיג איז געשאַפען געוואָרען אַ וואַהל-קאָמיטעט, אין בעשטאַנד פון 8 פערזאָן, וועלכער האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פאָלגענדען אופן: אשר שפּירא — פאָרזיצענדער, משה העלמאַן און י. כלאַדניעוויטש — וויצע-פאָרזיצענדער און יצחק גאָלדין — סעקרעטאַר. די איבריגע 4 מיטגלידער פונ'ם וואַהל-קאָמיטעט זענען די ה"ה אייגער, אייפערמאַן, ווידאַווסקי און דעמבינסקי. אַחוץ דעם געהען אַריין אינ'ם קאָמיטעט אַלס מיטגלידער מיט בעראַטונגס-רעכט די ה"ה גרשון ליכטענשטיין (התאחדות) און דוד טאַרענבערג (יודענשטאַטלער).

זונטאָג עפענט זיך אין לאָדז
דער 3-טער לאַנד-צוזאַמענפאָר פון פועלי-אגודת-ישראל אין פּוילען

0 זונטאָג ווערט געעפענט אין לאָדזער טעאַטער-זאַל „ראָזמאַיטאָשטשי", דער דריטער לאַנד-צוזאַמענפאָהר פון פועלי-אגודת-ישראל אין פוילען.

צום צוזאַמענפאָהר קומען אַ גרויסע צאָל דעלעגאַטען פון אַלע עקען לאַנד. עס זענען אויך געקומען אַ גרויסע צאָל געסט, פערשידענע אָרטאָדאָקסישע פערזענליכקייטען און שריפטשטעלער. צווישען אַנד. זענען געקומען געסט פון דייטשלאַנד, רומעניען, טשעכיען און עסטרייך.

פון פראַנקפורט איז ספּעציעל צום צוזאַמענפאָהר געקומען, דער בעקאַנטער אגודה-פיהרער, אדוו. ד"ר יצחק ברויער, וועלכער וועט אַרויסטרעטען ביי דער פייערליכער ערעפנונג פון דער קאָנפערענץ מיט אַ גרויסען רעפעראַט וועגען ארץ ישראל.

נישטאָ צום לעבען,
טאָ וואָס טויג דאָס לעבען?..

(א) נעכטען איז אויף זגערזשער 54 בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דער 17-יעהריגער איגנאַצי וואָלסקי (פון קאַכאַנאָווסקיעגאָ 8).

ער האָט אויסגעטרונקען אַ גרעסערע דאָזע זאַלץ-זויער, און אין אַ שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

די סיבה פונ'ם טראַגישען שריט איז — מאַנגעל אין אויסקום-מיטלען.

אַ שרעקליכער צופאַל

(א) אויפ'ן שאָסעי פון אָפּאָטשנאָ קיין לאָדז איז נעכטען געפאָהרען דער 33-יאָהריגער פוּיער סטאַניסלאַוו פיליפּטשאַק פון דאָרף סלאָחנאָ, פּיעטרקאָווער קרייז.

פלוצים האָט זיך איבערגעבראָכען אַ בוים אויפ'ן וועג און מיט דער גאַנצער שווערקייט אַרויפגעפאַלען אויף פיליפּטשאַקן.

דער אומגליקליכער יונגער פויער איז מוראדיג צוקאַליעטשעט געוואָרען, און אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין פּאָדנאַנסקי'ס שפּיטאָל.

פון פּאַלעסטינאַ-אַמט

פרוי שוואַרץ ביילא, וועלכע האָט פריהער געוואוינט אין וולאָצלאַוועק, דאַרף זיך ווענדען באַלד אין ארץ-ישראל-אַמט אין לאָדז, שרודמיעסקאַ 29, אין אָנגעלעגענהייט פון איהר עליה קיין ארץ-ישראל.

ראַטעוועט אייער געזונט
קראַנקע אויף רופּטורען (בּרוך-קראַנקהייטען)

ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-גומי-באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע העלפען ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אָהן אָפּעראַציעס פון אַלע מינים ברוך-קראַנקהייטען (רופּטורען) אַפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער

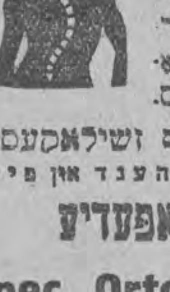

דאָס אָראָפּלאָזען זיך פון מאַגען און היישס'ן ם בעזייטיג איך דורך פערלענגען ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע בויך-באַנדאַזשען.
אויף אויסגעקריטמטע רוקען-ביין (הויקערס) אָרטאָפּעדישע הייל-גאָרטעטן אויף ביינער שווינדזוכט און אַלע אַנדערע פעהלערן אָרטאָפּעדישע הייל-אַפּאַראַטען אויף פּלאַטפוס.
ספּעציעלע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען, אויף זשילאַקעס - גומי-זאָקן לויט מאָס. קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלער אַנשטאַלט פאַר הייל-אָרטאָפּעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לסמבערג
לאָדז, פּיראַמאָוויטשאַ 9 (אַלגינסקאַ)
(פראָנט פּאַרטער), טעל. 177-09 נאָהנט פון לאָדזער פאַבריקס-באַהנהויף
בעמערקונג: דאָס ערשיינען פון די קראַנקע איזאונבעדינגט נויטיג.
צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען און דאַנק-בריף.
(אין זגערזש אויף פּלאַצאַ 2 № און 4 № אייגענע הייזער)

דער ציוניסט וועדזשוואוד

(ענדע פון ד־טע זייט)

דער פארשלאג: צו פערוואנדלען א"י אין אנ'ענגלישער קרוין־קאלאניע. און הגם יעדער פון די דאזיגע צוויי פראיעקטען האט זיך זיין גוטע זייט: ווירטשאפטליך וואלטען זיי געבראכט א גרויסען נוצען א"י. דערפאר אבער פאליטיש וואלטען זיי די ציוניסטישע אספיראציעס אויף א לאנגע צייט פערוואנדעלט אין א אילוזיע, א"י וואלט אפהענגיג געווארען פון גרויס־בריטאניען און אילר אויסערן פאליטיק, זי וואלט פערלויערן יעדע זעלבסשטענדיגקייט אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע, — יעדען קאנטאקט מיטן פעלקער־בונד, וועלכער האט דעם קאנטראל איבער די ריכטיגע אויסגיהרונג פון מאנדאט. און דער עיקר פאר צעהנדליגער טויזענדע ריודישע בירגער פון אנדערע לענדער וואלט עס געווארען אום בעקוועם און צום טייל אונמעגליך צו זאמלען געלדער און צו שטיצען די קאלאניע פון א פרעמדער מלוכה, אין דער צייט פון פאליטישער שפאנונג וואלט עס זאגאר געווען געפעהרליך.

אבער קאלאנעל וועדזשוואוד גיט נישט אויף די האפענונג, ער טראכט איצט ווייטער איבער נייע פלענער, ווי אזוי צו פערלייכטערען די יודען דעם אויפבוי פון זייער היים, צו שאפען פאר זיי גינסטיגערע ווירטשאפטליכע און פאליטישע בעדינגונגען, — דאס, וואס ענגלאנד האט נישט געשאפען, כאטש זי האט זיך מתחייב געווען דערצו דורכן מאנדאט — און אזוי ארום צוצואיילען דעם טעמפ פון דער יודישער גאולה.

דאס איז די אידעע, וואס בעהערשט איהם

—=—

א ליטווישער עילוי

(ענדע פון פ־טע זייט)

ווייבעל איז געווען צו שטארק ער זאל קאנען זיצען און לערנען מיט א רוהיגען קאפ.

זיין מוטער האט זיך דערפון דערוואוסט איז זי געקומען צו איהם צו לויפען און האט פערלאנגט ער זאל זיך באלד גט'ן, אבער ר' צדוקל האט נישט געוואלט הערען דערפון, און אויך זי דאס יונגע ווייבעל האט נישט געוואלט נעהמען קיין גט. דא האט שוין זיין מוטער אנגעהויבען ארבייטען מעשים, אנשטאט צו בערוהיגען איהם און צו זעהען אז זיי זאלען מאכען שלום. האט זי נאך צוגעגאסען בוימעל אויפן פייער און איינגערעדט איהר זוהן אז אויך זי האט זיך דערוואוסט אז זיין ווייבעל איז געווען אנ'אויסגעלאסענע, איז דערפאר פערלאנגט זי פון איהם, ער זאל אויסבעטען א תשובה און נעהמען א היתר פון מאה רבנים צו מעגען התונה האבען אהן א גט. די מוטער זיינע וועלכע איז אליין געווען א ווייב פון א רב, האט אנגעהויבען צו זוכען דעם היתר און ווען דאס יונגע ווייבעל האט דערזעהען אז זי וועט שוין גאר נישט קאנען אויספועלן האט זי שוין מסכים געווען צו נעהמען א גט.)

ווי א ווארעם וואלט איהם געזעסען אין הארץ אזוי האבען איהם געגריזשעט די ספקות: צי איז זיין ווייב ריין, צי נישט. צי האט זי איהם אויסגענארט אדער אליז איז ליגען, און ווען עס איז געקומען דער טאג פון גט איז ר' צדוקל א גאנצען טאג ארומגעגאנגען ווי א צעמישטער. ער האט נישט געוואוסט וואס צו טון. און א שעה פארן גט, ווען ער האט דערזעהען זיין ווייבעל שטעהען אין א זייט און וויינען האט ער זיך דערפון אזוי איבערגענומען אז ער האט שוין געהאט בעשלאסען זי מעהר נישט צו גטן, נאר צוריק מיט איהר צו וואוינען, אבער דא איז אונטערגעקומען די מוטער זיינע, וועלכע האט גאר גאנץ אנדערע כוונות, און געוואלט מיט איהר זוהן א בעסערען שידוך טון. נעהמען א גרעסערען נדן און מיט א רייכערען גביר. האט זי איהם נישט געלאזט אפטרעטען פון זיין ערשטען בעשלוס און פערלאנגט אז ער זאל זי אפגט'ן.

בשעתן גט'ן זיך האבען ביידע זעהר שטארק געוויינט, און נאכן גט האט זיין ווייבעל צו איהם געזאגט אז זי וועט איהם קיינמאל נישט מוחל זיין פאר דער חרפה און בושה וואס ער האט איהר פערשאפט..

דער יונגערמאן וואס האט זי ליב געהאט האט געמיינט אז איצט וועט ער שוין קאנען מיט איהר חתונה האבען, ער האט אנגעשטעלט שדכנים זיי זאלען גהען צו איהר פאטער און פארלייגען דעם שידוך, מיט איהם. אבער דאס יונגע ווייבעל האט נישט געוואלט הערען דערפון. זי האט כסדר געטרויערט נאך איהר מאן. ר' צדוק' ווערמען זי האט אזוי שטארק ליב געהאט, זי האט אבער צוליב דער גרויסער שאנד וואס ר' צדוק האט איהר פערשאפט געמוזט פערלאזען דאס שטעטעל, איהר פאטער וועלכער איז אמאל געווען איינער פון די גרעסטע אקסען הענדלער אינם שטעטעל איז פאר דער צייט געווארען א יורד, אזוי אז דאס יונגע שעהנע ווייבעלע האט געמוזט אין דער פרעמד ווערען א דינסט אין פרעמדע הייזער, מען האט איהר אין דער פרעמד גערעדט פערשידענע שידוכים קיין בעלנים האט נישט געפעהלט, אבער זי האט אלע מדחה געווען מיט פערשידענע תירוצים ווייל זי האט זיך גאר נישט געקאנט שענקען אז מען האט אויף איהר, אזא כשרע טאכטער, געקאנט ארויסלאזען אזא בייזען שם און אהן א גביית עדות זי מגרש זיין, זי פערטריבען פון אזא טייערען מאן, וואס זי האט אזוי שטארק געליבט און געשעצט...

דאס יונגע ווייבעל האט אזוי געטרויערט און געביטערט אויף איהר פינסטערען גורל א היבשע פאר יאהר, זי האט זיך אויך געמוזט אויסבעהאלטען פון דעם יונגענמאן פון איהר שטעטעל וולאדאווקע, וועלכער האט זי נאך אליז שטארק געליבט און איז איהר כסדר נאכגעפאהרען, ווען ער האט זיך נאר דערוואוסט, וואו זי האלט זיך אויף, זי האט דערפאר געדינט אין פערשידענע הייזער אונטער פערשידענע נעמען, ביז איינמאל דערצעהלט מען, איז זי געווען אי זא קליין שטעטעל אין דער ליטע, א קעכין ביי א יודישען גביר, אין שטעטעל האט זיך פערשפרייט א שם, אז א יונגערמאן איז אנגעקומען וואס איז א גרויסער גאון און וועט ביינאכט זאגען א פשטל פארן עולם. אלע יודען פון שטעטעל זענען געגאנגען אין בית המדרש אריין הערען דאס פשטל, און אויך די ווייבער זענען געגאנגען אין דער ווייבער־שוהל אריין, כאטש זיי האבען גאר נישט פערשטאנען נאר כדי זייערע אויערען זאלען איינזאפען גאט'ס תורה, א גאנצען טאג האט מען געהאלטען אין איין רעדען אין גאנצען שטעטעל וועגען דער גאונישקייט פון דעם פרעמדען יודען. און ביינאכט נאך דעם ווי דער פרעמדער יונגערמאן האט אפגעזאגט דאס פשטל, אין בית המדרש האט דער גרעסטער גביר פון שטעטעל איהם פערבעטען צו זיך אהיים און האט געמאכט א סעודה פאר די שעהנסטע יודען פון שטעטעל, די בעסטע לערנערס.

צום גביר אין שטוב אריין זענען זיך צונויפגעקומען די גרעסטע לומדים פון שטעטעל, ר' צדוק האט געהאלטען אין שיטען מיט בקיאות'ן און חריפות, וואס האט אלע לומדים איבערראשט, ער האט געוויזען פערשידענע עלוי'אישע קונצען, גענומען א גמרא געהייסען אריינשטעכען א שפילקע אויף וועלכע זארט מען האט געוואלט אין א תוספות און מען האט געפרעגט פון אויסענווייניג וואס עס געפינט זיך מיט א צעהן צוואנציג בלעטער ווייטער אויף דעם זעלבען ארט, וואו מען האט אריינגעשטאכען די שפילקע, האט ער כסדר געטראפען ממש צום אות. לומדים האבען זיך גארנישט געקאנט אפלויבען פון זיין שארפען מוח, דער גביר האט געמאכט א סעודה כיד המלך, און פלוצלינג ווען ר' צדוק האט געהאלטען אינמיטען זאגען א פשטל, איז אריינגעקומען די קעכין און האט געבראכט עסען פאר די אנשי חשובים. די קעכין האט זיך איינגעקוקט אין דעם פרעמדען גאון, און פלוצלינג האט זי ארויסגעלאזט די טעלערם יויך, וואס זי האט געטראגען אויף א טאץ, און אנגעהויבען צו חלש'ן. ער איז אין שטוב געווארען א גרויס געוואלד און ווען ר' צדוקל האט דערהערט דאס געוואלד איז ער נעהענטער צוגעלאפען צום ארט, וואו די קעכין איז געלעגען א פערחלשטע. ר'האט זי הפנים אויך דערקענט און נאך א פאר שעה זי מיגטערען און רופען פערשידענע פעלדשער און דאקטוירים ווען מען האט זי שוין געהאט אביסעל אפגעראטעוועט האט מען זיך אומגעקוקט אז דער פרעמדער גאון איז צווישען דעם גאנצען טומעל נעלם געווארען און מען האט נישט געוואוסט וואו ער איז אהינגעקומען, עס איז אין שטעטעל געווארען א גרויס גערודער, קיינער האט נישט געוואוסט וואס דא איז פארגעקומען, מען האט גענומען ביי דער קעכין חוקר ודורש צו זיין וואס דא איז געשעהען, אבער זי האט גארנישט געוואלט ענטפערען, זי איז אזוי אפגעלעגען קראנק א צוויי טעג און אויפן דריטען טאג איז זי פאר גרויס צער געשטארבען. אנזאגענדיג בלויז פארן טויט איהר נאהענטע מענשען, אז אויב זיי וועלען אמאל בעגעגענען דעם גרויסען גאון זאלען זיי איהם זאגען אז זי וועט איהם קיינמאל נישט מוחל זיין דעם צער, וואס ער האט איהר פערשאפט, און אפילו פאר זבית דין של מעלה וועט זי פארערן מיט איהם א משפט...

אזוי איז דאס יונגע ווייבעל געשטארבען מיט א סוד פארן גאנצען שטעטעל, און ר' צדוק האט אנגעהויבען ארומצווואנדערען פון איין ארט צום אנדערען, צו זיין נע ונד, ביז ער איז אנגעקומען קיין לובלין, אויסגעשעפטאנען פערשידענע צרות, און ער איז געווארן א רבי. אבער זיין געוויסען האט איהם כסדר געפלאגט, ער האט קיין איין טאג נישט געהאט קיין מנוחה, ער האט געוואוסט אז אויף יענער וועלט וועט ער דארפען אפגעבען א דין וחשבון, דערפאר וואס ער האט אנגעטון אזא גרויסע חרפה א כשרער יודישער טאכטער און פערשניטען איהר יונג לעבען. ער האט אבער געהאט איין טענה, אז ער האט בעקומען פערשידענע בריוולעך און די בריוולעך האט ער טאקע געהאלטען די גאנצע צייט פון זיין לעבען ווי אנ'אויג אין קאפ.

קראנג־קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירט מיר א פילם יודלכער ריהרט און ענטציקט, דער שענסטער מוזיקאלישער ראמאנס, געבויט אויפ'ן גרונד פון פרעכטיגסטע רעווי א. נ.

„איך האב טעמפעראמענט"

עס זינגט די שעהנע
Marion Davies

מיט'ן אנטייל פון צוויי הונדערט טענצערינס. אויסער'ן פראגראם: קלאנג־צוגאבע און אקטואליטעטן.
אנהייב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 5 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

יוד. צענטראל־עמיגראציע געזעלשאפט
„יעאס"
לאדז שיענקעוויטשא 26 (פריערער אדרעס)
ערטיילט אומזיסט אינפארמאציעס וועגן עמיגראציע - אנגעלעגנהייטען — ערלעדיגט אלע נויטיגע פארמאליטעטען: ווי אויסלענדישע פעסער, היזעס א.ד.גל. — אינטערוועגירט ביי די מאכט־ארגאנען און קאנסולאטען אין אלע פאלען פון בעשווערען דעם אפאהר פון די עמיגראנטען. — העלפט די עמיגראנטען צו פערקלענערען זייער רייזע־הוצאות.
— העלפט אנקניפען א קאנטאקט מיט קרובים אין אלע לענדער.
— בעהיט די עמיגראנטען פונטער זייער שוין זיי וועגען אויסנוצער און אפעריסטען. 9342

זייבטיג פאר סוועטער און טריקאטאזש־פאבריקאנטען!
דערמיט מעלד איך אלע סוועטער און טריקאטאזש־פאבריקאנטען. אז זיי זאלען קומען צו מיר זונטאג, דעם 7 יולי 1935 פון 10 א זייגער פריה ביז 4 נאכמיטאג מיט זעמטליכע קאלעקציעס פון זשאקארד בוואוועל פלאטירט און גלאטע מענער, דאמען און קינדער־אויסארבייטונגען מיט דער אנגאבע פון די געניטסטע פרייזען.
מיט אכטונג קאמיסיאנער גאלדשטיין
פיעטריקאווער 21, פראנט, 2 שטאק.

Koncesjonowane Kursy
Kroju i Szycia
A. ROGOZINSKI
85 Piotrkowska 85, tel. 212-34
איך לערן אוים צושניידען לויט דעם נייעסטען ענגלישען סיסטעם מיט גראדע אקסלען און גראדע שטרייפען צו זעהר מעסיגע פרייזען.
בעמערקונג: פערים שטענדיג אויף לאגער.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, דורך בעזייטיגען פערשטאפונגען און זענען א מילד נאטירליך אפפיהר־מיטעל, זיי בעזייטיגען די פערדייאונגס־שטערונגען וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
ווערען געבריכט בא קראנקהייטען פון דער לעבער, ניערען, גאלשטיינער און מעגרין, ווערען גערן גענומען דורך די ...

מעבעל №6

פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פרייזען עמפפעהלט די פירמע
MARKOWICZ i NASIELSKI
6 Piotrkowska 6
tel. 149-71
בעמערקונג: די ווייניגער מאדערן מעבעל פערקויף איך מיט 75% ביליגער

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אונזער פאבריקס־לאגער פון די בעריהמטע
ריי זפערשלוסע
איז איבערגעטראגען געווארען אין הורט־גאלאנטעריע־געשעפט פון

ה. אפעלבוים
2 פולנאצנא 2
וואו מען בעקומט אויך אלערליי שטריקעריי־צוגאטען ווי: קנעפ, טאשמעס, נאדלען א. א. וו.
מיט אכטונג
„שטאנצמעט" א.ג.
ביי ה. אפלבוים, פולנאצנא 2
טעל. 142-92, פ. ק. א. 68384.

עלעקטרישע מאטארען נייע און געניצטע
פערקויף און אויסטויש — אויסבארגונג פון מאטארען
רעפעראציאנס־ווערקשטעל
רעפעראטור און איבערוויקלונג פון זעמטל. עלעקטרישע מאטארען
אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
שנעלע און סאלידע אויספיהרונג
Inż. S. LEBENHAFT, ŁÓDŹ
Wólczańska 35, tel. 205-59.

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Spółka Akcyjna, Oddział w Łodzi
(LOMBARD)
zawiadamia, że w dniu 24-go lipca 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej Nr. 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 14-go lipca 1935 roku w numerze 189 i wywieszone w biurze.—
Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 26-go lipca 1935 roku.
Procenty należy wpłacać przed dniem 14-go lipca 1935 r., gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

יובילעי־יאהר 1895—1935, עקן 40 יאהר
ארטאפעדישער אנשטאלט
ר. קאוואלסקי

11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59.
מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער לייטונג פון בעדייטענדע פאכמענער, וועלכע זענען געווען אויסגעצייכענט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדאלן אויף אויסשטעלונגען. עמפפעהלט בויך־פאסען (רעפטוראלען) פראטעזען, גארסעטן אויף פסרש. פערקרימונגען פון רוקען־ביין, גלייך־האלטענדע אנלאגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר חירקזשטע אויסקורירונג פון קראנקע. דער ארטאפעדיש־אנשטאלט איז אויפ'ן ארט, שנעלע און סאלידע אויספיהרונג. די פרייזען זענען צוליב יובילעי זעהר נידריג.

ווערקשטעל פון שירמס
און שפאציר־שטעקענס
ס. פייגענבוים

לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין א רייכן אויסוואהל פון קאלירטע דאמען־ און מענער־שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ־פרייזען.
נעמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס און שטעקענס.

Akwizytora
POSZUKUJE, niedawno założone biuro ekspedyc. Refl. się na siłę mającą stosunki w sferach kupiecko-przemysłowych. Warunki do omówienia.
Oferty sub.: „Rozległe stosunki" do admin.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינ׳ קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג !
פרעכטיגע קאמעדיע א. ג.
היינט און פאלגענדע טעג !
„סקאנדאל אין בודאפעשט"
מיטן אנטייל פון דער פרעכטיגער FRANCISZKA GAAL „Csibi" און SZÖKE SZAKALL
אנהויב 5.30 נאכמ. שבת 4 נאכמ. זונטאג 2 בייטאג. נעכסטער פראגראם: „דאס גרויסע געשעהעניש" מיט Henry Hull

אייניציגער קלאנג - קינא אין גארטען
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלג. טעג!
Szöke Szakall, Liana Haid, Gustaw Froehlich אין דער פרעהליכסטער ווינער קאמעדיע, וואס ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש
„כ'וויל נישט וויסען ווער דו ביזט"
(ICH WILL NICHT WISSEN WER DU BIST)
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג
אויפן 1-טען סטאנס און פריהמארגען-פארשטעלונגען זענען אלע פלעצער צו 54 גר.

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הונר געגען משונעת שרעקן הינד און פערד, בעדער פון הונר קאווען פערד, ניסעווען קאפיטעם.
עמפפאנגס-שטה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"ם, שבת פון 9—1 און 3—4½.

4 שטובען
אין בעסטען צושטאנד מיט אלע איינריכטונגען ווי אויך דאמען-פוטער און א טענער-פוטער צו פערקויפען. קילינסקיעגא 47. צו ערפאהרען ב״ים וועכטער. צו בעזיכטיגען פון 11—2 און פון 4—8 נאכמ.

די העכסטע קוואליטעטע סחורות
צו די נידריגסטע פרייזען
פערקויפט נור דער איינציגער
KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 70-137
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער
ס'ווערן אויסגעבארגט בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

ADRIA
גלובנא 1

Miraż
11. ליסטאפאד 16. אנה. 6 נ"ם
היינט פרעמיערע !!!
גרויסער סענסאציאנ. פילם
דער מארד פון Trinidad
אויסערן פראגראם: אויסגעצ. קאמעדיע און אקטואליטעטען

METRO
פושעיאר 2

היינט צום לעצטען מאל!
דער פרעהליכסטער פילם פון סעזאן!
„א פירשטין אין משך פון 30 טעג!"
אין דער הויפט ראלע SILVIA SIDNEY
נעכסטער פראגראם: „קונסט פון לעבען" מיט Gary Cooper

קלאנג-קינא-טעאטער
CORSO
לעגיאנוב 2/4
דער זאל איז גוט ווענטילירט.

אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!
1) „די האנד פון א נקמה-נעהמער"
גרויסע סענסאציע פון לעבען פון ווייטען מזרח. אין די הויפטראלען: KEN MAYNARD, GLORIA SHED און דאס פענאמענאלע פערד Tarzan
אונגעוועהנליכע טעמפא! סוזיעט פעסירונגען!

צום ערשטען מאל אין לאדז!
אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!
2) וואונדערשעהנע דראמע פון לעבען פון דער גרויסער שטאט
„די פערפיהרערין"
אין די הויפטראלען דאס שענסטע ליבעס-פאר Jean Grawford, Clark Gable
אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס 50 גר. און 54 גר. אויף די איבריגע 54 גר. 85 גר. און 1.09 זל.

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

ראקאלען!

אנ'ארט צו שלאפען פאר איין עוועטוועל צוויי מיידלעך, זשעראמסקיעגא 67, פראנט, צווייטער שטאק, וו. 14

צו פערדינגען א האנדעלס קעלער אויף נאוואמיעסקא 24, צו ערפאהרען ביים ווירט.

צו פערמיטען א שעהן צימער, פראנט, ערשטער שטאק מיט א בעזוג דערן איינגאנג ביי יוזעפאוויטש, בושע זשינער 11.

LOKAL na warsztat, fabryczkę, skład, istnieje instalacja siły, do wynajęcia. Południowa 28.

Do wynajęcia 2 pokoje z kuchnią i jeden pokój. Osobne wejścia. Oferty ds adm. sub. „S"

פון זאפארט אוועקצוגעבען א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין א בעזונדערן איינגאנג פאר 1 פערזאן פיעטריקאווער 26 וו. 22.

2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען 183 זל. א קווארטעל דירה געלד צו פערמיטען. שרודמיעסקא 58, וו. 14.

איבערצוגעבען א געוועלב, א שטוב מיט א קוך און קאמערן, א קווארטאל 70 זל. אינפארמירען זיך אין קויהלען-סקלאד, קילינסקיעגא 43. 9355

פון זאפארט צו פערמיטען א לעצט צימער ביי אנ'שטענדיגער פאמיליע פאר א יונג פארפאלק פילסודסקי 49 וו. 18.

שרודמיעסקא 7 צו פערמיטען פון אלד איינצעלנע פראנט לאקאלען, פארטער האנדעלס לאקאלן אין די אפיציגעס, וואוינונגען מיט אלע בעקוועמליכקייטען פון 4 צימער, 3 און 2 צימערדיגע מיט קוכען אויפ'ן 3-טען שטאק. פראנט, און 4 און 3 צימערדיגע אין די אפיצינעס 2-טער שטאק.

א צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען ביי אנ'שטענדיגער פאמיליע אלס סובלאקאטאר צו ערפאהרען אגראדאווא 12 וו. 29.

זאפארט צו פערמיטען א פראנט וואוינונג 4 שטאק און 1 צימער און קוך אויף שרודמיעסקא 61. צו ערפאהרען ביי מ. ל. רעגענסבערג נאוואמיעסקא 18

איבערצוגעבען א גרויס לאקאל, געאייגנעט אויף אנ'עקספעדיציע אדער קליינע פאבריק אין צענטרום שטאט מיט עלעקטריע, וואסער און צייטווייליגע קראפט אויף שטשלעצקא (קאליינא) 5, צו ערפאהרען פיעטריקאווער 54, ביי די פעראייניגטע פליישער.

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער מאשינער אדער מאשינערין צו סוועטערס צו בעסערע ארבייט. לוואווסקא 3 ביי יאקובאוויטש. 9341

איך זוך א קוואליפיצירטען שפולער אויף א 6 שפינדעלדיגע טריט-מאשין, צו ווענדען זיך צו דיאמענט זגערזשער 46.

א פראפעסיאנעלער פעראיין זוכט אנ'אנגעשטעלטען, ער זאל זיין בעקאנט מיט דער פראפעסיאנעלער בעוועגונג. אפערטען אונטער „פעראיין A" 9339

אכטונג שטריקער! נויטיג שטריקערס מיט אייגענע מאשינען ביי מיר צו ארבייטען אויף 10-ער, 12-ער און 4-ער. אפערטען אונטער „M.Z." אין אדמינ.

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע נייהערין צו אבערהעמדער, שקאלנא 9, וו. 6.

עס ווערט געזוכט טיכטיגע פערקויפערס און פערקויפעריוס צו קאסמעטיקע, פערפום, קאלאנסקע וואסער, צו ערפאהרען ביי מ. שעפס, מאגיסטראצקא 16

א פריילין, וועלכע איז בעקאנט אין דער גאביאל-בראנזשע איז פון זאפארט נויטיג, זאוואדזקא 26, פריס.

פערשידענעס

צו פערקויפען א 12/80 מאשין וואלטערס אין גוטען צושטאנד ביליג. צו ערפאהרען בזשעזשינער 7, גאוואטני

צו פערקויפען 2 הענטשקע-מאשינען 8-ער אין גוטען צושטאנד, זאוואדזקא 7, ביי וויגאדזקי. 9371

צווישען קעלי און טעאפילאוו איז ביליג צו פערקויפען א ווילע פון 15 שטובען מיט א שיינעם גארטען; צו ערפאהרען טעל. 193-56.

צו א גוט-פראספערירענדעס געשעפט אדער פאבריקאציע, וויל איך צוטרעטען אלס שותף א קאפיטאל פון 50 טויזענט זלאטיס אויך מעהר. אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער „P. 50" 9323

Języka polskiego, arytmetyki handlowej szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 112 I piętro, m. 6, godz. 6—9 wiecz. 9205

Szczotki do motorów i dynamo R. Korn, *Łódź*, Śródmiejska 8

צו פערקויפען אנ'אבערלאק און א נייה-מאשין, ביליג אין גוטען צושטאנד. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 24, וו. 11.

פאר מיטנעמען א מעדעל נאך פאלעסטינא 2000 זל. זגיערזשער 24, 2-טן שטאק, סאלא. 9337

לעהרערין! גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען. לאסמאן בזשעזשינער 15.

Zaginione zostały 2 weksle: 1) na zł. 30.— wystawca Edelsztajn, pł. 20/X 35 r.; 2) na zł 40.— pł. 24/X-35 z wystawienia Krygier. oraz 60 zł. gotówki. Wcksle zostają unieważnione. — Zwrócić takowe do Frydmana, Zawadzka 1. 9303

קאוויארניע-באר, אין צענטרום צוליב אברייזע זאפארט צו פערקויפען. אינפארמאציעס – טעל. 166-27.

צו די ה"ה גנבים.
אזוי ווי מען האט גענומען ביי מיר ארויסגעגנבעט פון דער וואוינונג פיעטריקאווער 17 א פעקל וועקסלען און 2 דאלארובקעס מיט פאלגענדע נומערן 1460416 און 1090500 בעט איך זיך מיט מיר צו פערשטענדיגען שאיעוויטש, פיעטריקאווער 17 וו. 94 אלע בעווארע נישען זענען געמאכט געווארען. דיסקרעציע געזיכערט.

א קירזשנער-מאשין צו קויפען געזוכט אמליבסטען Success, אפערטען אונטער „קירזשנער-מאשין".

צו פערקויפען א סוויטער-מאשין „Imszewite" 9/70 אין בעסטען צושטאנד, טשאלטשינסקי, קילינסקיעגא 28 וואוינונג 1. 9329

אכטונג, א פאלעסטינעזער, וועלכער פאהרט צוריק קיין ארץ-ישראל, וויל מיטנעהמען א פריילין בעגען א מעסיגער בעלוינונג. אפערטען אפצוגעבען אין דער אדמיניסטראציע פאר "P" 9322

Kupię sypialnię w dobrym stanie. Oferty do adm. sub. „S"

Uwaga: Nowocześnie urządzony zakład fryzjerski Zawadzka 33, róg Gdańskiej. Golenie 20 gr., strzyżenie 40 gr., golenie i strzyżenie 50 gr. — Obsługa solidna.

Dr. med. JÓZEF SZEPS
אינערליכע קראנקהייטען
אורדינירט פון 1. יאני אין קאלומנע
(ווילא ריטמאן)

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער שורה
[illegible]

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wejntraub
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

שוועריגקייטען פון נייעם לעבען אין ארץ-ישראל

די פערשידענע פראָבלעמען פון נייעם לעבען אין א״י — די פראַגע פון קינדער אין די קבוצות — ווי צו שאַפען א נייעם שבת — ווי קומט מען ארויס פון דער וואָכעדיגקייט פון לעבען?

פון ש. ראזענפעלד

דערפון וואָס ער ווערט לעצטענס פערעפענטליכט וועגען דער ארץ ישראלדיגער ארבייטערשאפט, קאָן זיך איינעם דאכטען אז די מענשען, לעבען ווי אין א גן עדן, מ'ארבייט אפילו — דערפאר איז מען אָבער פריי פון וועלכע עס איז דאגות, פראגען, פראָבלעמען א.ד.גל. דער היינט איז דאָך פעזאָרגט, און פאר מאָרגען טוט דאָס דאָס יודישע פאָלק זאָרגען. איז וואָס דען נאָך פעהלט איהר, דער דאָזיגער ארבייטערשאפט אין איהרע צענדליגער טויזענטער?

אין דאָס אָבער א פאלשער איינדרוק, פערקערט איהר א געוויסע צייט אין די קרייזען פון דער יודישער ארבייטערשאפט אין לאנד, און איהר ווערט פשוט בשתומם צו הערען וויפיל פראָבלעמען, לאָקאַלע און אלגעמיינע, ווארטען געלעזט צו ווערען.

ניט צו רעדען פון די פראָבלעמען וואָס זענען פערבונדען מיט דער טעכנישער זייט פון דער ארבייט גופא, דאָס זענען פראָבלעמען פאר די נייע, אומגעניטע ארבייטער, אָבער זעהר וויכטיגע, האַלטען דעם שנייד מעסער ווי געהעריג, אָפשניידען דאָס הענגעל וויינטרויבען אזוי, אז מ'זאָל נישט שעדיגען דעם צווייג, און נישט דעם וויינשטאָק. איז פאר יעדען אָנהויבער א געוואלדיג פראָבלעם, און נישט בלויז א טעאָרעטישע, נאָר דערהויפט א פראַקטישע, מ'דארף ערשט צוגעוואוינען די האנד זיך צו בעמיען לויט דער טעאָריע..

און דאָס זעלבע גילט ביי יעדער ארבייט, אין פעלד, צי אין הויף, אין וויינגאָרטען, צי אין פרדס, און עס דויערט לאנג ביז יעדער ארבייטער לעזט דאָס פראָבלעם פאר זיך.

אָבער אויך די אלטגעזעסענע קומען נישט אַרוים פריי פון פראָבלעמען, אזוי למשל, די „שותפותדיגע קאסע", יעדע הכנסה, וואָס אימיצער פון די מיטגלידער פון דער קאסע, האָט, צי פון ארבייט, צי אלס מתנה, געהערט אין דער קאסע אריין, דער שטייגער שותפות מאכט עס מעגליך, יעדער זאָל אויך קענען בעקומען פון דער קאסע אויף אַלץ, וואָס ער האָט ווירקליך נויטיג, אָבער נישט ווי עס רעדט זיך, טוט זיך. דער פונקט וואָס פאָדערט אז יעדע הכנסה, געהערט דער קאסע איז קלאָר און דאָך דערוועקט ער ספיקות, דעבאטען און נישט בלויז אין משך פון איין זיצונג.

אויף איין זיצונג אזא האָב איך ביגעוואוינט.

האָט אָט די מאמע צוגעשיקט איהרע צוויי קינדער א האלבען טוץ נייע העמדער, א האלבען טוץ האַלטוכער, א טוץ זאָקען און אביסעל מזומן.

איז אָבער די קינדער איינגעפאלען די פראגע: צי מעגען זיי דאָס? צי געהערט נישט אמאָל דאָס געלד און די העמדער צו דער אלגעמיינער קאסע פון דער קבוצה, און בענוצען דערמיט זאָל זיך דער וואָס וועט עס פריהער דארפען?

און ווייל א פרינציפיעלע פראגע, איז זי אריינגעקומען אין קאָמיסאריאט פון דער קבוצה און פון דאָרט צו א אלגעמיינער פערזאמלונג.

מיטן אָנהויב פון דער דעבאטע האָט זיך שוין געלאָזט שפירען די טיפסטע אויפריכטיגקייט סיי פון די פרעגער, סיי פון די געפרעגטע.

וואָרים דאָ איז נישט געגאנגען וועגען ביסעל געלד אָדער די עטליכע העמדער. ניין! דאָ איז געגאנגען אום וויכטיגערען, נעמליך: צי פילען זיך די די קינדער ווי געצוואונגען אוועקצוגעבען זייער מתנה דער קאָמונע. אָדער זיי טוען עס מיטן גוטען ווילען — ווייל זיי בעגרייפען אז געמיינזאמע ווירטשאפט איז מעגליך נאָר דאן ווען עס עקזיסטירט פולשטענדיגע גלייכקייט אין אַלץ, וואָס ער איז נוגע מאטעריעלע גיטער. אויב זיי בעגרייפען עס און זענען מסכים דערצו, איז גוט, לעבט אָבער אין זיי דער גייסט פון פריוואט - אייגענטום, ווילען זיי בעסער „זייערס" האָבען פאר זיך, דאן זאָל מען „זייער פערמעגען" נישט אָנריהרען..

מ'דערצעהלט מיר פון א פאל אין קיבוץ פאר הכשרה, וואו איינער א חבר, האָט זיך צובונטעוועט און האָט נישט געוואָלט צושטעהן צו דער „אלגעמיינער קאסע" און די חברים האָבען איהם געצוואונגען יא צוצושטעהן, האָט עס ארויסגערופען א גרויסע אומצופרידענקייט און פערדרוס צווישען אלע חברים:

— צוואנג גאָר?

אָבער דאָס איז נאָך נישט דער וויכטיגסטער פראָבלעם, פיל וויכטיגער איז דאָס דערציהונגס - פראָבלעם אין דאָרף: צי אין דער קבוצה, — אָנהויבענדיג פון קינדער - גאָרטען און אויסלאָזענדיג מיט דער „ארבייטער יוגענט".

און נישט בלויז די יוגענט, אויך די דערציהונג פון די עלטערען, איז א גרויס פראָבלעם, וואָס נעמט צו זעהר פיל אויפמערקזאמקייט ביים יודישען דאָרפס-מאן און ארבייטער.

גענוג איין מאָל צו זיין ביי אַן אלגעמיינער דערציהונגס - קאָנפערענץ, כדי צו שאפען זיך א בעגריף דערפון, וואָסערע וויכטיגע דערציהונגס פראָבלעמען עס שטעהען פאר די עלטערען און וואָס פאר א צער זיי טראָגען אין די הערצער בנוגע דער לעזונג פון די דאָזיגע פראָבלעמען.

מען בעקלאָגט זיך אויף די ארץ ישראל - קינדער, אז זיי זענען נישט „גוט דערצויגען". אז זיי האָבען נישט קיין אָפשיי פאר קיין עלטערען, זענען גרויס-האלטער, עגאָאיסטיש, אָהן אידעאלען — דאָס אַלץ, דערקלערען די עלטערען, איז איבערטריבען. אָבער א טייל אמת איז * דעריין, און אויך דער טייל נעהמט זיך דערפון, וואָס די עלטערען האָבען זיך אזוי איינגעלידערט אין דער ארבייט, אז מעהר ווי ארבייט האָבען זיי נישט פאר זיך. און אזא פערקנעכטונג לאָזט זיך דאָך נישט איבערגעבען צו די קינדער. אי, וואָס טוט מען געגען דעם? בלייבט א פראָבלעם! ...

און אויך דאָס איז נישט אַלץ. מיט טיפען הארץ ווייטאָג בעקלאָגט זיך פריינר קושניר פון כפר יחזקאל אויף דער קאלטקייט און גלייכגילטיגקייט וואָס גילט צווישען די מיטגלידער פון איין דאָרף. „דרייצעהן יאָהר", טענהט ער, „לעבט מען צוזאמען און יעדער איינער לעבט פאר זיך. נישטאָ צווישען אונז יענע ליכטיגע חברישע געפיהלען און בעציהונגען, מיר קריגען זיך, חלילה נישט, עס פעהלט אונז אָבער דאָס ביסעל קליי, וואָס איז אזוי נויטיג אין געזעלשאפטליכען לעבען, די קינדער, זאָגט מען, בעגריסען נישט איינס דאָס אנדערע, שלעכט, אָבער מיר, גרויסע, בעגריסען אויך נישט איינער דעם אנדערען ווייל מען די קינדער איבערדערציהען, מוז מען פריהער זיך אליין איבערדערציהען, און דערמיט וועלען מיר ווירקען אויף אונזערע קינדער. אי ווי אזוי זאָל דאָס געשעהען"?

— דאָס איז א פראָבלעם!..."

און נאָך א טריט ווייטער:

„אונזערע עלטערען", טענהט א צווייטער, „וואָס זענען א גאנצע וואָך אריינגעטון אין ענין פרנסה, האָבען עס דאָך פערשטאנען צו שאפען דעם שבת — דעם טייערען פערל אין יודישען לעבען. אום שבת האָבען זיך די עלטערען אָפגעגעבען מיט דער פאמיליע. מיט די קינדער. די שבתים און די ימים־טובים האָבען מיט ליבעס־שטריק צוגעבונדען די קינדער צו דער פאמיליע, און די צייכענס פון די דאָזיגע שטריק פערגעהען קיינמאָל נישט. אָבער מיר — אונזער וואָכעדיגקייט, אָהן יום טוב און אָהן שבת, מיר זאָרגען וועגען שפייז פארן קינד, וועגען זיין פיזישער ענטוויקלונג — אָבער א מענש לעבט דאָך נישט מיט ברויט אליין.... ווי קומט מען אָבער ארויס פון דער וואָכעדיגקייט? — בלייבט א פראָבלעם!"

און נאָך אַן אנדערער:

„...דעם אלטען רוה־טאָג האָבען מיר פערוואָרפען און קיין נייעם האָבען מיר נישט געשאפען, ווי לאנג קאָן מען דען אָנהאלטען אָט אזוי־אָ? ווילען מיר שבת־יום־טובדיגע קינדער, לאָמיר שאפען א שבת־יום־טובדיגע אטמאָספערע ארום זיי, א סביבה אַן אנדערע, לאָמיר אויפסניי הייליגען דעם שבת, לאָמיר איהם איינגאנצען ווידמען צו „תפלה בצבור" לאָמיר זיך דעם טאָג אָפגעבען מיט „חשבון־הנפש" מיט גייסטיגען לעבען, מיט בעקלערען די וויכטיגע לעבענס פראגען, לאָמיר האָבען אַן אייגענעם: „עונג שבת"!.. אין אזא טאָג וועלען מיר אויך קאָנען בעזוכען איינער דעם אנדערען אין דער היים, און אזוי ארום שאפען אמת־פריינטליכע בעציהונגען צווישען אונז". און ווי אזוי אזא צושטאנד צו דערגרייכען, איז אויך א פראָבלעם.

און בעקאנט איז עס, אז אלע פערשידענע ריכטונגען אין לינקען ציוניזם האָבען זייערע שליחים אין דער גרויסער וועלט, דאָ אגיטירען זיי פאר זייערע „שטאנדפונקטען". „ריכטונגען" און אידעען, וועמען געפאנגען — דעם אָרגאניזירט. און אָרגאניזירטע, פערבונדענע שוין מיט א געוויסער ריכטונג, קומען זיי אין לאנד אריין. איז א פראגע וועגען דער טויגבארקייט און פאסיגקייט פון די שליחים פאר זייער אויפגאבע, פון גרעסטער וויכטיגקייט — אי פאר די דאָרט, וואָס דארפען אריינגעכאפט ווערען אין נעץ, אי פאר די גרופען אין לאנד, וואוהין זיי דארפען אריינקומען, איז די שליחים־פראגע א גרויס פראָבלעם, ארום וועלכען ס'ווערען לאנגע אָווענטען פערבראכט.

און פאראן עלטערען וואָס בעפרידיגען זיך נישט מיט דער בילדונג. וואָס די קינדער בעקומען אין דער דאָרפס־שול, דער קורס פון דער דאָרפס־שול איז אפילו א גרעסערער ווי דער קורס פון א פאָלקס שול אין שטאָט; די לעהרע־מעטאָדען זענען אויך בעסערע און די לעהרער איבערגעגעבענערע צו זייערע אויפגאבען. אָבער... יודישע בעלי־תאוה'ס, זיי ווילען נאָך, זיי ווילען מעהר, זיי ווילען כאָטש א מיטעל שול בילדונג. און אָט די פראגע קאָן נישט דער איינצעלנער לעזען פאר זיך און פאר זיינע קינדער — כל זמן ער בלייבט אין ישוב אָדער אין דער קבוצה, דאָס איז א פראגע פארן קאָלעקטיוו. און אפשר נאָך פאר עטליכע צונאנדער־נאָהענטע קאָלעקטיווען אינאיינעם. נו, בעשעפטיגט עס מענשען, פערנעהמט עס צייט און אויפמערקזאמקייט.

דאן קומען פערשידענע פאמיליען פראגען, ספעציעלע פרויען־פראגען אין דער אלגעמיינער ארבייט פראגען וועגען מוטער שוץ און נאָך און נאָך —

און צו אלעם דעם זענען דאָך די אלע מענשען ציוניסטען און גוטע ציוניסטען און אַלץ, וואָס עס אינטערעסירט און איז נוגע דעם ציוניזם, איז אויך זייער אינטערעס און איז אויך זיי נוגע, און אלע פראָבלעמען, וואָס קומען אויף אין גאנג פון טעגליכען לעבען פון ציוניזם, ווילען זיי זיי זאָלען געלעזט ווערען לויט זייערע פרינציפען און אנשויאונגען.

אָט אזוי ווי איהר זעהט, איז די ארבייטערשאפט אין ארץ ישראל באלאָדען קודם כל, מיט ארבייט, און ארבייטס פראָבלעמען, דאן מיט היים־און פאמיליען פראָבלעמען, דאן מיט קאָלעקטיווע פראָבלעמען און דאן מיט אלגעמיין־ציוניסטישע —

און נישטאָ וואָס מורא צו האָבען טאָמער, חלילה, לעבט זיך דער יודישער ארבייטערשאפט אין ארץ ישראל צו גרינג און זאָרגלאָז.

אין ציכאצינעק
איז צו בעקומען טעגליך דאָס
נייע
פאלקסבלאט
ביי ש. סוכעצקי.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Ał. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

מאגדא לופעסקו

געליבטע פון רומענישען קעניג

(די געשיכטע דערצעהלט מאגדא'ס מומע)

— 7. —

אין דער מלחמה האָט די פירמע ווארטיזשאנא און לופעסקא אנגעשאַרט הרודעם מיט געלד, אָבער צו דעם וועלען מיר זיך נאָך אומקעהרען.

שוין ביים אָנהויב ווען איטע איז מיט איהר פאמיליע אריבערגעקומען קיין בוקארעשט האָט זיך דער אָרט לעבען אין יענער פאמיליע געביטען.

איטע איז אזוי לאנג געווען א בעל תשובה'ניצע און האָט אָפגעהיטען אלע ווייבערישע מצוות כל זמן זי האָט געוואוינט אין א קרעטשמע ערגעץ אין א פערוואָרפענעם ווינקעל. אָבער אזוי שנעל ווי זי איז אריבערגעקומען קיין באוקארעשט און זי האָט פאר זיך דערזעהען א לעבעדיגע וועלט, האָט זיך אין איהר דערוועקט די אמאָליגע איטקע, די ראָמאַנטישע נאטור, און זי איז געוואָרען גאָר אַן אנדערער מענש.

זי האָט זיך אָנגעהויבען צו פיהרען ברייט: א גרויס הויז אין בוקארעשט מיט א סך צימערען, נייע מעבעל, שעהנע רייכע קליידער, טעאטער, בעלער, נישט ווי ר' נחמן'ס א טאָכטער, נאָר עפעס ווי זי וואָלט געווען א פריצה.

און דאָס מזל איהרס האָט טאקע צוגעשפּילט. איהר מאַנ'ס געשעפטען זענען אוועק גוט. וואָס בעסער דארף מען זיך נישט ווינשען. דאָס מסחר איז געוואקסען הויך און קיין געלד האָט נישט געפעהלט האָט זיך איטע געפיהרט ווי אין די הויכע פענסטער. אלע קינדער האָט מען געשיקט לערנען אין די שקאָלעס און א חוץ דעם האָט איטע געהאלטען פאר זיי פריוואטע, גוטע לעהרער און אלע קינדער זענען שפעטער דורכגעגאנגען אַנ'אוניווערזיטעט.

און מעהר פון אלע קינדער איז די מוזינקע מרים געראָטען אין דער מוטער.

אין בוקארעשט האָט זי שוין נישט געהייסען מרים נאָר מאגדא און זי איז געווען די קלוגסטע, און פעהיגסטע פון אלע.

א חוץ א פעהיגקייט צו שפראכען, וואָס זי האָט ארויסגעוויזען פון קליינערהייט אָן, האָט זי אויך ארויסגעוויזען א פעהיגקייט (און אין א געוויסער מאָס אויך טאלאנט) צו מוזיק.

אין אלע צווייגען פון שענער קונסט האָט מאגדא ארויסגעוויזען פערשטענדניש און וויסען, און א קלוג אויג האָט שוין געקאָנט פאָראויסזעהען אז פון מאגדאן וועט אמאָל זיין א „לייט".

ווען מאגדא איז אלט געוואָרען צוואנציג יאָהר האָט זי חתונה געהאט, און פון איהר „זיווג" האָט מען געקאָנט זעהען אז א פרוי, ווי קלוג און אינטערעסאַנט זי זאָל נישט זיין, בלייבט זי אַלץ א פרוי און מען קען זי אָפּנארען.

אָבער א סך האָט מאגדאן פערענטפערט דערמיט, וואָס זי האָט זיך אין איהר בעשערטען פערליבט, און ליבע וויסען דאָך אלע, איז בלינד; האָט מאגדא נישט געקאָנט זעהען דאָס, וואָס אנדערע האָבען געזעהען.

אָבער דאָס וואָס אנדערע האָבען אין אנפאנגס געזעהען האָט עס מאגדא דערזעהען שפעטער.

מאגדא האָט חתונה געהאט פאר אַנ'אָפיציר פון דער רומענישער ארמעי, אליין איז ער געווען א טויגעניכטס, א גארנישט, א קאָרטאָן־שפּילער, א שיכור א „יובאטשניק" (א פרויען יעגער), און ווען נישט זיין פריצישער יחוס, וואָלט ער זיך קיינמאָל נישט געוועזן דערשלאָגען פאר אַנ'אָפיציר.

מאגדא האָט זיך מיט איהם בעקענט אויף א סטודענטישען באַל, און ביידע האָבען זיך מאָמענטאַל פערליבט. מאגדא איז געווען שעהן, רייצענד, יונג און קלוג, און ער, כאָטש ער איז געווען א היבש ביסעל עלטער פון איהר, האָט ער דאָך אָבער געטראָגען גאָלדענע עפּאָלעטען, מיט א שווערד ביי דער זייט, וואָס האָט געבליאַסקעט מיט שפּאָרען אויף די גלאַנצענדיגען שטיוועל; איז מאגדא שוין אויפן צווייטען טאָג אהיימגעקומען צו איהרע עלטערען מיט דער בשורה, אז זי האָט זיך פערליבט און אז זי געהט חתונה האָבען.

אז מאגדאס מוטער האָט דערהערט אין וועמען איהר טאָכטער האָט זיך פערליבט האָט זי באַלד דערפיהלט אז גאָטס שטראָף האָט אריבערגעשפּאַנט איהר שוועל, און הויבט איהר אָן צאָהלען מידה כנגד מידה, אזוי ווי זי האָט זיך פערדינט.

איטע איז שוין טאַקע מעהר נישט געווען די אַמאָליגע קליינשטעטעלדיגע פרוי, נאָר די איצטיגע מאדאם לופעסקו, פונדעסטוועגען האָט זי גענוג טרעהרען פערגאָסען, ווען מאגדא האָט זי נישט געוואָלט הערען און האָט אָהן איהרע עלטערנס וויסען חתונה געהאט מיט דעם קריסטליכען אָפיציר.

מאגדא איז געגאנגען צום „שליוב" (גויאישע חתונה), און ביי איהרע עלטערען אין הויז איז געווען תשעה באב.

אָבער עס איז פאַרט א חילוק פון תשעה באב אין דעם קליינעם אוקראַינער שטעטעלע סאטאַווע, צו תשעה־באב אין דער גרויסער הויפטשטאָט פון רומעניען, בוקארעשט.

עס איז געווען א חילוק פון דעם וויינען ווען איטעס טאַטע־מאַמע האָבען געוויינט אין סאטאַווע ווען זיי זענען געוואָהר געוואָרען אז זייער מוזינקע איז אנטלאָפען מיט א פּאָסטוך, צו דעם וויינען פון מאגדאס עלטערען, ווען זייער טאָכטער האָט חתונה געהאט מיט אַנ'אָפיציר...

יאָ, ליבע לעזער, עס איז טאַקע א גרויסער חילוק ר' נחמן מיט זיין ווייב זענען טאַקע פון זייער מאגדאס אויפטו אזוי צעבראָכען געוואָרען אז די בושה האָט זיי פערטריבען אין קבר אריין, אָבער איטקע מיט איהר מאַן, די לופּעסקוס, האָבען טאַקע אביסעל אָפּגעוויינט, אָבער פון אזא וויינען איז נאָך קיינער נישט געשטאָרבען, און זיי, ברוך השם זענען אויך געבליבען לעבען...

עס האָט אפילו לאנג נישט גענומען, האָבען זיי זיך איבערגעבעטען מיט דער טאָכטער און זיי פלעגען איינע צו די אנדערע געהן צו־גאַסט און עס האָט ביי די עלטערען גאַרנישט אויסגעמאַכט, וואָס ביי זייער טאָכטער אין הויז הענגט דער יוזיעל (יעזוס) און ער קוקט ארונטער אזא אומעטיגער פון דער וואַנט...

אמאָל, זאָגט מען, ווארט גאָט א סך ביז ער צאָהלט, אָבער ביי מאגדאן האָט ער גאָר לאנג נישט געוואַרט. און ער האָט איהר גאַנץ נישטקשהדיג געצאָהלט. און נישט נאָר האָט ער בעצאָהלט מאגדאן פארן חתונה האָבען מיט א גוי, נאָר ער האָט אויך געצאָהלט איהרע עלטערען פארן חבר'ן זיך מיט איהר און מיט זייער איידעם.

עס איז נאָך אפילו נישט געהאַט אוועקגעגאַנגען ביי מאגדאן מיט איהר קריסטליכען מאַן, דעם אָפיציר, דאָס ערשטע יאָהר וואָס מען רופט אָן דאָס „גאָלדענע יאָהר" פון פערהייראַטען לעבען, און מאגדא האָט שוין איינגעזעהען איהר טעות...

עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז דער אָפיציר איז נישט אזוי להוט געווען נאָך דער רויט־האָריגער מאגדא'ן ווי ער איז אויסען געווען איהר פעטען נדן.

כאָטש ער אליין, דער אָפיציר, האָט געשטאַמט פון א זעהר רייכער פריצישער פאמיליע, ביי וועמען ס'האָבען געאַרבייט אויף די פעלדער טויזענטער אַרימע מאָלדאַוואַנעס מיט זייערע ווייבער און קינדער פונדעסטוועגען איז מאגדאס נדן דעם צעבאַלעוועטען פריצישען זוהנדעל גאַנץ גוט צוניצגעקומען.

ער איז געוואוינט געווען צו לעבען א גוטען און פרייליכען טאָג, פרעסען און זויפען און באַמבלען; דאָס זענען געווען די דריי גוטע מידה'ס מיט וועלכע מאגדאס מאַן האָט זיך אויסגעצייכענט.

און נאָך דער הייראַט האָט מאגדא אויסגעפונען אז איהר זיסער מאַן האָט נאָך א מעלה: זנות (אויס געלאַסענקייט), ער פלעגט הולטייעווען מיט זיינע חברים גאַנצע נעכט. און אויב דאָס איז נאָך ווייניג געווען פלעגט ער מיט זיך מיטנעהמען פון די נאַכט קאַבאַרעטען פרייליכע מיידלעך צו זיך אין הויז אַריין און ער פלעגט מיט זיי פראַווען ווילדע הוליאַנקעס און אָרגיעס ביי זיך אין הויז.

מאגדא האָט שוין געזעהען אין וואָס פאר א גרוב זי איז אריינגעפאַלען, אין וואָס פאר א בלאָטע זי שטעקט, אָבער זי איז ביי זיך געווען צו־שטאָלץ צו בעקלאָגען זיך אויף איהר גורל פאר איהרע עלטערען.

(ווייטער — זונטאָג).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

היינט וועט דער אינערן-מין. בעשטימען דעם פערזאנאלען בעשטאנד פון דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג

ווער זענען די 3 קאנדידאטען אויף פרעזידענט?

די נייע וואך וועט בעשטימט ווערען א בייראט. אין וועלכען ס'זאלען אריין 4—5 יודען

(א) נאך דער ענדגילטיגער אויפלעזונג פון אונזער אומגעלומפערטען שטאט-ראט קומען פאר סיי אין דער וואיעוואדזטווע, סיי אין אי. נערן - מיניסטעריום בעראטונגען איבער דער לעזונג פון דעם גאנצען ענין, בכדי בזה האופן געבען א מעגליכקייט דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג געהעריג צו ארבייטען איבער דער שטאט - ווירטשאפט, ובפרט איבער דער ענד-גילטיגע רעאדיזירונג פונם בודזשעט - פרע-לימענאר אויפן יאהר 1935-6, וועלכער איז דורך דעם שטאט-ראט א לאנגע צייט בעהאנדעלט און לסוף נישט אנגענומען געווארען. (בידוע מוז אזא שטאט - בודזשעט ענדגילטיג בעשטע-טיגט ווערען דורך דער אויפזיכטס-מאכט ביז 1 יולי, און ווי אזוי עס האלט מיט אונזער בוד-זשעט היינט, דעם 5 יולי — ווייסען מיר דאך...)

דאס אלץ איז גענומען געווארען אין וועטראכט דורך דער אויפזיכטס-מאכט, און נעכטען איז ווידער אין אינערן-מיניסטעריום בריים ארום-גערעדט געווארען די פראגע.

עס זענען ארויסגערוקט געווארען דריי קאנ-דידאטורען אויפן פרעזידענט-אמט: ערשטענס, פון דעם ביז-איצטיגען לאדזער רעגירונגס-קא-מיסאר, ה' אינזש. וואיעוואדזקי; צווייטענס — פונם געוו. וויצע-מיניסטער, דעם דוך, און, דרי-טענס, פונם פולקאווניק גלאזעק.

היינט וועט איינע פון די דריי קאנדידא-טורען בעשטעטיגט ווערען דורכן מיניסטער קאשטשאלקאווסקי.

גלייכצייטיג וועלען בערופען ווערען די ווי-צע-פרעזידענטען און מחמת דעם מאנגעל אין לאוועניקעס, וועלען בעשטימט ווערען 3 וויצע-פרעזידענטען.

צ. א. זאל בעשטימט ווערען דער דעפ. טאמ. טשאק און צוויי בעקאנטע לאדזער זעלבסט. פערוואלטונגס - טוער.

די אויבענדערמאנטע נאמינאציעס וועלען פארקומען אין משך פון דער לויפענדער וואך.

אין דער קומענדיגער וואך וועט פעסטגע-שטעלט ווערען פאר דער שטאט-פערוואלטונג א בייראט, אין וועלכען עס וועלען אריין 24 פערזאן. אין דעם דאזיגען ראט וועלען פארגע-שטעלט ווערען דורך ענטשפרעכענדע פאקטא-רען און ארגאניזאציעס, אין וועלכע עס ווע-לען אריין פארשטעהער פון פערשידענע שיכ-טען פון דער בעפעלקערונג און נאציאנאלי-טעטען.

צווישען אנדערע זאלען אין בייראט אריין 4—5 יודען

שיקאנעס געגען יודישע ארבייטער איז ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט

וואס זאגט דערצו די וואיעוואדזטווע?

אין אונזער צייטונג איז שוין נישט איינ-מאל דערציילט געווארען, וועגען די גרויסע שווע-ריגקייטען, ביים בעזעצען אויף די שטאטישע ארבייטען, וואס עס מוזען אויסשטיין די נאך געבליבענע איניגע צענדליג יודישע עפענטליכע אר-בייטער.

דער קאמיסאר וואיעוואדזקי ביי וועמען עס אינטערוועניערען די פערטרעטער פון פעראיין פון די יודישע עפענטליכע ארבייטער, וואס ביים אר-טיגען פראפ. ראט (יודישער קולטור-אמט) פערוויפ זיך שטענדיג, אז דאס צונעהמען צו דער ארבייט געהערט נישט צו איהם.

אינ'ם ארבייטס - פערמיטלונגס - אמט ווי-דער שיקט מען אפט אויף הונדערטער ארבייטער קיין איין יודישען נישט צו קיין ארבייט.

דער רעזולטאט איז, אז ביזם היינטיגען טאג, ווען די שטאט בעשעפטיגט שוין ביז דריי טויזענד ארבייטער זענען פון די פאר צענדליג יודישע ארבייטער, וואס האבען געארבייט ביי דער קאמו-ניקאציע-אפטיילונג נאך נישט בעשעפטיגט קיין העלפט..

נעכטען איז געשעהען א פאל, וואס איבער-שטייגט דאס אלץ ביי איצט פארגעקומענע, וואס בעווייזט גלייכצייטיג. ווי אזוי דאס ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט בעציהט זיך צו יודישע אר-בייטער.

איינער א געוויסער לאנג-יאהריגער יודישער עפענטליכער ארבייטער מיט'ן נאמען ע. ס. נישט קענענדיג זיך דערווארטען אויפ'ן צעטעל געשיקט צו ווערען צו דער ארבייט האט דעם 22—טען ד. ה. אנגעהויבען ארבייטען ביי ברוקיר-ארבייט ביי א פריוואטען אונטערנעהמער אין דער אויס-רעכענונג, אז ער וועט סיי ווי בעקומען צוגעטיילט צו ארבייטען ביי דעם זעלבען אונטערנעמער. דער אונטערנעמער האט ביים ארבייטער דערווייל פערהאלטען זיין ארבייטסלאזע לעגיטימאציע. מאכט זיך, אז היינטיגען דינסטאג בעקומט דער ארבייטער צוגעשיקט פון פערמיטלונגס-אמט א צעטעל צו קומען, ער קומט און צו זיין שטוינונג זאגט מען איהם אפ דאס רעכט געשיקט צו ווערען צו דער ארבייט, ווייל ער האט אויף אייגענער האנד אנגעהויבען צו ארבייטען, א פאר טעג און האט צוליב דעם נישט געמאלדען זיך צום סטעמפלען זיין לעגיטי-מאציע דעם 24—טען פ. ח. עס האט נישט געהאל-פען קיין שום אינטערווענצען דער בעאמטער איז געבליבען ביי סזייניגע, אז דער ארבייטער מוז זיך אויפסניי רעגיסטרירען אלס 'נייער ארבייטס לאזער.

די עולה איז לויט אונזער מיינונג אזא גרויסע אז מיר וועלען גלויבען, אז די אויפזיכטס-מאכט דארף דא אונבעדינגט זיך אריינמישען, אז די נישט גערעכטיגקייט זאל אפגעשאפט ווערען און אז בכלל זאל דער אמט אויפהערען צו שיקא-נירען די נאך געבליבענע פאר יודישע ארבייטער נאר זיי שיקען צו דער ארבייט צוגלייך מיט אלע איבריגע.

ווייב דערהרג'עט איהר מאן

ווייל ער האט געלעבט מיט איהר טאכטער

(א) אין דארף סטעמפנא, קאנינער קרייז, האט פאסירט א בלוטיג פערברעכען, אלס קרבן פון וועלכען עס איז געפאלען דער 47-יעהריגער קאלאניסט פראנטשישעק רינג.

דעם דאזיגען רינג האט מען געפונען אין בעט א טויטען מיט א צושמעטערטען שארבען.

בעת דער אויספארשונג איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דעם מארד האט אויסגעפיהרט רינגס ווייב, די 42—יאהריגע זאפיא רינג.

די מערדערין האט זיך מודה געווען און דערקלעהרט אז זי האט דער'הרג'עט איהר מאן דערפאר, ווייל ער האט „געלעבט" מיט איהר 23—יאהריגער טאכטער מאריאנא, וועלכע איז פון איהם טראגעדיג געווארען....

די מערדערין זיצט אין טורמע.

Casino

היינט פרעמיערע!

אנהויב 6 א זייגער אוונד

2 יתומים

פילם וואס טרייסעלט אויף די טיפסטע געפיהלען

אין די הויפטראלען:

Reneè Saint Cyr
Rosine Derine
Gabriel Gabrio

רעזשי: Maurice Tourneur

אויסערן פראגראם:

אויסלענדישע אקטואליטעטען

דער זאל איז געקיהלט.

פערהלענערטע פרייזען

געפונען אנ'אויפגעהאנגענעם

(א) אין אייזערטס וואלד, ביים דארף דלו-טאוו, האט מען געפונען אנ'אויפגעהאנגענעם דעם 48-יאהריגען יאן יעזשאק פון אנגערופענעם דארף.

די סבות פונ'ם זעלבסטמארד זענען נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

2 טויטע, 5 פערוואונדעטע

בלוטיג געשלעג אויף א פייערלעשער-פייערונג

(א) אין דארף לובאכניא, הינטער טאמאשאוו, איז פארגעקומען א פייערלעשער-פערווילונג.

בעת די פערווילונג אז געווען אין פולען ברען זענען צוויי ברידער סטאניסלאוו און פראנ-טשישעק פשיביש. ווי אויך יאן ריכליק און עטליכע זייערע קאלעגען בעפאלען דעם פייערלעשער-קא-מענדאנט יאן וואיטשיאק און זיין געהילף וואור-זשיניעץ לוביצקי.

עס איז ענטשטאנען א מורא'דיג געשלעג, אין רעזולטאט פון וועלכען וואיטשיאק און לו-לוביצקי זענען דער'הרג'עט געווארען, און נאך 5 מענשען זענען ארויס מיט שווערע וואונדען.

די פשיבישעס און ריכליק זענען ארעסטירט געווארען.

ארעסטירט איין גנב,

וואס האט געמאכט דעם איבערפאל אויף ד"ר קלוקאווס ווילע

(א) אין שייכות מיט דער גנבה אין דער ווילע פון ד"ר קלוקאוו און דער שיסעריי צווישען דער פאליציי און די גנבים, וועגען וואס מיר האבען נעכטען באריכות געשריבען, גיט מען איצט איבער אז ס'איז געלונגען צו כאפען דעם גנב, וועלכער איז ענטלאפען, א געשמידטער אין קייטען.

זיין נאמען איז טשעסלאוו בוקאווסקי (פון טרעקנערא 4). מען האט איהם ארייגעזעצט אין טורמע.

די אויספארשונג ווערט ווייטער געפיהרט.

גרויסע דארפס-שרפה

7 פערזאן שווער אפגעבריהט געווארן בעת דער רעטונגס-אקציע

(א) נעכטען ביינאכט זענען, בעת א שרפה אין דארף לובסטאוו, (קאלער קרייז) אוועק מיט'ן פייער 3 דארפס-ווירטשאפטען.

דער היזק בעטרעפט 27.000 זלאטעס.

ביי דער רעטונגס-אקציע זענען שווער אפגע בריהט געווארען 7 פערזאן.

פרייטאג, 5 יולי

ד' תמוז תרצה

זון-אויפגאנג 3.22

זון-אונטערגאנג 7.58

ליכט-צינדען: 7.43

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

היינט, פרייטאג, דעם 5. און מארגען, שבת דעם 6 ד. ח. 8 א זייגער אינדערפריה אמטירט אין לאקאל אויף פיעטריקאווער 165 א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר די פאבאר-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1914 און עלטערע, וועלכע האבען זיך צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט צוגעשטעלט צו דער צייט צום פאבאר און וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון לאדזער פאוויאט.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט-דיזשורען

היינט, ביינאכט, דיזשורירן פאלגענדע אפטייקען קאפראווסקי (נאוואמיעיסקא 15), ס. טראווקאווסקי בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעיסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95), ה. סקווארטשינסקי (קאנטנא 54), ל. טשינסקי (רא-קיציגסקא 53).

הלוואות פאר דער קאנאליזאציע

(א) דער קאנאליזאציע=קאאפעראטיוו אין לאדז אויף פאמארסקא 18, ערטיילט הלוואות אויף אנשליסען הייזער צו דער נעץ פון שטאטישע קאנאלען.

הלוואות בעקומען בלויז מיטגלידער פון הויזבעזיצער-פעראיינען.

פעראינטערעסירטע הויזבעזיצער דארפען אנ-געבען נאמענטליכע ביטעס וועגען אנערקענען פאר זיי הלוואות, און דערביי בעצייכענען די קאלקו-לאציע פון די ארבייטען און די סומע פון דער הלוואה, אויף וועלכע זיי רעפלעקטירען.

באנדיטען-אנפאלען

(א עהערנעכטען ביינאכט זענען אויף שעג-קעוויטשא 59 עטליכע פערשוין בעפאלען דעם שוסטער-געזעלען יוליאן בערעש און איהם שרעק-ליך צעהורגעט. פאגאטאוויע האט איהם אין א שווערען מצב אפגעפיהרט אהיים. פאליציי זוכט די אנפאלער.

* * *

(א) אין קאליש זענען 2 באנדיטען בעפאלען די וואוינונג פונ'ם עמעריטען בעאמטען יוזעף יאקובטשאק (אויף קאש=שעלנע 34) און טעראריזירענדיג די שטוב=מענשען מיט רעוואל-ווערען, האבען זיי אוועקגערויבט פון א שופלאד עטליכע זלאטים און זענען ענטלאפען.

פאליציי זוכט די באנדיטען.

פאר'ן פערגוואלדיגען א קליין מיידעלע

(א) נעכטען איז געשטאנען פארן היגען קרייז-געריכט דער 40-יאהריגער אנטאני סקאלסקי. וועלכער איז בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז ער האט פערנארט צו זיך אין דער וואוינונג און פערגוואלדיגט די 12 יאהריגע וואנדא לודוויג.

דער פראצעס איז פארגעקומען ביי פעד-מאכטע טירען.

דער פרא-אדם איז פערמשפט געווארען אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

דערטרונקען געווארען

(א) אין סטאוו אויף אקאציאווע-גאס אין ראדאגאשטש איז, בעת'ן באדען זיך, דערטרונקען געווארען דער 15-יאהריגער סטאניסלאוו אורבא-ניאק (פון פאנצערנא 21).

אין קאלומנא

איז צו בעקומען מעגליך דעם בילעט

פאלקסבלאט

ביי זאנדמאן, טארונסקא 8,

ווילע זשעלינסקי.

לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד

בעריכט פון ספּעציעלן יט"א-שליח

פּראַג (יט"א) ווי עס טיילט מיט פון דייטשלאַנד דער ספּעציעלער יט"א־שליח, איז אויף די ביידע צוזאַמענפאָהרען פון די „גאַו־לייטער" אין יאַנואַר און אַפּריל ה. י. בעשלאָסען געוואָרען צו פאַרשטאַרקען סיסטעמאַטיש דעם אַנטיסעמיטיזם. די „שטירמער"־טאַוולען הענגען איצט אין עפענטליכע ערטער און בילדען דעם מיטעל־פּונקט פון אַ בעזונדערס ווילדער יודען־העצע. פון דעם שטרייכער־קרייז ווערט אויך געטריבען אין די מיטעלע און קליינע שטעט די אייגענטליכע באָיקאָט־העצע. אַלע יודישע רעעמיגראַנטען דאַרפען זיך רעכענען דערמיט, דאָס זיי וועלען אויף אַנבעשטימטע צייט געבראַכט ווערען אין „שולונגס־לאַגער". די פרויען ווערען אַרויסגעשיקט אין דעם לאַגער מאָהרינגען ביי האַנאָווער און די מענער אין פאַרשידענע געגענדען. ווען דער פאַרהאַלטענער ערקלערט, אַז ער פאַרלאָזט ענטגילטיג דייטשלאַנד ווערט ער געוועהנליך בעפרייט און בעקומט צוריק זיין פּאַס ביי דער גרעניץ.

די אויסוואַנדערונג פון דייטשלאַנד האָט, מיט'ן אויסנאַהם פון ארץ־ישראל זיך כמעט אינגאַנצען אָפּגעשטעלט. דאָס געשעהט הויפּטזעכליך צוליב די אויסערגעוועהנליכע שוועריגקייטען זיך איינצואָרדנען אין אַנדערע לענדער, צוליב דער אונמעגליכקייט מיטצונעהמען אַ מעהר וועניגער בעדייטענדען טייל פון דעם פערמעגען א.א.וו. פאַר די לעצטע חדשים איז די זאָרג וועגען ווייטערען גורל פון די יודען אין דייטשלאַנד געוואַלדיג געשטיגען. אין אַ רייה געגענדען, צ.ב. אין פראַנקענלאַנד, איז די לאַגע אַזוי געשפּאַנט, דאָס ביי דער ערשטער געלעגענהייט ברעכט אויס אַ פּאַניק. די מינכענער געשעהענישען האָבען אַרויסגערופען בעאונרוהיגונג ביי אַלע יודען אין בייערן.

די איבערשיכטונגס־אַקציע, מיט וועלכער מען האָט צוערשט פאַרבונדען פיל האָפנונגען, דאַרף שוין איצט בעטראַכט ווערען אַלס ליקווידירט אין נעגאַטיווען זין. די פראַגע פון בערוף־אויסוואַהל איז, נאַטירליך, פאַרבונדען מיט גרויסע שוועריגקייטען. דאָך איז נאָך מעגליך איינצואָרדנען די אונטערוואַקסענדע יונגעלייט אַלס לערן־יונגלעך אין האַנדווערק און האַנדעל. עס ווערען געבראַכט פאָלגענדע שאַצונגס - ציפערען: יעהרליך קומען צו קרוב 7,000 בערוף־זוכענדע, פון דער צאָהל בעמיהען זיך אַנ'ערך 2,000 צו בעקומען סערטיפיקאַטען קיין א"י. די איבעריגע 5,000 בעשטעהען פון 2,800 פריילייגס און 2,200 יונגעלייט וועלכע מען קען נאָך איינאָרדנען אונטער געוויסע בעדינגונגען. אין געוויסע בערופען, גראַד אין אַזעלכע, וואָס זענען צוגענגליך פאַר פרויען, פיהלט זיך אפילו אַ מאַנגעל פון קוואַליפיצירטע ארבייטסהענד. אין בערלין זענען פאַראַן פרייע פּאָסטענס פאַר יודישע דינסטמיידלעך, קראַנקען־שוועסטערס, און טיילווייז אויך סטענאָטיפּיסטענס. אין בערלין ווערט אויף אַ יודישע בעפעלקערונג פון 180,000 די צאָהל ארבייטסלאָזע געשאַצט אויף 15,000, אויף דער פּראָווינץ איז די צאָהל פאַרהעלטניסמעסיג קלענער.

די שטייער־הכנסות אין די גרויסע יודישע קהלות זענען בעפרידיגענד. די קליינע קהלות זענען צוליב די אויסערסט שווערען בעדינגונגען, אין וועלכע עס קומט זיי אויס צו לעבען, פערמשפּט אויף אונטערגאַנג. די עקזיסטענץ־מעגליכקייט אין די קליינע שטעט און דערפער אין פּאָמערן, מזרח־פּרייסען, העסען (דאָרן, בעזונדער אין קאַסעלער־געביט) און פראַנקענלאַנד און לעצטענס אויך אין אַ טייל פון ווירטענבערג, האָבען זיך אויסערגעוועהנליך פאַרערגערט. אין דעם קאָנצענטראַציע־לאַגער דאַכאַו, געפינען זיך נאָך — ווי ווייט עס האָט זיך געלאָזט פעסטשטעלען — 60 יודען. די פאַרהעלטניסען האָבען זיך דאָרט נישט פאַרבעסערט. אַלס כאַראַקטעריסטישער שטריך דאַרף מיטגעטיילט ווערען, אַז נאָכדעם ווי אַן אַדוואָקאַט פון מיניסטער האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען דער געשיכטע פון די יודען אין וועסטפאַלען, איז ער אויף צומאָרגענס אַרויסגעשיקט געוואָרען אין קאָנצענטראַציע - לאַגער

דאָס לעבען אין ארץ-ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור

די אַראַבישע פּרעסע וועגען דער „אונלעגאַלער" עליה

ירושלים. שייך אל־פאַרוקי האָט פערעפענטליכט אין „אל איסלאַמיט" אַ לאַנגען אַרטיקעל געווידמעט דער „אונלעגאַלער" יודישע עליה. אל - פאַרוקי דערצעהלט, אַז אין תל־אביב איז לעצטענס פאַרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון 5000 אונלעגאַלע עולים, וואָס איז טאָלערירט געוואָרען דורך דער רעגירונג. „אל איסלאַמיט" גלויבט, אַז די „טאָלעראַנטע בעציהונגען פון דער רעגירונג צו דער אונלעגאַלער עליה ערקלערט זיך דערמיט, וואָס די רעגירונג וויל די אַלע עולים ערטיילען וואהל־רעכט צום לעגיסלאַטיוו - ראַט".

ווירטשאַפטליכע פאָרשונגען אין ים - מרום

ירושלים. די צמחים און בעלי־חי פון ים־מרום וועט איצט אויסגעפאָרשט ווערען דורך אַ גרופּע ענגלישע נאַטור - וויסענשאַפטלער פון אָקספאָרדער און בירמינגהעמער אוניווערזיטעט, די אויספאָרשונג, וואָס איז בערעכענט אויף 4 חדשים וועט פינאַנסירט ווערען דורך דעם „פערסי סליידען מעמאָריעל פאָנד". די ענגלישע פאָרשער וועלען גענוסען פון דער פולער מיטהילף פון דער מאַלאַריע פאָרשונגס - סטאַציע פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ראש פינה. די אויספאָרשונג מוז דורכגעפיהרט ווערען, איידער מען וועט צוטרעטען צו די גרויס־צוזיגע דרענאַזש־אַרבייטען.

ירושלים. דער דעפּאַרטאַמענט פאַר אַלטערטימליכקייטען פון דער א"י־רעגירונג האָט ערטיילט אַנ'ערלויבעניש דעם פּראָפ. גאַרדאַן לאַנד פון טשיקאַגער אוניווערזיטעט אויף פאָרטצוזעצען די אַרכעאָלאָגישע ארבייטען אין טאַל־אל־ מוטאַסאַלעם.

טיי - פּלאַנטאַציע אין איראַק

באַגדאַד. אין דרום־טייל פון איראַק ווערען געמאַכט פּרובען צו פערפלאַנצען טיי־פּלאַנטאַציעס. זאַכקענער בעהויפּטען, אַז די טיי - פּלאַנטאַציעס האָבען אין איראַק אַ גרויסע צוקונפט.

רומעניען לינדערט די בעשטימונגען וועגען דעוויזען-איבערווייזונג קיין א"י.

ירושלים. דער פאָרזיצער פון דער פּאַלעסטיניש - רומענישער האַנדעלס - קאַמער ה' צאַדאָק־שלוש, וועלכער פיהרט איצט פערהאַנדלונגען מיט דער רומענישער רעגירונג וועגען בעזייטיגען די שוועריגקייטען ביי דעוויזען - איבערווייזונג קיין א"י, האָט איצט טעלעגראַפיש מיטגעטיילט, אַז זיינע בעמיהונגען האָבען געבראַכט פּאָזיטיווע רעזולטאַטען. די רומענישע רעגירונג האָט ערלויבט איבערצעווייזען 60,000 פונט פאַר די א"י־אָראַנזשען, וואָס זענען פערקויפט געוואָרען אין רומעניען פאַר די לעצטע 2 סעזאָנען. אויך דער יודישער נאַציאָנאַל פאָנד וועט איצט האָבען די מעגליכקייט צו טראַנספערירען בהדרגה 3 מיליאָן לעי (10,00 פונט) קיין ארץ־ישראל.

דריי אַרעסטאַנטען ענטלאָפען פון דער ירושלים'ער תפיסה.

ירושלים. 3 אַרעסטאַנטען, דערונטער דער פּוילישער יוד, יצחק קופּעץ, זענען ענטלאָפען פון דער צענטראַל־תפיסה אין ירושלים. די וועכטער האָבען געשאָסען און נאָכגעיאָגט די אַנטלאָפענע, זיי איז אָבער געלונגען נעלם צו ווערען. יצחק קופּעץ, וועלכער איז אונלעגאַל אריינגעקומען קיין א"י, איז מיט אַ צייט צוריק פער'משפט געוואָרען אויף דריי יאָהר תפיסה.

דער פערשמעלצונגס - פּראָצעס אין ארץ - ישראל.

ירושלים. דער פערשמעלצונגס - פּראָצעס וואָס איז אַזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם וואוקס פון ישוב און צוזאַמענהאַנג מיט דער שטייגענדער עליה פון פערשידענע לענדער, קען בולט אילוסטרירט ווערען מיטן ביישפּיל פון דער קאָלאָניע גבעת אין עמק. דער רוב פון די איינוואוינער איז בעשטאַנען פון פינסקער עולים. מיט אַ פּאָר חדשים צוריק איז צוגעקומען אַ גרופּע עולים פון דרום־אפריקע. טראָץ די גרויסע שטייגער־אונטערשידען האָבען זיך ביידע גרופּען גוט צונויפגעלעבט. איצט איז קיין גבעת געקומען אַ גרופּע פון 13 דייטשע עולים, וועלכע לערנען זיך העברעאיש און בעמיהען זיך צו אַקלימאַטיזירען אין דער קאָלאָניע.

אַכצען טעג אויף אַ שיף

(איינדרוקען פון אַ רייזע קיין דרום-אַמעריקא)

פון ש. גינגער

אַן'אַכצעהן־טאָגיגע רייזע מאַטערט אויס אָבער - נישט אַלעמאָל. איך בין נישט מיד געוואָרען פאָהרענדיג שיעור נישט דריי וואָכען נאָכאַנאַנד אויף דער שיף „פאָן אַמעריקאַ" פון ניו־יאָרק קיין בוענאָס־איירעס. איך האָב זיך, פאַרקעהרט, אויסגערוהט — און אָנגעלייענט זיך „ווי אַ פּויק". כ'האָב שוין לאַנג נישט געאַרבייט אַזוי געשמאַק, — לאַנג שוין נישט געהאַט אַזאַ אמת'ע וואַקאַציע.

אויסגעמאַטערט בין איך געווען נאָר אין יענע טעג, ווען מיר זענען נישט געפאָהרען. דאָס זענען געווען די טעג, ווען די שיף האָט זיך אָפּגעשטעלט אין פאַרשידענע האַפענס, צום ערשטען מאָל איז זי געבליבען שטעהן נישט ווייט פון בערמודאַ. זי איז געבליבען אין מיטען ים, אינמיטען דער צעהעלטער בלויקייט פון די רוהיגע וואַסערען. אין פּאָרט איז זי נישט אַריין. און פון ווייטען האָט די יום־טוב'דיגע ווייסקייט פון די הייזער האַרמאָנירט מיט דעם גרינס פון די אינזלען און מיט די בלויע ים־קאָלירען... אומענדליכע שאַטירונגען פון בלוי...

דאָס איז געווען אַ פרייד פאַר'ן אויג, און נאָך שעהנער זענען געווען די אומגעריכטע בערג־ליניעס, די פאַרבען־וואונדער פון דעם אריינפאָהר אין דעם ריאָ דע זשאַנייראָ האַפען און אויך אין דעם פּאָרט פון סאַנטאָס. אָבער דאָרט איז נאָך דעם שטילען גענוס פון דער אַלטער „אַלט־מאָדישער" נאַטור געקומען די אָנשטרענגונג פון טומלדיגע שטאָטישע בעגעגענישען.

אין ריאָ דע זשאַנעיראָ און אין סאַנטאָס, די האַפענס פון בראַזיל, ווי אויך אין מאָנטעווידעאָ, דער הויפּט־שטאָט פון אורוגוואַי, האָבען פריינד מיך אָפּגעוואַרט ביי דער שיף, בעגריסט און געפיהרט ווייזען די אייגענאַרטיגקייטען און די באמת זעלטענע שעהנקייטען פון דרום־אַמעריקאַנער ישובים. וואונדערליכע אויסטערלישקייטען, זיבען חנ'ען — נייע און אומגעריכטע. דאָס איז, פאַרשטעהט זיך, געווען זעהר אינטערעסאַנט, העכסט אַנגענעהם, אָבער צו־טומלדיג פאַר איינעם, וואָס האָט זיך שוין צוגעוואוינט צום שטילען, מאָנאָטאָנעם גערויש פון שיף־לעבען. צו־טומלדיג — און צופיל היימישע מענשען. נייע פּנים'ער — אַלטע רייד. דאָס איז געווען אַזוי מאָדנע, נאָך צוויי וואָכען שווייגען, צוויי וואָכען זיין אָפּגעזונדערט — אַליין מיט אומענדליכע וואַסערען, אַליין מיט דער נאַקעטער פאַרבען־פּראַכט פון אָנוּפנדיגע ים־הימלען... פלעג איך קומען צוריק אויפ'ן שיף אַ צופרידענער, אָבער אַן'אויסגעשעפּטער. מיד פון שעה'ן לאַנג זיין צווישען „אייגענע מענשען" און נישט אין דער היימיש־געוואָרענער פרעמדקייט פון שיף...

זיין אויף אַ שיף און אַפילו אינ'ם טוריסטען־קלאַס, הייסט בכלל נישט זיין קיין וועג־מענש, נאָר אַ שיף־מענש. ער האָט נישט דעם געמיטס־צושטאַנד פון איינעם, וואָס פאָהרט ערגעץ און וואָס ווייסט כסדר, אַז ער געפינט זיך אויף אַ פּוהר, אין באַהן, אין אַן'אויטאָמאָביל, נישט אין דער היים. אויף דער שיף טראַכט מען נישט וועגען דעם אָרט, וואָס מען האָט פאַרלאָזען, אויך נישט וועגען דעם ציל פון דער רייזע, ווי עס איז געוועהנליך דער פאַל, ווען מען לאָזט זיך אין וועג. מען האָט אין זינען דעם צווישען. און ווי נאָר די שיף דערווייטערט זיך פון ברעג, און מ'הערט אויף צו פּאַכען מיט'ן טאַשענטיכעל, פיהלט מען אַז מען איז ערגיץ געקומען, נישט אַז מען איז פון ערגיץ אַוועקגעפאָהרען.

די פרעמדקייט פון דער נייער סביבה זאַפּט אין זיך איין דאָס לעצטע ביסעל טרויער און שווייגעניש פון זעגענען זיך. מען דערשפּירט זיך אָפּגעזונדערט, אַזוי ווי אָפּגעשניטען, פון ברעג. מען האָט זיך בעזעצט אויף אַ נייעם אָרט. טאַקע מען פאָהרט, אָבער מען פיהרט זיך אַזוי אויף, (און מען פיהלט זיך אַזוי), ווי ווען מען זאָל זיין נישט אין וועג. און אויך נישט אין דער היים, נאָר אין עפּעס אַזאַ צושטאַנד, וואָס איז נישט וועגיג און נישט היימיש...

אָט זיץ איך מיר איינער אַליין אין אַ גאַנץ פיין מעבלירטער סאַלע — און שרייב. אויפ'ן טיש שטעהט אַ קריגעלע מיט שוואַרצע קאַפע. ווען נישט דאָס אייביגע רוישען פון מאַשינען און ווען נישט דאָס קוים־בעמערקליכע שאָקלען זיך פון אַ שטריק אינ'ם קיילעכדיגען פענסטערעל, וואָלט איך געקאָנט מיינען, אַז איך זיץ ביי מיין אייגענעם שרייב־טיש... פון צייט צו צייט ווער איך סענסיטיוו צום באָדען. ער ציטערט, טרייסעלט זיך אָהן אויפהער. אָט האָט זיך אַלץ אַרום טאַקע אַ שטילען וויג געטון. ווען נישט דאָס, וואָלט געווען אַ גאַנץ קליינער אונטערשיד צווישען מיר דאָ און אייך דאָרט אויף דער יבשה...

אויך דער יונגער דייטש, וואָס איז אַ בעלן צו וויכוח'ן זיך מיט מיר אויפ'ן „דעק", איז נישט קיין סך אַנדערש פון זיינע ברידער אויף דער יבשה. ער איז גרייט צו האַנדלען מיט יודען, אָבער קיין שידוך טון מיט זיי וויל ער נישט... מילא.

ווען איך זאָל וועלען, קאָן איך אינגאַנצען נישט האָבען קיין מגע ומשא מיט איהם. עס זענען דאָ גענוג אַנדערע „אַריער" צווישען די פּאַסאַזשירען פון צווייטען קלאַס. עס האָט זיך אפילו אָפּגעזוכט אַ יוד צווישען זיי. די פיר טישען אין עס־צימער זענען פיר — נישט קיין פולשטענדיגע דאָך אָבער זעהר פאַרשידענאַרטיגע אינטערנאַציאָנאַלען: ביי איין טיש זיצט, אַ חוץ מיר, אַן איטאַליענער, וואָס קומט פון קאַנאַדע; אַ בראַזיליאַנער וואָס איז געבוירען געוואָרען אין נאָרוועגיע, און אַן'אַרגענטינער דייטש (דאָס איז אַן'אַנדערער דייטש נישט יענער, דער אָפענער „נאַצי"), ביים צווייטען טיש זיצען: אַן'עכטער אַמעריקאַנער, דער איינציגער „עכטער" אַן'אַמעריקאַנער דייטשקע, אַ שוועד, אַ יוגאָסלאַוו. ביים דריטען: אַן'איטאַליענער אַ טשעכאָסלאָוואַק און דער פריהער־דערמאָהנטער יוד. דער פערטער טיש איז אויך אַ פראַגמענט פון אַ קליינער פעלקער־ליגע: דער פריהער שוין־דערמאָהנטער אַריער, וועלכער זיצט פּונקט ענטקעגען אַ פראַנצויזישען און זיינע שכנים זענען, פון איין זייט אַן'איטאַליענער און פון דער צווייטער — אַ שיף־אָנגעשטעלטער פון אומבעשטימטער (האָבט זיך, יאַהודימשער) אָפּשטאַמונג...

פאַרוואָס איז דאָ נאָר איין אמת'ער אַמעריקאַנער צווישען די פּאַסאַזשירען? דאָס איז איין פראַגע, וואָס האָט מיך אינטערעסירט. די צווייטע קשיה איז געווען: פאַרוואָס אַזאַ קליינער פּראָצענט יודען? אויף דער ערשטער פראַגע האָב איך לייכט געפונען אַן'ענטפער. איך האָב זיך דערוואוסט, אַז אַלע, אַחוץ די צוויי פרויען און די צוויי יודען, פאָהרען זוכען בעשעפטיגונג אין בראַזיליע, אָדער אין אַרגענטינע, איז שוין פאַרשטענדליך, פאַרוואָס זענען כמעט אַלע „פרעמדע". „עכטע" אַמעריקאַנער, זענען, ווי עס ווייזט, נאָך נישט אין אַזאַ לאַגע, אַז זיי זאָלען גרייט זיין צו אַרבייטען אויף די בעדינגונגען אויף וועלכע מען אַרבייט אין דרום־אַמעריקאַנער לענדער. דער איינציגער „יענקי", וואָס געפינט זיך צווישען אונז, זוכט צו פאַרקויפען אין דרום־אַמעריקאַ נישט זיין אַרבייטס־קראַפט, נאָר אַמעריקאַנער מאַשינען... איז דאָס אפשר אויך דער תירוץ, פאַרוואָס עס געפינען זיך אַזוי ווייניג אַמעריקאַנער יודען אויף דער שיף. יודען איילען זיך אויך נישט צו פאַרבייטען צפון־אַמעריקאַ אויף דרום־אַמעריקאַ...

לעצטענס האָבען זיך אגב אָפּגעזוכט נאָך עטליכע יודען אויף דער שיף. דאָס איז געווען אינ'ם האַפען פון סאַנטאָס, בראַזיליע. עטליכע פריינד, וואָס האָבען נישט בעוויזען מיך צו בעגעגענען, ווען די שיף איז אָנגעקומען, האָבען זיך געוואָלט זעהען מיט מיר, ווען מיר האָבען געהאַלטען ביים פאַרלאָזען דעם האַפען. זוכענדיג מיך, האָבען זיי גראָד אָנגעטראָפען איינעם פון דער מוזיקאַנטען־קאַפּעליע, וועלכע שפּילט אונז צו צום עסען. זיי האָבען איהם געפרעגט, צי קען ער נישט אויף דער שיף איינעם, וואָס איז אַ יודישער שרייבער יענער האָט מיך אויפגעזוכט - און ביי דער געלעגענהייט מיך אינפאָרמירט, אַז פון די פינף יונגע דזשעז־שפּילער זענען דריי יודישע, און אַז ער אַליין וועט זיין זעהר צופרידען צו שמועסען מיט מיר אויף יודיש, ווייל כאָטש ער איז געבוירען געוואָרען אין אַמעריקאַ, איז ער געגאַנגען אין אַן'אַרבייטער־רינג־שול.

אויף דער שיף זענען דאָ „קלאַסען", אָבער נישט קיין פּאַרטייען. אפילו דער מינכענער „נאַצי" איז אונפּאַרטייאיש און העכסט־טאָלעראַנט צו די דיקע ציגאַרען פון דעם יוד. נאָך טאָלעראַנטער איז איינער פון די איטאַליענער, אַן'אינזשיניר, וואָס פאָהרט זוכען בעשעפטיגונג אין בראַזיליען. ער האַלט שטאַרק פון מוסאָליני'ן, אָבער — אויך פון סאָוויעט־רוסלאַנד. ער האָט דאָרט דריי יאָהר נאָכאַנאַנד געהאָלפען בויען מאַגניטאָגאָרסק, און די באָלשעוויקעס האָבען איהם און זיין פאַמיליע, זאָגט ער, זעהר גוט בעהאַנדעלט. זאָלען זיי נאָר ווידער אָנהויבען צאָהלען מיט דאָלאַרען, נישט מיט רובעלס, פאָהרט ער ווידער אַהין.

אָבער נישט נאָר פּאָליטיקער זענען דאָ צווישען די פּאַסאַזשירען. מיר האָבען אויך פילאָזאָפען

זאָגט איינער, אַ מרה־שחורה'ניק, זיצענדיג אויפ'ן „דעק" און קוקענדיג אויפ'ן ים פאַרטראַכט:

— אַ כוואַליע קומט — און ווערט צערונען. אָט האָט זי זיך אַ הויב געטון, אַ רויש געטון, אַ שפּיל געטון זיך — און אויס, פאַרשוואונדען... אַזוי איז דאָס גאַנצע לעבען! גיט ער צו מעלאַנכאָליש.

רופט זיך אָפּ זיין שכן — אַן'אָפּטימיסט:

— און אַז מען וויל, קאָן מען זאָגען פאַרקערט: „כוואַליעס געהען, כוואַליעס קומען — און דער ים בלייבט. ער איז אייביג".

און אין משך פון די פּאָר וואָכען איז ער געווען רוהיג אויך. פון זיין אייביגקייטס־שטאַנדפּונקט האָט ער תמיד געמעגט זיין איינגעהאַלטענע און נישט קאָכען זיך און נישט „אַלכּטורעמען" אַזוי. אָבער געוועהנליך קעהרט ער וועלטען. דאָס מאָל איז ער געווען שטיל. און כ'האָב אים זעהר נישט געגרן פאַרלאָזען. נאָר איין אָרט איז געווען, אויף וועלכען איך בין גרייט געווען צו פאַרבייטען די שיף. דאָס איז געווען בערמודאַ. די ווייסע הייזער אויפ'ן ברעג זעהען אויס פון ווייטען אַזוי שטיל, אַזוי שבת'דיג־שטיל. אגב איז דאָרט פאַרוועהרט צו פאָהרען אויף אויטאָמאָבילען, עס זאָל נישט ווערען קיין טומעל, — אַזוי האָט מען מיר געזאָגט... אָבער אויך אויף דער שיף זענען געווען ווינקעלעך, וואו עס איז נישט געווען קיין טומעל — און כ'האָב אין דעם רוישען פון די ווייס־בלויע כוואַליעס געהערט די שטילקייט פון דער וועלט.

—=—

נייע מעטאָדען פון דער ענגלישער אויסערליכער פּאָליטיק

צי וועט פאָן ריבענטראָפּ פאָהרען קיין פּאַריז?

אידען'ס וויזיטען אין רוים און פּאַריז, האָבען ווי בעוואוסט, נישט געהאַט קיין גרויסען ערפאָלג. בעזונדערס איז אידען'ען נישט געלונגען זיין מיסיע אין רוים. זיינע פאָרשלאַגען וועגען די אופנים צו ערלעדיגען דעם אַביסיניש־איטאַליענישען קאָנפליקט, זענען פון מוסאָליניען פשוט אָפּגעוואָרפען געוואָרען. מוסאָליני האָט ערקלערט, אַז זיין פּראָגראַם, וואָס ער האָט זיך געשטעלט אין אַביסיניען מוז ער אַדורכפיהרען, און דער דאָזיגער פּראָגראַם בעשטעהט אין בעקומען דעם פּראָטעקטאָראַט איבער אַביסיניען.

אויב עס איז אידענען נישט געלונגען אין דער אַביסינישער פראַגע, דאַרף מען אָבער אָננעהמען, אַז, ווי עס זעהט אויס, אין צווייטען פּונקט פון זיין פּראָגראַם, האָט ער געהאַט מעהר ערפאָלג. ווי עס שיינט, איז איהם געלונגען איבערצייגען סיי מוסאָליני'ן, ווי אויך לאַוואַל'ן, אַז זיי זאָלען שיקען ים־עקספּערטען קיין לאָנדאָן.

די אונטערהאַנדלונגען וועגען בעגרעניצען די בעוואָפענונגען, וועלכע זענען נאָכ'ן ענגליש־דייטשען ים־אָפּמאַך געשטעלט געוואָרען אונטער אַ פראַגע־צייכען, און פראַנקרייך און ענגלאַנד האָבען אָנגעהויבען צו רעדען וועגען „פרייע הענד", וועלען וואַהרשיינליך יאָ פאָרקומען. מען פּלאַנט צוצואיילען די אונטערהאַנדלונגען וועגען „לופט־לאָקאַרנאָ". פערזיכערענדיג, אַז דער בריטישער קאַבינעט האָט שוין וועגען דער פראַגע אָנגענומען אַ בעשלוס, שרייבט די „דיילי העראַלד" וועגען צוויי מעגליכקייטען, צוויי טיפּען אָפּמאַכען: פון איין זייט וועגען אַ „לופט־לאָקאַרנאָ פון 5 מלוכות", פון דער אַנדערער — וועגען צווייזייטיגע לופט־אָפּמאַכען צווישען ענגלאַנד און פראַנקרייך, פראַנקרייך און דייטשלאַנד, פראַנקרייך און איטאַליען א. א. וו. דערביי דאַרפען די צווייזייטיגע אָפּמאַכען נישט בילדען קיין בעזונדערע אָפּמאַכען נאָר דאַרפען אָרגאַניש זיך צוזאַמענגיסען אין איין אַלגעמיינעם הסכם.

יעדענפאַלס ווערט איצט איינציגווייז קלאָר, דאָס אויב אין דער ענגלישער פּאָליטיק איז פאָרגעקומען אַ ווענדונג, דריקט זי זיך אויס נישט אין די הויפּט־פּרינציפּען פון דער ענגלישער אויסערן־פּאָליטיק, נאָר אין איהרע מעטאָדען.

נייע מעהר עלאַסטישע מעטאָדען אַדורכצופיהרען אין לעבען די פּרינציפּען פון דער דעקלאַראַציע פון 3־טען פעברואַר אין שטרעזאַ — דאָס איז דער לאָזונג אונטער וועלכען עס איז פאָרגעקומען די שאַרפע ווענדונג פון רודער פון דער ענגלישער פּאָליטישער שיף. צי מען דאַרף דאָס צושרייבען דער גרעסערער ענטשלאָסענהייט פון די „ספּאָרט־מענער" סער סעמיועל האָאַר און אידען, וואָס האָבען פערנומען דאָס אָרט פון דעם לאַנגזאַמען און אָפּשר צו פאָרזיכטיגען סיימאָן, אָדער עס דריקט זיך אין דעם אויס די טראַדיציאָנעלע עלאַסטיציטעט פון דער ענגלישער פּאָליטיק, וועלכע ענדערט שוין נישט צום ערשטען מאָל די מעטאָדען בלייבענדיג געטריי איהר הויפּט־ליניע — די דאָזיגע פראַגע האָט, סוף־כל־סוף נישט קיין בעדייטונג יעדענפאַלס איז דאָס פּראָבלעם פון זיכערקייט פון אייראָפּאַ ענדליך אַראָפּגעשטופּט געוואָרען פון טויטען־פּונקט, אויף וועלכען עס האָט איהם געדראָהט צו פערבלייבען. בכדי דאָס אויסצומיידען האָט זיך ענגלאַנד ענטשלאָסען אין איינציגע פאַלען אָפּצוזאָגען זיך פון פּרינציפּ פון קאָלעקטיווע אָפּמאַכען און שליסען צווייזייטיגע אָפּמאַכען האָבענדיג בדעה פערשטעהט זיך, צו שליסען אַ גאַנצע נעץ ענהנליכע צווייזייטיגע אָפּמאַכען צווישען אַלע ענגלישע פאַרבינדעטע פון די אָפּמאַכען פון לאָנדאָן און שטרעזאַ.

אין דעם ,זעהט אויס, ליגט דער זין פון דעם „פּרוביר־באַלאָן" פון דעם „געשעהענעם פאַקט", וואָס שטעלט מיט זיך פאָר דער ענגליש־דייטשער ים־אָפּמאַך. אַרויסרייסען דייטשלאַנד פון דער איזאָלאַציע אין וועלכער זי האָט זיך געפינען און וועלכע האָט ענטהאַלטען אַ סכנה נישט נאָר פאַר איהר, נאָר אויך פאַר'ן שלום פון גאַנץ אייראָפּאַ, דורך איינשליסען זי אין אַ רייהע צווייזייטיגע אָפּמאַכען — דאָס איז די וויטערדיגע ריכטליניע פון דער ענגלישער פּאָליטיק.

איבערצייגען די ענגלישע פערבינדעטע פון לאָנדאָן און שטרעזאַ וועגען דער נויטווענדיגקייט און צוועקמעסיגקייט פון דער דאָזיגער פּאָליטיק — איז געווען, נאָך דער אַביסינישער פראַגע, די וויכטיגסטע אויפגאַבע פון אידען'ס אינפאָרמאַציע־רייזע.

צי די דאָזיגע אויפגאַבע איז געלונגען, דאָס איז די פראַגע, וואָס שטעהט אין איצטיגען מאָמענט אין צענטער פון דער פּאָליטישער אויפמערקזאַמקייט.

לויט די לעצטע ידיעות געווינט דער ענגלישער שטאַנדפּונקט אַלץ מעהר אַנערקענונג. אין דער הינזיכט איז כאַראַקטעריסטיש די ערקלערונג וואָס לאַוואַל האָט געמאַכט אין דער אויסערליכער קאָמיסיע פון סענאַט, באַלד נאָך אידען'ס וויזיט אין פּאַריז.

— אויב עס וועט ווירקליך זיך שאַפען אַ מעגליכקייט — האָט דער אויסערן־מיניסטער געזאָגט — פון אַ דירעקטען הסכם צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד, וועט דער פיהרער פון דער פראַנצויזישער אויסערן־פּאָליטיק נישט פערזוימען אָנצונעהמען אַלע מיטלען, וואָס זענען נאָר פון איהם אָפּהענגיג און וואָס ער האַלט פאַר זיין חוב צו טון אין די אינטערעסען פון אַלגעמיינעם שלום אין אייראָפּאַ.

די דאָזיגע ערקלערונג, וואָס איז אָהן שום ספק געווען אַ פּרוביר־באַלאָן אויפ'ן אַדרעס פון דייטשלאַנד, האָט שוין דאָרט אַרויסגערופען אַן־אָפּקלאַנג. די אָפיציעלע „דיפּלאָמאַטיש־פּאָליטישע קאָרעספּאָנדענץ" אונטערשטרייכענדיג די בעדייטונג פון לאַוואַל'ס ערקלערונג און זיין אָנווייזונג דערויף אַז נאָ' דער רעגולירונג פון דער סאַאַר־פראַגע איז נישטאָ מעהר פאַראַן קיין יסוד פון רייבונגען צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד, שרייבט, אַז „אין איצטיגען מאָמענט איז נישט פערשטענדליך, פאַרוואָס עס איז נישט מעגליך קיין דייטש־פראַנצויזישע געגענזייטיגע פערשטענדיגונג."

אויב מיר וועלען איצט נאָך נעהמען אין אַכט די לעצטע מעלדונגען וועגען דער געפּלאַנטער רייזע פון פאָן ריבענטראָפּ'ן קיין פּאַריז, וואו מען האָט געגעבען צו פערשטעהען, אַז מען וועט זיין צופרידען אויפצובעהמען דעם דייטשען אויסערגעוועהנליכען שליח, מוז מען מודה זיין, אַז די נייע פיהרער פון דער ענגלישער אויסערליכער פּאָליטיק איז געלונגען צו שאַפען נייע מעטאָדען נישט נאָר אין דער ענגלישער אויסערליכער פּאָליטיק: אויך פראַנקרייך הויבט אָן צו טראַכטען וועגען דירעקטע אונטערהאַנדלונגען מיט דייטשלאַנד.

צי די נייע מעטאָדען וועלען זיך אַרויסווייזען פאַר מעהר ווירקזאַם און פאַסיג אָפּצוהיטען דעם שלום אין דער וועלט ,— וועט בעווייזען די נאָהענטע צוקונפט.

פאַרוואָס וועט דער 19-טער ציונ. קאָנגרעס פאָרקומען אין לוצערן

ווי בעוואוסט וועט דער 19טער ציוניסטישער קאָנגרעס פאָרקומען אין לוצערן. אין דער יודישער פּרעסע איז מען געווען געגען דעם און מען האָט אָנגעוויזען אַז לוצערן איז איינע פון די טייערסטע שטעט אין דער וועלט. און דאָס וועט שטאַרק בעלאַסטען די אַנטיילנעהמער פון קאָנגרעס. אין שייכות דערמיט שרייבט דער הויפּט אָרגאַן פון דער ציוניסטישער וועלט עקזעקוטיווע „העולם" פאָלגענדעס:

„סיי אין דער פּרעסע ווי אויך אין אַ רייהע בריף, וואָס זענען אָנגעקומען אין דער עקזעקוטיווע האָט מען אויסגעדריקט די אונצופרידענהייט וואָס לוצערן איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס אָרט פון די קאָנגרעס בעראַטונגען. מען מאַכט אויפמערקזאַם אַז לוצערן איז נישט דאָס געהעריגע אָרט אָפּצוהאַלטען דאָרט דעם קאָנגרעס. טייערקייט. אַ קליינע יודישע קהלה אין דער שטאָט א.א.וו. ווי יעדער פון די געגנער פון לוצערן האָט שוין צוגעגרייט אַ אַנדערע שטאָט אין דע מאָדער אַנדערען לאַנד, וואו דער קאָנגרעס האָט געדאַרפט פאָרקומען. מיר ווילען די אַלע ענטפערן, אַז די וועלט־מאַסע געפינט זיך אויך אין לאָנדאָן און די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע האָבען אויף איהר געוואָרפען אַ בליק אין מאָמענט ווען זיי האָבען זיך פערטראַכט וועגען אָרט, וואָס מען דאַרף אויסוועהלען פאַר די קאָנגרעס בעראַטונגען, זיי ווייסען אַפילו וועגען דער עקזיסטענץ פון פּראַג, און קאַרלסבאַד. אַ באַזעל און ציריך. און אַפילו וואַרשאַ און לאָנדאָן. און נישט צוליב אַ געוועהנליכען קאַפּריז האָבען זיי אויסגעוועהלט דווקא לוצערן. נאָך נאָך אַ לענגערען פערטראַכטען זיך און געגויען אויספאָרשען די בעדינגונגען אין די בעזונדערע שטעט.

ערטער, וואָס פאַסען זיך דאָרט אָפּצוהאַלטען די קאָנגרעס בעראַטונג, אָדער אַנדערע וועלכע עס איז יודישע קאָנגרעסען, זענען פאַראַן אַלץ ווייניגער.

דער הויפּט בעדינג איז דאָך, אַז דער קאָנגרעס זאָל קאָנען אַרבייטען אין פולשטענדיגער רוה און אָהן יעדע מורא פאַר אויסערליכע שטערונגען. און אַזאַ מורא עקזיסטירט איצט איבעראַל. מען דאַרף נעהמען אין אַכט אַפילו עווענטועלע פיינדליכע דעמאָנסטראַציעס אָדער איבערפאַלען און בעליידיגונגען פון די געפיהלען פון גאַנצען קאָנגרעס אָדער פון זיינע בעזונדערע אַנטיילנעהמער. און אויב אַפילו די רעגירונג פון לאַנד זאָגט צו פייערליך אַז זי וועט אָפּהיטען די אָרדנונג און זיכערקייט דאַרף מען צווייפלען צי עס לוינט זיך נאָך איבערצוחזרן די ערפאַהרונג פון 14טען קאָנגרעס אין ווין, בעזונדערס, אַז אַזאַ פייערליכער צוזאָג איז נישט געווען.

נישט איבעראַל קען מען אַרויסטרעטען און רעדען אין אַלע שפּראַכען מיט וועלכע עס בענוצען זיך הויפּטזעכליך די קאָנגרעס אַנטיילנעהמער, ווייל די שפּראַכען וואָס ווערען פערעהרט און געשיצט אין איין אָרט זענען פערהאַסט אין אַ צווייטען. מען מוז נאָך צוגעבען אַז נישט איבעראַל געפינען זיך געהעריגע בנינים אויף איינצואָרדנען דאָרט דעם קאָנגרעס, און זיינע ביוראָס אויף אַ פערהעלטניסמעסיג לאַנגער צייט און נישט שטענדיג זענען אַזעלכע בנינים פריי. אויב מען וועט נעהמען אין אַכט די אַלע מאָמענטען וועט מען פערשטעהן אַז בעשטימען דאָס אָרט אויף אָפּצוהאַלטען דעם קאָנגרעס איז אין די היינטיגע צייטען אַ זעהר ערנסטער ענין און עס פערגעהען נישט טעג און נישט וואָכען, נאָר אָפט מאָל לאַנגע חדשים ביז עס ווערט ענדליך פעסטגעשטעלט דאָס אָרט אין וועלכען דער קאָנגרעס זאָל פאָרקומען, און אויב מען האָט דאָסמאָל אויסגעוועהלט לוצערן, טאָ זאָלען אַלע אונצופרידענע וויסען, אַז געשעהען איז עס נישט צוליב דעם מאַנגעל פון די עלעמענטאַרע ידיעות פון געאָגראַפיע, נאָר פשוט דערפאַר, ווייל דאָס איז געווען דאָס פּאַסיגסטע אָרט אויב מען נעהמט אין אַכט די אַלע אויבען אויסגערעכענטע בעדינגונגען. דאָס לעבען אין דער שווייץ, איז וואָס אַנ'אמת טייערער ווי אין אַ אַנדער לאַנד. און וואָס איז נוגע דעם איז נישט קיין אונטערשיד צווישען לוצערן, ציריך אָדער באַזעל, אָבער די עקזעקוטיווע מאַכט אַלע בעמיהונגען בכדי אַרויסצובעקומען הנחות און בעקוועמע וואוינונגען פאַר די קאָנגרעס אַנטיילנעהמער, דאַגעגען איז פאַראַן אַ זיכערקייט אַז אין לוצערן וועלען די קאָנגרעס אַנטיילנעהמער קענען געניסען נישט נאָר פון דער גוטער לופט פון דער דאָזיגער געגענד. נאָר אויך פון פולשטענדיגער פרייהייט...!"

פון לוצערן מעלדעט מען, אַז דאָס ביוראָ פון 19טען ציוניסטישען קאָנגרעס, וואָס ווערט אָנגעפיהרט פון דר. פראַנץ קאַהן און דר. פריץ אולמאַן, האָט שוין אָנגעהויבען די טעטיגקייט און אַמטירט אויפען וואָקזאַל אין לוצערן.

פונקט ווי בעת די פערגאַנגענע קאָנגרעסען, שטעהט אויך איצט דאָס קאָנגרעס ביוראָ אין קאָנטאַקט מיט דער שווייצאַרישער מאַכט אין דער פראַגע וועגען בעקומען הנחות פאַר די קאָנגרעס אַנטיילנעהמער, אויפען יסוד פון לעגיטימאַציעס וואָס ווערען אַרויסגעגעבען דורך דעם קאָנגרעס ביוראָ וועלען די קאָנגרעס דעלעגאַטען וואַהרשיינליך בעקומען בחנמדיגע אַריינפוהר וויזעס אין דער שווייץ. די לעגיטימאַציעס וועלען אויך דינען אַלס בעשטעטיגונגען פאַר פערשידענע אַנדערע הנחות.

עס וועט אויך ווי געוועהנליך, ערשיינען אַ טעגליכע קאָנגרעס צייטונג, איינטריטס קאַרטען אויפען קאָנגרעס פון ערשטער קאַטעגאָריע וועלען קאָסטען 75 פראַנק, צווייטע קאַטעגאָריע — 50 פראַנק, און דריטע קאַטעגאָריע — 25 פראַנק.

יודען אין טשעכיע

(אַ בריה פון טשעכאָסלאָוואַקיע)

פון די 31 דיפּלאָמאַטישע פאָרשטעהערשאַפטען, וואָס זענען פערהאַן אין וואַרשאַ, האָבען נאָר דריי פון זיי איינענע געביידעס: דער ראַטענפערבאַנד, די פעראייניגטע שטאַטען און טשעכאָ־סלאָוואַקיע. די לעצטע איז אָבער די איינציגע, וואָס האָט אויפגעבויט אַ ספּעציעלען בנין פאַר איהר געזאַנדטען און קאָנסול. יעדערער, וואָס געהט דורך די קאָשיקאָווע גאַס מוז אויפפאַלען דער דאָזיגער אָריגינעלער, מאָדערנער בנין, וועלכער שלאָגט זיך אַזוי אָפּ פון די איבעריגע גלייכע, סטיללאָזע הייזער.

אַז מ'קוקט זיך צו פון דער נאָהענט צו די פערהעלטענישען אין דער טשעכאָסלאָוואַקיע איז שטאַרק אויפפאַלענדיג די עהנליכקייט מיטן אַמאָליגען עסטרייך־אונגאַרן: סך־הכל פערהאַן דאָרט 14—15 מיליאָן איינוואוינער. פון דעם זענען: 3,5 מיליאָן דייטשען, 3 מיליאָן סלאָוואַקען, 1 מיליאָן אונגאַרן, דריי־פערטעל מיליאָן פּאָליאַקען, 300 טויזענט יודען, דערנאָך זענען נאָך פערהאַן אַביסעל רוטענער, רומענער א. אַז. וו. טשעכען זענען אַלזאָ פערהאַן סך־הכל 5—6 מיליאָן. ס'איז קלאָר, אַז מ'קען נישט פערגלייכען די ענערגישע און אונטערנעהמערישע טשעכען מיט די אַמאָליגע אָפּגעלאָזענע עסטרייכער. די לאַגע איז אָבער גאָר נישט קיין געהויבענע, בפרט ווען עטליכע מינדערהייטען, וואָס וואוינען אין קאָמפּאַקטע מאַסען, געפינען זיך בשכנות מיט זייערע ברידער, וואָס זענען אין די אַרומיגע מדינות דער רוב. די וואַהלען פון 19־טען מאַי האָבען זיכער נישט ביי איין טשעכישען פּאָליטיקער פערזאָגט דעם שלאָף פון די אויגען: עפּעס אַ קליינינקייט, וועלכע טרויעריגע געדאַנקען ס'ברענגט אויפן רעיון דער אומגעריכטער נצחון פון די הענליין־לייט. ס'איז איבער דעם ביי מיר נישט קיין ספק, אַז סוף־כל־סוף וועלען זיך די טשעכען מוזען אַדורכקומען מיט די סלאָוואַקען: ווען די לעצטע וועלען נישט בעקומען קיין פולשטענדיגע אויטאָנאָמיע, ווי עס פערלאַנגט די הלינקאַ־פּאַרטיי, וועט מען אָבער די סלאָוואַקען מעהר צולאָזען צו דער מלוכה־שיסעל: מ'וועט כאָטש אַ קליינעם טייל פון דער אונטערוואַקסענדיגער סלאָוואַקישער אינטעליגענץ פערזאָרגען מיט מלוכה־שטעלעס, בכדי אָפּצוטעמפּען טיילווייז דעם אָפּאָזיציאָנעלען שפּיץ פון די ברידער סלאָוואַקען.

די עקאָנאָמישע לאַגע פון דער טשעכאָסלאָוואַקיע, איז גאָר נישט קיין געהויבענע, רעגיסטרירטע אַרבייטסלאָזע זענען פערהאַן צירקא 800,000. אויף אַזאַ קליינער מדינה איז עס אַ מורא'דיגע צאָהל. די טשעכאָסלאָוואַקיע האָט גע'ירש'ענט פון אַמאָליגען עסטרייך־אונגאַרן (אַ חוץ דער אַגראַרישער סלאָוואַקיע) די צום מעהרסטען אינדוסטריאַליזירטע געגענטען: מעהרן און בעהמען. זי פערמאָגט אָבער נישט דאָס אַמאָליגע אַגראַרישע הינטערלאַנד, וואָס האָט אָפּגענומען די דאָזיגע אינדוסטריע־אַרטיקלען.

דער איצטיגער אָפּמאַך מיטן ראַטענפערבאַנד האָט נישט בלויז אַ פּאָליטישע, נאָר אויך גאָר אַ גרויסע עקאָנאָמישע בעדייטונג: דער עקספּאָרט פון אינדוסטרי - אַרטיקלען פאַר 10 מיליאָן גאָלד־רובל וועט אַריינגעבען אַ שטיקעל חיות אין עקאָנאָמישען לעבען.

ביי אַזאַ גרויסער צאָהל אַרבייטסלאָזע איז נישט קיין חידוש, וואָס די קאָמוניסטישע בעוועגונג איז דאָ אַזאַ שטאַרקע. ביי די לעצטע וואַהלען האָבען זיי בעקומען צירקא 850.000 שטימען. מ'טאָר נישט פערגעסען, אַז אין סודעטען־לאַנד האָבען די קאָמוניסטען פערלוירען לטובת די היטלעריסטען במעט 50 פּראָצענט שטימען. ווען די קאָמוניסטען האָבען אַלזאָ בכלל געוואונען שטימען, איז עס דערפאַר, וואָס אין אַנדערע געגענטען האָבען זיי צוגעקראָגען נייע שטימען.

אין עטליכע טעג אַרום הייבט זיך אָן אין פּראַג אַ פּראָצעס געגען דריי קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען (בסך הכל פערהאַן אויף דער אַלגעמיינער צאָהל דעפּוטאַטען דריי הונדערט. די בעשולדיגונג: זיי זענען געשטאַנען אין קאָנטאַקט מיט אַ פיינדליכער מלוכה: ס.ס.ס.ר. איצט, נאָכן בעזוך בענעשעס אין מאָסקווע, קלינגט נישט אַזאַ בעשולדיגונג אַביסעל קאָמיש?

די עקאָנאָמישע לאַגע פון די היגע יודען איז לעצטענס גאָר שלעכט; כ'רעד נישט וועגען די יודען אין קאַרפּאַטען־רוסלאַנד, וועלכע לעבען ס'רוב אין אַ שרעקליכער נויט. לײדער איז דאָס פינסטערניש דאָרט נאָך גאָר גרויס און די ברייטע יודישע וועלט הערט אַ סך מעהר וועגען אַ חתונה אין מונקאַטשער הויף, איידער ריכטיגע ידיעות איבער דער לאַגע פון דער דאָרטיגער יודישער אָרעמקייט.

אָבער אין דער סלאָוואַקיע, אַפילו אין מעהרן און בעהמען, גייט די יודען אויך נישט גוט. „די העזלי פרעסט אַלעס אויף" טענה'ן די יודען, ד. ה. די שטייערען. דאָס קליינע הייפעלע יודישע מלוכה־און קאָמונאַלע בעאַמטע ווערט אַלעמאָל מעהר איינגעשרומפּען. מ'נעהמט צו אַ סך מאָל אויף זייער אָרט רוסישע בעאַמטע (פערהאַן דאָ אַ שפּאָר ביסעל פון דער ווייסער עמיגראַציע). פערהאַן אַ גרויסע „איבערפּראָדוקציע" פון דער יודישער פּראָפעסיאָנעלער אינטעליגענץ: אין סלאָוואַקיע זענען 800 אַדוואָקאַטען יודען, אין דער מעדיצין אויך נישט ווייניגער. דאָס איז טיילווייז די סיבה, וואָס דער יונגער דור פון דער סלאָוואַקישער אינטעליגענץ, פאַר וועמען ס'איז פערמאַכט דער צוטריט צו די העכערע מלוכה־פּאָסטענס, איז געשטימט אַנטי־יודיש.

ווען יודיש וואָלט נישט געווען, וואָלט מען עס בעדאַרפט בעשאַפען פאַר יודען אין אַזעלכע נאַציאָנאַליטעטען - מלוכות, ווי ס'איז די טשעכאָסלאָוואַקיע: די שפּראַך - פראַגע ביי די היגע יודען איז נישט בלויז אַ קולטורעלע, נאָר אויך אַ פּאָליטישע פּראָבלעם. יעדע נאַציאָנאַליטעט קוקט מיט שנאה, ווען דער יוד רעדט נישט אויף איהר שפּראַך. לײדער פערשטעהען דאָס נישט די היגע יודען און אַפילו אין דער סלאָוואַקיע רעדט מען אַלע מאָל ווײניגער יודיש. אַנ'אויסנאַהם זענען נאָר די יודען אין קאַרפּאַטען־רוסלאַנד.

איך האָב דאָ געטראָפען צעהנדליגער עקסקורסיעס פון סלאָוואַקישע פאָלקס־שולען. פערהאַן אַ מנהג ביי זיי: יעדע שול זינגט אין פּאַרק עטליכע פאָלקס־לידער, וואָס פאַר אַנ'אוצרות פון פאָלקס - קונסט און הומאָר איז פערהאַן אין די דאָזיגע פרימיטיווע לידער

ש. וו.

דער ציוניסט וועדזשוואוד

צו זיין אינטערפעלאציע וועגען פרייער איינוואנדערונג קיין ארץ־ישראל, עבר־הירדן און ציפערן

פון ישעיה אונגער

קאָלאָנעל יהושע וועדזשוואוד איז, ווי מ'ווייסט, א ענגלענדער, אנ'ארימער און א ציוניסט — און דאָס אליין פולע הונדערט פראָצענט. אזא איבערגעגעבענער קאמף־לוסטיגער ציוניסט ווי דער גוי וועדזשוואוד איז איבערהויפט א זעלטענהייט. צווישען די חסידי אומות העולם געפינט מען זיכער נישט אזעלכע, ער איז אפשר טאקע דער איינציגער „חסיד" אין אונזער צייט.

און נאָך עפּעס: ער איז אויך א סאָציאַליסט, א מיטגליד פון דער לייבאָר פּארטיי, עפּעס גאָר א קלייניקייט: א סאָציאַליסט מיט א ציוניסטישען „אָפּנויג", עס רעדט זיך נאָר אזוי לייכט. מ'דאַרף זיך נאָר פאָרשטעלען א ווײלע, ווי ער וואָלט אויסגעזעהן, ווען ער וואָלט געווען חלילה א יוד, א לינקער, א פּארטיי־מענש, און וואָלט זיך דערוועגט נאָר א שמייכעל טון, א וואונק טון צו א ציוניסט... ארבע מיתות בית־דין וואָלטען ווייניג געווען פאר איהם...

אָבער אין ענגלאנד, אין דעם לאנד פון דיקע נעפּלען, פון אומדערטרעגליך פּראָזאאישע מענשען מיט אומדערהערט פּראַקטישע לעבענס־ציִלען, אונטער דעם גרויען ענגלישען הימעל קען מען זיין א סאָציאַליסט און א ציוניסט אין איין פערזאָן, און די ציוניסטישע סימפּאטיעס זאָלען אבסאָלוט גאָר נישט שאָדען דער סאָציאַליסטישער וועלט אנשויאונג. און זאָל דעם „געמישטען" סאָציאַליסט אויך קיין שום מאָראַלישען שאָדען נישט ברענגען, נישט דערנידעריגען זיין כבוד, נישט פערמינערען זיין ווערט אלס מענש. פערקעהרט, קיינעם אין ענגלאנד וועט גאָר נישט איינפאלען צו מאכען אזא איינעם — אזא „פערזעהעניש" פון א סאָציאַליסט לויט אונזערע היימישע בעגריפען — דעם מינדסטען פּאָרוואורף דערפאר, ווייל ער האָט א אינטערעסע פאר ציוניזם און ארץ ישראל. א פשיטא שוין, אז מ'וועט איהם נישט פערברענען אויף קיין שייטערהויפען, אפילו נישט ארייַנוואַרפען אין קיין חרם און נישט שטעמפּלען אלס פערדעטער...

אזא מדינה איז שוין דאָס דאָזיגע ענגלאנד, און אָט א דאנק דער אייגענארטיגער „פערדרעהטער" אונז אויף צו־להכעיס־דיגער אויפפאסונג פון „פרינציפּען", „פּארטיי־ דאָגמעס" און „איבערצייגונגען" איז ער, קאָלאָנעל וועדזשוואוד, פון קיינעם נישט פערשטויסען, פון ערגיץ נישט פערטריבען געוואָרען, דאָס הייסט, מ'האָט איהם געזעלשאפטליך נישט „טויט געמאכט", ווי עס וואָלט געווען דער פאל, למשל, ביי אזעלכע אידעאַליסטען און פערברענטע פּארטיי־פאנאטיקער ווי מיר פּוילישע יודען זענען...

קאָלאָנעל וועדזשוואוד לעבט און איז געזונט ב"ה און ארבייט אין זיין פּארטיי און אין דערזעלביגער צייט פערנעהמט ער זיך אויך מיט ציוניסטישע פּראָבלעמען. קודם כל טוט ער וואָס ער קען נאָר טון אלס יחיד און פּאָליטיקער לטובת דעם זיך אויפבויענדיגען א"י.

דער ציוניזם און א'י — דאָס זענען צוויי הויפּט פּונקטען פון זיין פּאָליטישען פּראָגראם, זיי שטעהען אין צענטר פון זיין פּאָליטישער טעטיגקייט. ס'איז נישטא די פראגע, דאָס פּראָבלעם, קיין איין וויכטיג געשעהעניש, וואָס זאָל בעוועגען און אויפרודערען דעם ישוב, אז קאָלאָנעל וועדזשוואָוד זאָל דערויף נישט רעאגירען, בעקלאָגט זיך דער ישוב אויף אנ' עוולה, אויף א גזירה, מאכט מען שוועריגקייטן די יודען, האנדעלט די אדמיניסטראציע נישט קאָרעקט, פערוועהרט מען א פרידליכע נאסען מאניפעסטאציע — תיכף איז ער דאָ מיט אנ'אנטערפעלאציע צום קאָלאָניען־מיניסטער, ער לאָזט נישט אדורך קיין איין געלעגענהייט צו דערמאָהנען ענגלאנד אז עס איז דאָ א ארץ ישראל אויף דער וועלט, קיין איין געלעגענהייט אויפמארקזאם צו מאכען די ברייטע עפענטליכקייט אויף די לאגע פון די יודען אין א"י. אויף די ענטוויקלונג פון ישוב, אויף דעם ערפאָלג פון דער יודישער ארבייט און אויף ענגלאנדס פערפליכטונגען לגבי דער יודישער נאציאָנאַלער היים. אין יעדער אינטערפּעלאציע זיינער פערטיידיגט ער אויף אזא אָדער אנ'אנדער אופן די רעכט פון א"י־יודענטום.

מ'האָט אָפּטמאָל דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט געווען א דעפּוטאַט פון א"י אין ענגלישען פּארלאַמענט. דער פערטרעטער פון די אינטערעסען פון יודישען ישוב, אזוי נאָהענט געטריי פערטיידיגט ער זיי.

ער איז אָבער נאָר א דעפּוטאַט פון א ענגלישען וואהל־קרייז, ערגיץ אין דער פּראָווינץ, ער פערטרעט די אינטערעסען פון ענגלישע וועהלער, איז א ליבעראָריסט, א 100־פּראָצענטיגער אריער, איינער פון די ווייניגע, וואָס רעפּרעזענטירען דאָס געוויסען פון ענגלישען פאָלק.

*

קאָלאָנעל וועדזשוואוד האָט דעם פערגאנגענעם פרייטאָג אריינגעטראָגען א אינטערפּעלאציע אין ענגלישען פּארלאמענט וועגען דערלויבען יודישע עולים פרייַ איינצעוואנדערן קיין א"י, עבר־הירדן און אויף דער אינזעל ציפערן. נישט דאָס ערשטע מאָל בעריהרט ער אין זיינע אינטערפּעלאציעס די פראגע וועגען פרייער עליה, און עס וועט אויך נישט זיין דאָס לעצטע מאָל, ער ווייסט גאנץ גוט, וואָס מ'וועט איהם ענטפערען, נאָר דאָס ארט איהם נישט. דער עיקר איז: אזוי ווי מ'האָט צו טון מיט א נייער רעגירונג, מיט א נייעם קאָלאָניען־מיניסטער — מוז ער אינטערפּעלירען, מוז מען דער נייער רעגירונג אזוי צו זאָגען אריינרעדען אין געוויסען אריין, דערמאָהנען איהר די באַלפור־דעקלאראציע, אָן ענגלאנדס פערפליכטונגען און הבטחות מיטצוהעלפען דעם גערודפטען יודישען פאָלק צו בעקומען א דאך איבערן קאָפּ, איינצוואָרענען זיך אין אנ'אייגענער היים. אָט דאָס איז דער עיקר.

דאָס מאָל האָט ער זיין אינטערפּעלאציע פאָרמולירט א סך ברייטער ווי געוועהנליך: ער לעגט פאָר צו דערלויבען א פרייע עליה קיין עבר־הירדן און אויך אויף ציפערן, ער פערברייטערט אלזאָ דעם שטח פאר דער יודישער איינוואנדערונג, אויב שוין פאָדערן רעכט פארן גערודפט'ען יודישען פאָלק, איז פולע רעכט זיך צו בעזעצען אומעטום, בעזונדערס אָבער אין די לענדער נעבען און ארום זייער היסטאָרישען פאַטערלאַנד א"י, דאָס איז זיין פּרינציפּ.

אין דער אינטערפּעלאציע ווערט געזאָגט אָט וואָס: היות ווי אין דייטשלאנד ווערען די יודען אלץ מעהר עלימינירט, ד.ה. בערויבט פון אלע רעכט און ארויסגעשטויסען פון אלע ווירטשאפטליכע פּאָזיציעס און פון אלע בערופען; און היות די יודען אין די מזרח־לענדער שטעהען אוים גרויסע צרות און רדיפות און האָבען נישט וואו זיך אהינצוטון, פרעגט ער אָן, צי איז דאָס קאָלאָניען־מיניסטעריום נישט גענייגט צו בעטראכטען די פראגע וועגען דערלויבען די יודען פריי איינצעוואנדערן קיין א"י, עבר־הירדן און אויף ציפערן.

אויף דער דאָזיגער אינטערפּעלאציע האָט ער בעקומען א נעגאטיווע תשובה. דערביי האָט דער נייער קאָלאָניען מיניסטער מאלקאָלם מאקדאָנאלד גלענצענד אויסגעהאלטען זיין ערשטען עקזאמען. ער האָט בעוויזען אז ער פערשטעהט צו זיין א ענגלישער מיניסטער, אז ער פערשטעהט „מיט דער קלענסטער קראפט־אָנשטרענגונג צו דערגרייכען די גרעסטע ווירקונג", צו ענטפערען וועדזשוואודען האָט איהם נישט געקאָסט די מינדסטע מיה: ער האָט נאָר דערלאנגט מיט דער האנד צום ארכיוו פון קאָלאָניאל מיניסטעריום און האָט דאָרט געפונען א פערטיגע תשובה — די תשובה פון פריהערדיגען קאָלאָניען מיניסטער קאָנליף־ליסטער, דעם דאָזיגען ענטפער האָט ער פאָרגעלייענט פאר וועדזשוואודען און די איבעריגע דעפּוטאטען פון ענגלישען פּארלאמענט מ'האָט איהם געגומען צו קענטעניש, ווי מ'זאָגט געוועהנליך — און יוצא.

אָבער קאָלאָנעל יהושע וועדזשוואוד, א קינד פון א פּוריטאנישער פאמיליע ווערט נישט נתפעל דערפון, ער איז א אָפּטימיסט בטבע, ער איז פול מיט האָפנונג און בטחון. אז די צייטען בייטען זיך און מיט זיי די מענשען, זייערע ציִלען און אָנשויאונגען.

ער גלויבט דעריבער באמונה שלימה אז סוף כל סוף וועט ענגלאנד אָנהויבען צו פערשטעהען, אז איהר איינציגע אויפגאבע אין א"י, איז: צו העלפען די יודען אויסצובויען פאר זיך א היים, אז דאָס איז א גרויסע, אידעאלע מיסיע, ער צווייפעלט נישט, אז אין דער ריכטונג פון פערווירקליכען דעם דאָזיגען אידעאל וועט דאָס ענגלישע פאָלק אָנשטרענגען אלע זיינע כוחות.

ער איז פעסט איבערצייגט אין דעם, ווייניג זענען פאראן אזעלכע ציוניסטען ווי וועדזשוואוד מיט אזא איבערצייגונג און אומדערשיטערליכען גלויבען אין דעם ענדגילטיגען ערפאָלג פון דער יודישער זאך.

*

זייט אומגעפעהר 20 יאָהר, פון 1915 אָן, איז קאָלאָנעל יהושע וועדזשוואוד א ציוניסט, דעמאָלט האָט ער זיך צום ערשטען מאָל בעגעגענט מיט ווייצמאנען ביי לאיד דזשאָרדזשען, און פון יענער צייט אָן איז ער א בעגייסטערטער אָנהענגער פון ציוניסטיש ען געדאנק, פון א „יודישער פּאלעסטינע", פון א ארץ ישראל.

זיין גרונד געדאנק איז, — און דעם דאָזיגען געדאנק, פערטרעט ער ביי יעדער געלעגענהייט,— אז די אויפלעבונג פון יודישען פאָלק אין יודישען לאנד וועט זיין א ישועה פאר ענגלאנד און א גליק פאר דער ענגלישער קולטור, יאָ, זי וועט ברענגען אנ'אויפליזונג פאר דער גאנצער קריסטליכער מענשהייט. נישט דערפאר ווייל דאדורך וועט מען פאָררעכטען א אומגעהויערען אונרעכט, א צוויימוייזענטיעהריגע עוולה, נישט דערפאר נאָר צוליב גאנץ אנדערע מאָטיוען, ער האָפט אז מיט דער פּאָליטישער אויפלעבונג פון יודישען פאָלק אין זייער אייגען לאנד, וועלען ווידער אויפלעבען די שעפערישע כחות פון יודישען פאָלק, דער יודישער גייסט פון אמאָל, און נייע גרויסע אנטפּלעקונגען, נייע אמת'ן וועלען ווידער קומען פון יענעם לאנד — און דאָס וועט ערשט גאָר אויפסנייַ באלעבען די מענשהייט, אריינהויכען אין איהר א נייע נשמה און איהר גע בען א נייעם גלויבען און נייע אידעאלען.

קאָלאָנעל וועדזשוואוד גלויבט אין דעם ווי א פרומער יוד אין משיח'ן, און דערפאר איז ער אזא הייסער מליץ־יושר פון דער יודישער זאך אין ענגלישען פּארלאמענט, אזא אויפריכטיגער דאָלמעטשער פון אלע פאָדערונגען און טענות, פון אלע וואונטשען און פערלאנגען פון יודישען ישוב.

נישט נאָר מיט אינטערפּעלאציעס בעגנוגענט ער זיך. זייט יאָהרען טרעט ער ארויס אין וואָרט און שריפט פאר א פרייע עליה. פאר די פולע בעפרידיגונג פון די יודישע אספּיראציעס, פאר א קאאָפּעראציע פון דער רעגירונג מיט די יודען, פאר די ברייטעסטע און ליבעראַלסטע אינטערפּרעטאציע פון דער באַלפור דעקלאראציע בהסכם מיט די יודישע פאָדערונגען.

וועדזשוואוד האָט דער ערשטער און איינציגער אין ענגלישען פּארלאמענט נאָך מיט יאָהרען צוריק אויפן שאַרפסטען אופן בעקעמפט דעם פּלאן צו שאפען א לעגיסלאַטיוו ראט אין א"י, און איז ביז'ן היינטיגען טאָג דער שאַרפסטער געגנער פון דעם דאָזיגען רעגירונגס־פּראָיעקט.

זיין טענה איז: אז דער געפּלאנטער האלב־פּארלאמענט אין א"י, אפילו ווען ער וועט נישט האָבען קיין געזעצגעבערישען כוח, קען ווערען א געפעהרליך ווערקצייג אין די הענד פון די אראבער: מיט זיין הילף וועלען זיי בעקעמפען די יודען, זיי אטאקירען און אָנטון כל המינים צרות.

ס'איז אפשר נישט דעמאָקראטיש, זאָגט וועדזשוואוד, צו בעקעמפען די גרינדונג פון א רעפּרעזענטאַטיווער קערפּערשאפט, אָבער אין אזא פאל קען מען זיך דערלויבען צו פערבויגען די דעמאָקראטישע פּרינציפּען, קיין נוצען וועט דער לעגיסלאַטיוור־ראט קיינעם נישט פערשאַפען, שלעכטס קען ער אָבער ברענגען א סך מענשען.

וועדזשוואוד זוכט זייט יאָהרען פערשידענע מיטלען ווי אזוי צו פערלייכטערען די יודען דעם אויפבוי פון א"י. מיט א יאָהר זיבען צוריק אין יאָהר 1928, איז ער ארויסגעטרעטען מיט א פּלאן צו פערוואנדלען א"י אין אנ'ענגלישע דאָמיניום, זיין בוך „דאָס 7טע דאָמיניום" האָט דעמאָלט געמאכט א גע וויסען רושם אין פּאָליטישע קרייז ען, עס האָט זיך זאגאר נעגרינדעט א ליגע פון ענגלישע פּאָליטיקער און פּארלאמענטאריער מיטן צוועק צו פּאָפּולאַריזירען די דאָזיגע אידעע, עס איז גאָר נישט געוואָרען דערפון.

לעצטענס איז וועדזשוואוד ארויס מיט אנ'אנ־

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

אונזער קליינע אריִמע רעפּובליק

(קלאנגען און אפּקלאנגען) • פון לעא קעניג

„גוטע צייטען" דערלעבט (אז אַך און וועה):

א בעוואוסטער יודיש־דייטשער שרייבער — איינער פון די אויפריכטיגסטע און בעסטע, ווי איך האָב דעם איינדרוק, -- מיט וועלכען איך האָב זיך לעצטענס גאנץ צופעליג געטראָפען, האָט צווישען אנדערען מיר געזאָגט:

„ער ווייסט נישט אייגענטליך,, נאָך וואָס מען דאַרף דעם דייטשען עמיגראנטען פען־צענטער, ווען זיי זענען אלע יודען".

איך האָב איהם נישט דרייסט געפּרובט דערמאָהנען אָן א פּאָר דייטשע שריפטשטעלער, וואָס זענען איצט געצוואונגען צו פּראוען גלות און זענען נישט קיין יודען... און ווייטער: זיי שרייבען דאָך אין דער דייטשער שפּראך, זענען זיי שוין טעכניש פשוט דייטשע שריפטשטעלער...

— יאָ, איך בין אָבער א יודע.. א יודישער שריפטשטעלער... און פון זיינע ווייטערדיגע אויפריכטיגע רייד, האָב איך פערנומען אז ער — דער בעריהמטער דייטשער שריפטשטעלער — האָט בדעה זיך אָנצושליסען אין א יודישען פען־צענטער, ער איז נאָר נישט אינגאנצען מיט זיך מוסכם צי ער זאָל זיך אָנשליסען אָן דעם העברעאישען צענטער, אין תל־אביב, צי אָן דעם יודישען אין ווארשע.

מיר וועלען זיך איצט נישט אָפּשטעלען אויף דער רעליגיעזער און פּסיכאָלאָגיש זעהר אינטערעסאנטער ערשיינונג, פון אונזערע גלענצענדע בעלי תשובה, וועלכע בעווייזען זיך שטענדיג בשעת אנ'עת צרה, אויף יודען; און אויך נישט אויף דער מעהר רעאַלער פראגע: צי מיר יודען זענען נישט גענייגט שוין אביסעל צו לייכט און צו גיך אָפּצוגעבען אונזערע פּאָזיציעס אונטערן דרוק פון דרויסען?

שוין דער פאקט אליין אָבער אז א בעריהמטער יודיש־דייטשער שריפטשטעלער וועמענס ווערק עס זענען איבערזעצט אין מעהר ווי צעהן שפּראכען האָט בדעה זיך אָנצושליסען אין א יודישער שרייבער אָרגאניזאציע, און נאָר דערפאר ווייל ער איז א יוד און זיי זענען יודען. איז גענוג כאראקטעריסטיש און סימפּאטאָמאטיש פאר דער טראגישער צייט וואָס יודען לעבען איצינד דורך.

אנ'אמתער צייכען פון אונזער צייט.

ווי לאנג איז עס, ווי יודישע און העברעאישע שרייבער פלעגען עס מיט אזא סנאָבישער קנעכטשאפט, ארויפקוקען צו יעדען יוד־שרייבער וואָס האָט געשריבען אין וועלכער עס איז פון די גרויסע אייראָפּעאישע שפּראכען.

און ווען דער יודיש־ פראנצויזישער, יודיש־דייטשער, צי יודיש־ענגלישער שריפטשטעלער, איז נאָך געווען א גרויסער שריפטשטעלער, א בעריהמטהייט, פלעגען מיר דאָך, פלעגט דאָך דאָס גאנצע „נאציאָנאַל בעוואוסטע יודענטום" אונזערס לויפען הענדום פענדום איהם אָפּגעבען כבוד, און איהם אויף גיך אריינשטעלען אין דער לאנגער אָפּאָלאָגעטישער רשימה פון „גרויסע יודען" וואָס מיר זענען שטענדיג גרייט אונטערצורוקען אונטער די פעררריסענע נעזער פון אונזערע שונאים אנטיסעמיטען.

איך האָב געזאָגט „ווי לאנג צוריק", אָבער אין דער אמתען לידט נאָך אלץ אונזער „שטאָלץ נאציאָנאַל בעוואוסטזיניג יודענטום" פון דעם קנעכטשאפטס קאָמפּלעקס און פאלט נאָך אלץ כורעים פאר יעדען יודען וואָס איז אנערקענט ביי גויים, און איז נאָך אלץ פול מיט ביטול צו יעדען יודישער שריפטשטעלער, צי טוער וואָס איז שטענדיג — אין גייסטיגער און אין מאטעריעלער דחקות — געוועזען מיט די יודישע מאסען. מיט זייער אָרימער שפּראך און ליטעראטור, און מיט זייערע לײדען און האָפענונגען.

און דאָך... דאָס וואָס דער נאטירליכער געזונטער שכל האָט נישט געקענט אויפטון טוט אויף די ביטערע צייט, אין וועלכען מיר לעבען אצינד.

בעריהמטע אייראָפּעאישע יודען־ שריפטשטעלער הויבען אָן מיט בליקען פון אמתער בענקשאַפט זיך אינטערעסירען מיט אונזער „אָרימען" יודישען שאַפען. מיט אונזער „אָרימער" פאָלקס־שפּראך, פון וועלכע די גרויסע וועלט הייבט ערשט אָן האָבען אנ'אהנונג.

א בעריהמטער דייטש־יודישער שריפטשטעלער האָט בדעה זיך אָנצושליסען אָן דער אָרימער יודישער שרייבער משפּחה! — א טרויעריגער, זאָגט איהר צייכען פון דער צייט, און אפשר גאָרנישט אזוי טרויעריג?

פון סאָציאַלע קאטאסטראָפעס קומען אָפט ארויס געזונטע קאָנסטרוקטיווע בעוועגונגען; און אין אזוי גערופענע דורכפאלען וועקט זיך אָפט אויף א געזונטע שעפערישע זעלבסטקריטיק.

ס'איז, נאטירליך, אפילו איבעריג דאָ אָנצודייטען אז מיר יודישע שרייבער האָבען איצט קיין „שאָדען־פחד" נישט.. איבערנעהמען זיך, האָבען מיר אוודאי נישט וואָס. דער רוב היינטיגע יודישע שרייבער זענען, דוכט מיר, אויך נישט אזעלכע פערברענטע נאציאָנאַליסטען, אז זיי זאָלען אויפנעהמען יעדען בעל תשובה — ווי שעפעריש און אויפריכטיג ער זאָל נישט זיין — ווי א מין נייעם נאציאָנאַלען זיג.

פערקעהרט, א סך פון אונז גלויבען, אז יודען — און בעזונדער די גלענצענדע און פעהיגע יודען, —דאַרפען נישט אזוי לייכט אָנגעבען די דורך דורות ערָאָבערטע און גע'ירשנטע קולטור און שפּראך פּאָזיציעס, ווייל סוף כל סוף איז אפילו דער איצטינער ווילדער אנטיסעמיטיזם נאָר א טייל — און אפשר א קליינער טייל — פון דער גרויסער סאָציאַלער דראמע אין וועלכער מיר לעבען אצינד.

און מיר יודישע שריפטשטעלער ווייסען און פיהלען גאנץ גוט ווי קליין און ארים עס איז אונזער „ליטעראַרישע רעפּובליק" ווי מאָגערער און אלץ מעהר איינגעשרומפּען עס ווערט אונזער פעלד. אונזער ליטעראַטור האָט נישט אפילו דעם מינימום רעזאָנאַנס, וואָס יעדע ליטעראַטור מוז האָבען.

ווייל אָהן אנ'ערך מעהר ווי פון אונזערע בעלי תשובה פון אונזערע "חוזרים" לײדען מיר אלס פאָלק פון שטענדיג אָן פון אונזערע „יוצאים", פון די וואָס האלטען פון אונז אין איין אנטלויפען, ווי נאָר עס ווערט אביסעלע בעסער און דער אנטיסעמיטיזם לאָזט נאָך.

מיר ווילען נישט און האָבען אויך אפשר נישט מיט וואָס צו שטאָלצירען, אָבער דאָס נאטירליכע געפיהל אז מיר און אונזער קליינע אָרימע ליטעראַרישע רעפּובליק איז אָרגאַניש אויסגעוואָקסען פון און מיט די יודישע מאסען, איז אונז טייער. און איינציגע פון אונז האָבען אויך דאָס נאטירליכע געפיהל פון זעלבסטווירדע, וואָס אפילו די רייכסטע שפּראכען און קולטורען קענען נישט געבען ווען זיי זענען נאָר אדאָפּטירטע.

—=—

געשיכטע פון יודען אין לאדז

שמוגלעריי און דער קאמף פון די וועבערס מיט יודישע סוחרים

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

די לאדזער לאגעריסטען האבען, אין תחילת, א־ריינגעפירט גארן הויפטזעכליך פון דער צווייטער האנד — פון דייטשע אימפארטערען פון ברעסלוי. ערשט שפעטער האט מען אנגעהויבען אויך אריינצופירען גארן פון האמבורג (לאנדע, למשל), פון לייפציג, בערלין און כעמניץ, און אויך מאנטשעסטער, אויפן סמך פון די ביינוועל אויסארבייטונגען, איז דער יעהרליכער אימפארט פון אויסלענדישען גארן אין יאהר 1844, אויסגערעכענט געוואָרן אויף צוויי מיליאן פונט.

די קאסטען פון גארן אריינפיהר, זענען געווען זעהר הויכע. דאס איבערפיהרען מיט וועגען א צענטנער גארן (100 פונט פוילישע וואג) פון ברעסלוי קיין לאדז האט דורכשניטליך בעטראפען א רובעל מיט 5 קאפיקעס. דער צאל פון א צענטנער (פוילישע וואג) האט אויסעמאכט: פון רויהען, אומגעפארבטען גארן — 12 רובעל מיט 5 קאפיקעס און פון רויטען גארן — 20 רובעל. דערצו זענען נאך צוגעגאנגען פארשידענע אנדערע אפצאהלונגען (דער אפצאהל „צוגאב־גראשענס", וואג־אפצאהל אויף דער גרעניץ קאמער, שאסיי און פאקונגס אפצאהלונגען), וואס האבען אויסגעמאכט 2 רובעל מיט 5 קאפיקעס אויפן צענטנער, אזוי ארום זענען די אריינפיהר קאסטען פון ווייסען גארן דערגאנגען ביז 15 רובעל מיט 5 קאפיקעס, דאס הייסט פון 25—70 פראצענט פון דעם ווערט. פון רויטען גארן—ביז 23 רובעל, 23 און א האלבע קאפיקע, דאס הייסט פון 30—60 פראצענט אויפלאג.

בכלל גענומען האט דער בלויזער צאל און די אנדערע נעבען אפצאהלונגען ביי די צום מעהרסטען גענוצטע קעטע־נומערען (נומער 30־40) אויסגעמאכט ארום 50 פראצענט, ביי רויטען, עכטען גארן — ארום 30 פראצענט און ביי אומעכטען — ארום 60 פראצענט. אזא הויכער צאל האט פשוט דערוועקט חשק צו שמוגלעריי, לויט דער בעשייניגונג פון דעם הויכען בעאמטען פון דער קעניגרייך רעגירונג און דעם אויסגעצייכענטען עקאנאמיסט, גראף פרידריך באנדע ענינים, ראפארטען וועגען קאנפיסקירטע און צו הויכער צאל „גורם געווען צו א בעזונדערער שמוגעל אינדוסטריע און האט געשאפען צווישען פויערים און צווישען יודען א בעזונדערען קלאס פון שמוגלערס, וועלכע פיהרען א כסדרדיגע מלחמה מיט די גרעניץ וועכטער און מיט די פינאנץ בעאמטע, די דאזיגע קאמפען האבען אפט אנגענומען דעם כאראקטער פון עפענטליכער בגידה". א סך יודישע סוחרים, וועלכע זענען פון דעם פראהיביציע סיסטעם רואינירט געוואָרען האבען זיך גענומען צו שמוגלעריי, אין דעם שמוגעל האנדעל האט נישט קיין קליינע ראל געשפילט די קאנטראבאנדע פון ביינוועל אויסארבייטונגען, אין לאדזער ארכיוו קען מען געפינען חמרים פון אקטען איבער ביינוועל קאנטראבאנדע ענינים, ראפארטען וועגען קאנפיסקירטע און געכאפטע סחורות, מסירות, אונטערזוכונגען, אויספארשונגען וכד'.

דער פארוואורף פון שמוגלעריי וועלכער איז געווענדעט געוואָרען אויפן אדרעס פון די יודישע, סוחרישע ספערען, איז גאנץ אפט געווען א וואניקער טריאומף אין די מיילער פון זייערע געגנער, נעבען איינצעלנע וועבערס און די וועבער־צעכען אין פערשידענע שטעט, און פאבריקס ישובים, איז מיט דעם זעלבען פארוואורף אויך ארויסעטרעטען אזא ערנסטע אינסטיטוציע ווי די האנדעלס און אינדוסטריע קאמער פון דער מאזאווישער וואיעוואדשאפט.

(אין א פראטאקאל פון א זיצונג פון 1טען אפריל 1827 קומט די קאמער צום אויספיהר, אז מען דארף אריינברענגען אין לאנד אריין גרעסערע אונטערנעהמונגען, קלענערע זענען פאראן גענוג אין לאנד. צוליב דער זעהר בעדייטענדיגער, יודישער שמוגלעריי, איז נישט געוואונשען, אז מען זאל דערלאזען צו דער ענטשטעהונג פון יודישע פאבריקען מיט קריסטליכע ארבייטער און מען דארף זיי אויך נישט אונטערשטיצען, ווייל אונטער דער מאסקע פון אייגענער אויסארבייטונג, ברענגען יודען אריין געשמוגעלטע סחורות און געניסען פון די לייסטונגען פון די אריימע וועבערס...)

הגם דער בעריכט פון דער קאמער האט געטראגען א נוגע'שען כאראקטער און עס זעהען זיך פון איהם ארויס צו בולט די פיינדליכע שטימונגען פון די גרעסערע פאבריקאנטען צו די יודישע סוחרים און די מורא פאר דעם עווענטועלען יודישען אריינדראנג אין דע ראינדוסטריע־פראדוקציע איז אבער דער בעריכט נישט אינגאנצען אומגערעכט — אין דעמזעלבען 1827טען יאהר בעשרייבט דער ראפארט פון פרעזעס פון דער מאזאווישער וואיעוואדישער קאמיסיע די טעטיגקייט פון די שמוגלערס אויף אזא אופן:

„די יודישע געוועלבער זענען אנגעפראפט מיט אויסארבייטונגען פון ביינוועל און פלאקס, וואס ביי דעם הויכען צאל־טאריף וואלט מען עס נישט געקענט דערווארטען, פערשטייט זיך, אז דאס זענען געשמוגעלטע סחרות, די יודען, גרינדערנדיג נעבען די גרעניץ ערטער מכלומרשטע, מאנופאקטור האנדלונגען, פערנעהמען זיי זיך מיט אריינשווארצען קאנטראבאנדע, אונטער דער מאסקע פון טשענסטאכאווער אויסארבייטונגען, איבערפולט זיך דאס גאנצע לאנד מיט אויסלענדישע ביינוועלנע און פלאקסענע וועבען, ווייל די אינלענדישע ווארשטאטען זענען נישט בכוח אויסצוארבייטען די וועבען אין אזא צאהל. די קאנטראבאנדיסטען בענוצען זיך דא און דארט מיט דער הילף פון די גרעניץ בעאמטע און פון די ארטיגע פאבריקאנטען, וועלכע געבען זיי זייערע נעמען אויף די געשמוגעלטע סחורות. — אהן דעם וואלט געווען אומפערשטענדליך פארוואס אין שכנות פון לאדז און פאביאניץ, וואו עס זענען פאראן א סך מעהרער ווארשטאטען, וואס ווערען בעוואויגען פון וואסער־קראפט, וואו עס געפינען זיך אפרעטור־אנשטאלטען און וואו ביינוועלנע און פלאקסענע סחורות זענען ביליגער, פערקויפען זיך טשענסטאכאווער סחורות.... זעלבסטפערשטענדליך איז, אז דורך טשענסטאכאוו קומען אריין אין אונזער לאנד דייטשע סחורות, וועלכע פערקויפען זיך אין אויסלאנד בחצי חנם".

איינער פון די וועבערס בעשרייבט, ארום 1827 פאלגענדיגע געשעהעניש:

„כ'האב אמאל, אין טשענסטאכאוו געפרובט פער האלטען עפעס א בריטשקע, א בעלאדענטע מיט אויסלענדישע סחורות, א, א צרה! — עס זענען אנגעקומען צו לויפען יודען אין דער געזעלשאפט פון פאליציי און בעאמטע, זיי האבען זיך אויף מיר און אויף מיינע מענשען געווארפען מיט די קולאקעס און מיט זידלערייען, די אייפעריגע, טשענסטאכאווער פאליציי האט 26 מענשען פון אונזער זייט פערהאלטען אויף 5 טעג אין ארעסט. אהן עסען און געשלאפען זענען זיי אויף דער הוילער ערד. ערשט נאך דער אינטערווענץ פון אונזער געמיינדע־וואיט, האט עס זיך מיר איינגעגעבען זיי צו בעפרייען".

במשך פון א געוויסער צייט איז דער קאמף קעגען שמוגלעריי איינגעשטילט געוואָרען, ביז ער האט ווידער אויפגעפלאקערט אין לאדז, בשיכות מיט דעם ענין פון דוד לאנדע. דוד לאנדע דער אונז שוין בעקאנטער, קאלישער סוחר, האט דעם 6טען מערץ 1835 בעקומען א דערלויבעניש צו גרינדען אין לאדז א גארן לאגער. דעמאלט האט דער לאווניק ביטטדארף, דעם 16טען אפריל 1836 אפגעגעבען א בקשה צום סאמע נאמיעסטניק, פאסקעוויטש. „אין נאמען פון די דייטשע איינוואוינער פון דער פאבריקסשטאט לאדז", אין וועלכער ער האט זיך פעררופען אויף דעם פגערזשער אפמאך, וועלכער אסר'ט דאס בעזעצען זיך פון יודען אין לאדז, און אז דער ארגומענט האט נישט געווירקט, האבען זיי אויסגעשטעלט שטארקערע הארמאטען; די בקשה פון 15 מערץ 1838, אונטערגעשריבען פון עלטסטען פון וועבער־צעך, אז פון לודוויק גייער'ן, קומט צום אויספיהר, אז „די יודען ווילען נאר איינציג דערפאר זיך בעזעצען אינם וועבערישען פאבריקס ישוב, כדי זיך צו עפענען א פעלד אויסצופיהרען זייערע שמוגלערישע טעטיגקייטען, סיי אין ביינוועל־גארן, סיי אין שניט־סחורה". אין יוני, 1838 איז אזא עהנליכע בקשה אריינגעטראגען געוואָרען צו דער קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים, קאראל גרעבער, א דייטשער גארן לאגעריסט האט, במשך פון צוויי חדשים אפגעגעבען דריי בקשות אין דעם ענין (10 מערץ, 20 אפריל און 27 אפריל). צו דעם דירעקטאר פון דער רעגירונגס־קאמיסע פאר אינערליכע ענינים און דעם 12 אקטאבער 1838, האט ער דערלאנגט א פרישע בקשה צום הויפט דירעקטאר פון דער רעגירונגס קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים — צום קאוואלעריע גענעראל אדיוטאנט שיפאוואו, אין צוזאמענהאנג טאקע מיט אטא דער קאמפאניע, האבען די וועבערס אין 1838 געשריבען: „די יודען האבען נאר איינציג דעריבער זיך חשק צ בעזעצען אין דעם וועבערישער פאבריקס־ישוב (לודקע) כדי זיך צו עפענען א פעלד פארן אויספיהר פון א סך דעפרוידאציעס... ווייל בעלאסטענדיג מיט חובות די ווענינג פערמעגליכע פאבריקאנטען ציהען זיי דידאזיע איבער אויף זייער צד און מיט זייערע שטעמפלען פערזעהען זיי די סחורות, וואס זיי מוליך'ן אריין און צעשיקען זיי איבערן לאנד".

אין דעם קאנפליקט האט די גובערניאלע מאכט ארויסגעוויזען גרויע אביעקטיווטעט און אויסגעצייכענטע אריענטאציע אין דער לאגע. פערשטייענדיג אז אין דעם פאל גייט עס נישט אזוי וויט אין דעם שמוגעל פארוואורף. ווי אין דעם ווילען אויסצומיידען אנ'אומבעקוועמער קאנקורענץ, איז די מאכט איבער די אלע אנקלאגעס פון די וועבערס און די דייטשע לאגעריסטען אריבערגעגאנגען צו דער טאג ארדנונג, „בעטראכטענדיג אז... דאס דערהאלטען דארט (אין לאדז, דורך יודען) דעם האנדעל פון ביינוועל גארן, קען נישט גורם זיין קיין שאדענס דעם רעגירונגס אוצר און נאך וועניגער די ארטיגע וועבערס, ווייל דער פראדוקט... איז געהעריג קאנטראלירט. צי די דאזיגע וועבערס פערזיכערט די פערגרעסערטע קאנקורענץ, א דאנק דער גרינדונג פון דעם ארט האנדעלס־אונטערנעהמונגען, א בעקוועמען, א לייכטען און ביליגען גארן־איינקויף, וועלכן זיי וואלטן נישט געקענט דערציילן ביי א בעגרענצונג פון לאגערן.. און ביי דעם אויף דעם אופן דערהאלטענעם מאנאפאל סיסטעם..."

אוי, די 46־ער היצען!...

דערצעהלט פון א יוד מיט א בייכעל

פון י. אבערזשאנעק

ווי איהר זעהט, בין איך. נישט פאר אייך געדאכט, נישט פאר קיין שום יודי געדאכט, געשטראפט געוואָרען מיט א בויך. איהר זעהט א בויך? דאס איז ביי איך א בויך? דאס איז גיכער א באראבאן, א בלאז־זאק, א וואיסקאווע קעסעל.

איך פרעג אייך, אויף וועלכע כפרות דארף איך די „אטשיסקע"? וואלט איך כאטש געווען א גביר א פאבריקאנט, א הויז בעזיצער, אדער סתם א דבר אחר, די לייט דארפען האבען בייכער, פאר א יוד מיט א בויך האט מען דרך ארץ, א גביר אהן א בויך איז ווי א לולקע אהן א דעקעל. ווי אנ'אתרוג אהן א פטום. ווי א קאזאק אהן א פערד. אדער אויף וועלכע כפרות דארף איך א בויך? א וואזשנע פנים כ'לעבען, האט א דלית מיט א בויך.

א קליינינקייט, האב איך עס אביסעל צרות פון מיין בויך. קום איך אין שוהל אריין, פירט מיך דער שמש אויף דער מזרח־וואנד, און צום ספר רופט מען מיך אויף מיט דעם אמתען יעמוד, נו, מיינט איהר, אז דאס רופט מען מיך אויף מיט אזא פרייטען יעמוד? חס וחלילה — דעם בויך מיינעם!

קום איך אין דער שוויץ אריין, ווערט א געשלעג צווישען די שמייסערס; יערער וויל מיך שמייסען, און דער שפייז איז, אז אלע שמייסען מיך, און אז איך געה ארויס פון דער שוויץ זעה איך אויס ווי אנ אפגעקאכטער ראק אדער ווי אנ'אפגעשיילטער בוראק...

געה איך אין גאס בעפאלען מיך די ארימעלייט און רייסען פון מיר פאסען:

— פעטער, שענקט א נדבה!

ר' טרייטעל, עפענט אויף דעם בייטעל!

בעט איך מיך ביי זיי:

— יודען, דערבארעמט אייך, איך בין דאך דער וועלכער קבצן וואס איהר! וואס האט איהר זיך צוגעטשעפעט צו מיר?

— וואס? איהר זענט א קבצן? א יוד מיט אזא בויך אהן עין הרע? ווער איז מען טשאקעט איהר?

פאהר איז אויף שבת צו „איהם זאל לעבען", מאכען מיר די שמשים א ווארע:

— „מאכץ א ווארע, א נגיד געהט!"

זאג איך צו די שמשים:

— רבותי, ר'האט במחילה א גרויסען טעות. איך בין א[illegible] א קבצניאק ווי גאט האט געבאטען!

— א קבצן מיט א גבירישען בויך?...

געה איך דינגען א דירה, בעטראכט מיך דער ווירט פון קאפ ביז פיס, און נאך דער אבסערוואציע פרעגט ער מיך:

— וואס פא רא דירה ווילט איהר דינגען. 3 שטובען, 4 שטובען און אפשר גאר 6 שטובען מיט א קוך מיט אלע ווינגארעס?

— איך האב געהערט, זאג איך, אז ביי אייך איז דא א שטיבעל „נא טשווארטאקו".

לאכט דער ווירט, ער שיט זיך פון געלעכטער:

— כי.. כי... איהר אין איין שטיבעל? דער בלויזער בויך וועט זיך דאך דארט נישט „אומיעשטשען"! . . .

קומט צו מיר א שדכן רעדען א שידוך מיין טאכטער, רעדט ער וועגען דאס, יענץ, חרוסת, לאקשען, ער רעדט און קוקט כסדר אויף מיין בייכעל, און צום סוף גיט ער מיך א פרעג:

— ר' טרייטעל, און וואס איז מכוח 18 און 13? איך פערשטעה, אז איהר וועט סילוקן דעם אמת'ן נדן, אזוי ווי ס'פאסט פאר א יוד אנ'עושר.

— אנ'עושר? אויף אלע מיינע שונאים געזאגט געוואָרען אזא עשירות, מיין עשירות בעשטעהט: אין 7 פשעדוואיענגע בוגרתן ווי די סאסנעס, א ווייב מיט גאלשטיינער און א שוויגער מיט א שליקערץ — דאס איז מיין „עשירות"! . ...

אווו איך געה און וואו איך שטעה, האב איך צרות פון מיין בויך. דערפאר טוט מיין יורענע עקס פלאטירען מיין בויך. אין געוועלב נעהמט זי „אויפן ביבעל". אין דער יאטקע נעהמט זי „אויף טשאפ", סחורה אויף קליידער, שיך, זאקען, היטען און אנדערע שמאכנעס — אליץ נעהמט זי אויף רעכנונג, און טאמער פרעגט מען זי:

— ווער זענען זי?

נעהמט זי ארויס מיין פאטאגראפיע און זאגט מיט גדלות:

— אט־א דאס איז מיין מאן!

זעהט דער סוחר מיין „קעסעלע" ווערט ער ווייך ווי קאקוס־פוטער פערנייגט זיך העפליך און זאגט:

— „פראשען בארדזא. מאזשע פאנטאפעלקי? א מאזשע פאנטשאשקי? מ'בעשיט זי מיט סחורה און אליץ צוליב וואס? אליץ צוליב.. מיין בייכעל!

אזעלכע געברענטע צרות האב איך פון מיין בויך.

מילא, ווינטער ווי ווינטער, ווינטער איז נאך האלבע צרות מיט מיין באראבאן. ווינטער אז כ'הייץ אונטער דאס „קעסעלע" האב איך נאך א שטיקעל „קאזשישטש" פון איהם, דאס ערגסטע איז אבער זומער. זומער האב איך געברענטע צרות, און ווער שמועסט נאך, אז ס'מאכען זיך די היצען. דעמאלט האב איך פון מיין בויך צו זינגען און צו זאגען.

נו, האב איך טאקע די פערגאנגענע וואך געהאט א מפלה. ווינש איך עס נישט מיינע שונאים.

ווי ס'האבען זיך אנגעהויבען די גרויסע היצען. די 46ער היצען, האב איך געפילט אז כ'ווער צעשמאלצען. איך האב געטאפיעט ווי שמאליץ אויף דער פאטעלניע. ווער האט געקענט געהען, ווער? איך בין געלעגען ווי א געקוילערטער אקס, כ'האב געסאפעט ווי א לאקאמאטיוו, אין מויל האב איך געהאלטען, אדער דאס פיסקעל פון א באלאן זאדע־וואסער, אדער דעם קראן פון א ביער פאס און געזויגען. וואס מעהר איך האב געטרינקען אליץ מעהר האט פון מיר גערינען. דעם גאנצען טאג בין איך געשטאנען ביי דער וועש־שאנק און געטווישט די העמדער, א העמד ארויף, א העמד אראפ, אין דער שטוב בין איך ארומגעגאנגען ווי אדם אין גן עדן. (נאקעט און בארוויס און א שלאנג ביי דער זייט...)

און אז דאס אלעס האט נישט געהאלפען, האט מיין יודענע פאר מיר אויסגעטראכט א נייע משקה: קאלט וואסער מיט אויסגעקוועטשטע לימענעס — לעמאנאדע בלע"ז. מיין יודענע האט געקויפט גאנצע קעסטלעך ציטרינען, זי האט געקוועטשט און איך האב געטרינקען. דאס אליץ האט געהאלפען ווי א טויטען א קאפיטעל תהילים. וואס מעהר מיין יודענע האט געקוועטשט אליץ מעהר האב איך געטרינקען. אין מיין בויך האב איך שוין געהאט א גאנצען רעזערוואאר מיט זאדע־וואסער, א גאנצע ברויעריי, איך האב אין מיין בויך געהאט מעהר ביער ווי אנשטאט אין זיין ברויעריי, ציטרינען האב איך געהאט מעהר ווי אויף יוינדעל פילצערס פלאץ און אז דאס אליץ האט נישט געהאלפען, האב איך אויסגעפרובירט דאס לעצטע מיטעל.

ווייסט איהר וואס איך האב אויסגעפינען? כ'האב געעפענט דעם אייז־קאסטען און אריין אזוי ווי איך בין געגאנגען און געשטאנען. דא, אין דעם אייז קאסטען האב איך ערשט לייכטער אפגעאטעמט. האב מיר אריינגענומען דעם ליעזשאק, אויסגעצויגען זיך ווי ביים טאטען אין ווייַן גארטען. כ'האב מיך אייגעארדענט אזוי ווי ביי מיר אין שטוב. מיין יודענע האט מיר דערלאנגט עפעס אין מויל אריין. א צייטונג צו לייענען, דעם טלית און תפילין. איינציגווייז האב איך מיך אין אייז־קאסטען אביסעל „אבלארזשעט". דאס שמאליץ איז אביסעל געסטאיעט געוואָרען, און האב געדאנקט און געלויבט גאט וואס ס'איז מיר ענדליך געלונגען צו געפינען א מקום מנוחה — אין אייז־קאסטען!...

גאנצע צוויי מעת־לעת האב איך געוואוינט אין אייז־קאסטען. איצט, ווי איהר זעהט, בין איך שוין ארויס פון מיין אייז־דירה, איצט איז מיר שוין וואויל. איך ליג מיר שוין אין מיין בעט ווי א גראף. ס'ווארפט מיך ס'קדחת, און ווי די דאקטוירים זאגען האב איך אין אייז־קאסטען געפאקט א גריפע, אבער דאס ארט מיך נישט. זאל מיך ווארפען ס'קדחת. זאל מיך שווידערען זאל איך ליגען און א גריפע, אבי נישט די — 46־ער היצען!

רבותי, אפשר ווייסט איהר, ווי אזוי איך קאן פטר'ן מיין בויך? א דלות מיט אזא באראבאן? א קבצן מיט שמאליץ? אז נישט געדאכט זאל [illegible] ווערען, דער בויך מיינער!

איוב

קאַפּ. ט', י', י"ב, י"ד

יודיש: פון פסח קאפלאן

ווי קען א מענש גערעכט זיין קעגען גאָט?
ווער ס'פּרובט מיט איהם א קריג פערפיהרען,
דער וועט נישט ענטפערן איהם איינס אויף טויזענט
די קלוגסטע הארץ, די שטארקסטע קראפט, —
ווער קען זיך איינשפּארען אנטקעגען איהם
און בלייבען גאַנץ?
ער רוקט דאָך בערג אריבער,
— וואָס קיינער קען נישט טאָן, —
און וואַרפט זיי אום אין גרימצאָרן!
ער טרייסעלט דאָך די ערד פון אָרט,
און איהרע זיילען ציטערען!
ער הייסט די זון נישט שיינען,
פערצאַמט דעם וועג פון שטערנס,
שפּרייט אויס אַליין די הימלען
און שפּאַנט אויף הויכקייטען פון ים,
בעשאַפט דעם בער און די פּלאַנעטען
און אַלע קאַמערען פון תימן
טוט גרויסקייטען נישט־פאַרשבאַרע
און וואונדער נישט ־ דערציילבאַרע.
ער גייט פערביי — איך זעה איהם נישט,
ער לויפט אדורך — איך שפּור איהם נישט,
ער כאַפּט — ווער קען פערהאַלטען איהם,
ווער זאָגט צו איהם: וואָס טוסטו?
גאָט רופט נישט אָפּ זיין גרימצאָרן,
ער בויגט און ברעכט דעם גאווה'ניק,
זאָל איך איהם פּרובען ענטפערען,
א וואָרט געפינען קעגען איהם?
אויב כ'בין גערעכט טאָר איך נישט ריידען,
כ'מוז ביי מיין ריכטער בעטען זיך!
און רוף איך איהם, צי ענטפערט ער?
כ'גלויב נישט, ער זאָל מיין שטים פערנעהמען!
דער, וואָס צורייבט מיך אינם שטורעם
און פּייניגט מיך אומזיסט מיט וואונדען.
און לאָזט מיך נישט דעם אָטעם כאַפּען,
און שטאָפּט מיך אָן מיט ביטערקייטען.
גילט קראַפט — איז ער דער מעכטיגער.
גילט רעכט — ווער וועט איהם לאָדען?
איך מעג זיין א גערעכטיגער, —
מיין מויל וועט מיך בעשולדיגען;
און מעג איך זיין אנ'ערליכער,
מיין מויל וועט מיך פערקרימען שוין!
צי בין איך ערליך? כ'ווייס עס נישט, —
פערמיאוס איך מיין לעבן!
איך זאָג דערום: אַלצאיינס!
אן ערליכען, א רשע,
פערטיליגט ער צוגלייך!
ווען פּלוצים מאָרדעוועט די רוט,
פערשפּאָרט זי די יסורים פון אומשולדיגען;
ווען ס'הערשט דער רשע אויף דער וועלט,
פערשלייערט ער דעם פּנים פון די ריכטערס,
און אויב נישט ער, טאָ ווער מאכט עס?
און מיינע יאָהרען — פלינקער פון שטאַפעט
אנטלאָפען, נישט געזעהען קיין גוטס;
אוועק צוגלייך מיט אבה ־ שיפען,
ווי ס'שוועבט דער אָדלער איבער שפּייז.
וואָלט איך געפּרובט מיין פּיין פערגעסען
און איבערשטאַרקען מיין געמיט,
נעהמט מיך א שרעק פאַר מיינע ווייטאָגען:
איך ווייס, וועסט מיך נישט שענקען.
איך מוז א רשע בלייבען,
למאי אומזיסט זיך מאַטערען?
זאָל איך אין שניי־וואסער זיך וואַשען
און רייניגען אין לויג די הענט;
פערטונקסטו דאַמאָלס מיך אין גרוב
און ס'עקעלט מיך פון מיינע קליידער.
ווייל ער איז דאָך מיין גלייכען נישט,
מיר זאָלען ביידע גיין צום משפט.
ס'איז צווישען אונז נישטאָ קיין רעכט־ווייזער.
וואָס זאָל זיין האַנט אויף בּיידען ליגען.
זאָל ער נאָר אָפּנעהמען פון מיר זיין רוט,
זאָל נאָר זיין אימה מיך נישט אָפּשרעקען,
וואָלט איך גערעדט אָהן פאָרכט פאַר איהם, —
ווייל נישט אזא בין איך ביי זיך אַליין!

מיין הארץ פערמיאוסט שוין מיין לעבען
כ'מוז לויז לאָזען מיין קלאָגעריי
און אויסריידען מיין ביטער הארץ,
כ'וועל זאָגען גאָט: נישט האַלט מיך פאַר א רשע
זאָג אָן, פאַרוואָס בעקעמפּסטו מיך?
פערמיאוסט דיין בעשעפעניש,
וואָס נוצט דיר וואָס דו דריקסט,
בעשיינסט די פּלענער פון פערברעכענס?
צי זענען דיינע אויגען פליייש,
צי קוקסטו מיט א מענשען־בליק,
צי איז דיין לעבען מענשליך ־ קורץ, —
וואָס דו מוזט זוכען, נישטערען, ביי מיר א זינד
און, וויסענדיג מיין אומשולד, מיך פערדאַרבען,
בלויז ווייל נישטאָ ווער ס'זאָל
פון דיינע הענט מיך ראַטעווען?
אַליין מיך אויסגעבילדעט און געמאכט —
און איצט אינגאַנצען מיך פערטיליגען?
געדענק! האָסט מיך ווי ליים געקנאָטען,
און וועסט צוריק צום שטויב מיך ברענגען.
האָסט מיך ווי מילך געגאָסען און ווי קעז גע־גליווערט,
בעקליידט מיך הויט און פליייש,
אדורכגעפלאָכטען אָדערען און ביינער,
געשענקט מיר גנאָד מיר לעבען
און מיר בעפוילען אָפּהיטען מיין גייסט.
בעהאַלטסטו עס אַלץ אין הארצען.
איך ווייס ס'איז אַלץ ביי דיר!
נאָר זינדיג איך, בעוואַכסטו מיך
און שענקסט נישט מיין פערברעך!
אויב איך בין שלעכט, איז ווי צו מיר,
בין איך גערעכט, בויג איך מיין קאָפּ —
בין זאַט מיט שמאַך — און זעה מיין פּיין! —
ווייזט גרויסע וואונדער איבער מיר:
אָט ווי א לעמפּערט מיך געפאַנגען,
זיך אָפּגעדרייט, געקוקט אויף מיר.
צונויפגערופען צוקוקערס אַלץ נייע,
גערייצט מיין גרימצאָרן,
געביטען אַלץ די מאַסען ארום מיר! ..
למאי זשע מיר פון טראכט ארויסגעפיהרט,
אז כ'שטארב און ס'בליקט מיך נישט קיין אויג,
אז כ'וועל דאָך זיין ווי נישט געוועזן,
ווי גלייך פון בויך צום גרוב געפיהרט.
מיין ביסעל טעג גייט דאָך פאַרביי,
טאָ לאָז מיך אָפּ און כ'וועל זיך מינטערן א ווייל
ביז כ'גיי אהין, פון וואַנען כ'קום נישט מעהר צוריק, —
אין לאַנד פון פינסטער, טויטע שאָטענס, —
אין לאַנד וואו ספּלאָנדזשעט טונקלעניש כאַאָטישע
און שיינט אין נעפּעלדיגער כמארע.

זאָל איך צו שפּאָט זיין ביי מיין חבר,
וואָס רופט צו גאָט און ווערט געענטפערט?
צו שפּאָט — איך פרום ־ גערעכטער?
אמאָל ליגט גרייט א האָלעוועשקע,
פאַר יענעם רוהיג ־ אומבעזאָרגטען
אויף אויסצוגליטשען זיינע פיס!
מעג רוהיג זיין אין זיין געצעלט דער רויבער,
מעג זיכער זיצען ווער ס'דערצערנט גאָט
ווער ס'טראָגט א גאָט אין האנט;
נאָר פרעג די פיה, וועט זי דיך לערנען,
די פויגלען קענען דיר עס זאָגען,
רעד צו דער ערד, וועט זיי דיר ווייזען
די פיש פון ים דערציילען'ס דיר:
ווער פון די אַלע ווייס עס נישט,
אז גאָטס האַנט האָט עס אַלץ געמאַכט,
וואָס אין זיין האַנט איז איטלאַכס לעבעדיגער וועזען,
דער גייסט פון איטלאַכס מענשענס פליייש?
זאָל דאָך דיין אויער פּרובען ווערטער,
גלייך ווי דער גומען עסענווארג געשמאַקע,
צי ברענגט די עלטער חכמה,
און לאַנגע יאָהרען שכל?
ביי איהם איז חכמה גלייך ווי מאכט,
ביי איהם איז עצה און פערשטאַנד.
צושטערט ער, ווערט מען נישט געבויט,
פערשליסט ער ווערט מען נישט בעפרייט;
שטעלט אָפּ די וואסערען ווערט באַלד א טריקעניש
לאָזט ער זיי פריי פערפלייצען די וועלט.
ביי איהם איז מעכטיגקייט און קלוגשאַפט,
ביי איהם פערפיהרטער און פערפיהרער.
ער מאכט צום נאַר דעם עצה־געבער,
דעם ריכטער — ווי משוגע:
בעפרייט געפאַנגענע מלכים,
און וויקעלט גאַרטלען זיי ארום די לענדען;
צודולט די כוהנים, צומישט די מעכטיגסטע,
נעהמט אָפּ דעם לשון ביי די רעדנערס,
דעם שכל ביי די עלטסטע לייט,
בעגיסט די איידעלסטע מיט שמאַך,
בינדט אָפּ דעם גאַרטעל פון די שטאַרקסטע,
אנטפּלעקט די טיפעניש פון חושך,
און ברענגט צום שיין די טויטע שאָטענס;
מאַכט פעלקער גרויס און ברענגט זיי אום.
צושפּרייט די שטאַמען, שאַפט זיי רוה,
בערויבט דעם זינען פון די פעלקער־הויפּטען,
פערפיהרט זיי אין דער וויסטעניש אָהן וועג,
לאָזט טאַפּען זיי אין פינסטערניש אָהן שיין
און בלאָנדזשען ווי א שיכור.

דער מענש, געבוירען פון א פרוי,
אין יאָהרען קורץ, מיט צרות זאַט.
שפּראָצט ווי א גראָז, און באַלד פערשאַניטען,
שוועבט ווי א שאָטען — באַלד פערביי —
אויף איהם האַלסטו די אויגען אָפען?
און מיך ווילסטו צום משפט שטעלען?
ווער קען פון אומריין מאכען ריין?
דאָס האָט נאָך קיינער נישט געטון!
אז זיינע טעג זענען בעשטימטע,
די צאָהל חדשים אויסגערעכענטע,
און דו האָסט איהם בעשטימט געזעצען,
וואָס ער קען נישט אריבערטרעטען, —
טאָ לאָז איהם אָפּ ביז ער וועט שטאַרבען,
ביז ס'גייט פאַרביי זיין ארבייטס צייט!
ווייל ס'האָט א בוים אנ'אויסזיכט נאָך,
מ'שניידט איהם אָפּ, א צווייגעל בלייבט,
וועט ער זיך ווידער אָפּפרישען
אויב ס'ווערט זיין וואָרצעל אַלט אין דר'ערד,
און אויב זיין שטאַם שטאַרבט אָפּ אין באָדען,
דערשמעקט ער וואַסער, בליהט ער אויף,
און ס'וואַקסט א צווייג, ווי פריש געפלאַנצט, —
דער מענש דער שוואַכער, אז ער שטאַרבט
גייט שוין פאַרביי — וואו איז ער נאָך?
ווען וואַסער שווימט ארויס פון ים
א טייך ווערט טרוקען, — קומט עס ווידער?
אזוי דער מענש אויך, ווען ער שטאַרבט,
ער שטייט שוין מעהר נישט אויף צוריק,
ביז ס'מעג דער הימעל אונטערגיין,
דער מענש שטייט מעהר נישט אויף פון שלאָף.
וואָלסטו אין גרוב מיר בלויז בעהאַלטען,
פערשטעקט ביז ס'גייט דיין כעס פערביי,
נאָכדעם א צייכען מיר געגעבען,
צוריק צום לעבען מיך דערמאָהנט!
ווען טויטע וואָלטען אויפלעבען,
וואָלט איך מיין גאַנצע צייט געוואַכט
ביז ס'וועט מיין אומבייט ווידער קומען;
דו רופסט מיך און איך ענטפער דיר,
צו בענקסטו נאָך דיין בעשעפעניש —
אציגד ציילסטו דאָך מיינע טריט,
ווי וואַרטענדיג בלויז אויף מיין זינד.
פערזיגעלט איז מיין בונט פערברעכענס,
צונויפגעקליבען מיינע זינד,
א באַרג קען פאַלען, זיך צושיטען.
א פעלז קען פון זיין אָרט זיך רוקען.
פון וואַסער ווערט א שטיין צוריבען,
די ערד פון פלייצונגען פערשווענקט, —
אויף וואָס־זשע קען דער מענש נאָך האָפען?
גרייפסט אָן, און ער פערשווינדט אויף אייביג,
דער אויסזעהן אנדערש, שוין פערגאַנגען;
צי ווערען זיינע זיהן געשעצט,
צי האַלט מען זיי פאַר קליינוווערטיג,
ער ווייס עס נישט און פיהלט ער נישט,
זיין לייב בלויז איז איהם ווייטאָגפול
און זיין נשמה — טרויערפול.

א ליטווישער עילוי

ר' צדוק הכהן פון קריניק, וועלכער האט זיך גע'גט מיט זיין ווייב אויס אייפערזוכט און דערנאך חרטה געהאַט אויף זיין גאַנץ לעבען

פון מנשה אונגער

נאָך דעם איזשביצער רבינ'ס פּטירה (ז' שבט, תרי"ד, 1854) האָט א גרויסער עולם חסידים גע־מאכט פאַר א רבין זיין תלמיד ר' לייבעלע אייגער; אָבער נאָך דער פּטירה פון ר' לייבעלע האָט זיך דער איזשביצער עולם ווידער געשפּאָלטען אויף צוויי כיתות: א טייל איז איבערגעגאַנגען צו ר' לייבעלעס זוהן, ר' אברהם'ל אייגער, בעת דער גרעסטער טייל האָט דערקלערט ר' צדוקן פאַר זייער רבין, כאָטש ר' צדוק האָט זיך שטאַרק אָקעגענגעשטעלט און ניט גע וואָלט הערען דערפון, כדי נישט צו קאָנקורירען מיט זיין אייגענעם רבינ'ס זוהן.

* * *

ר' צדוק איז געבוירען געוואָרען אין קרייזבערג (קורלאַנד) כ"ג שבט, תקפ"ג (1823) וואו זיין פאָטער ר' יעקב ראַבינאָוויטש, איז געווען רב. ווען דאָס קינד צדוקל איז אינגאַנצען אַלט געווען זעקס יאָהר איז איהם דער פאָטער אָפּגעשטאָרבען און זיין מו־טער האָט חתונה געהאַט מיט א צווייטען מאַן, אויך א רב. דער צווייטער מאַן האָט אָבער נישט געוואָלט צונעהמען דאָס קינד צו זיך, האָט מען איהם אוועק־געשיקט צו זיין פאָטערס א ברודער, וועלכער איז גע ווען רב אין קרינקי (ליטע), דאָרט איז צדוק'ל אויפ געצויגען געוואָרען אין אנ'אמתדיגען לומדיש־מתנז־דישען הויז; מען האָט מיט איהם געלערנט א סך גמרא, אזוי דאָס צו אַכט יאָהר האָט ער שוין גע־מאַכט א סיום אויף גאַנץ ש"ס, דאָס קינד האָט באַלד בעקומען א שם אין דער גאַנצער געגענד פאַר א גרוי סען עילוי און מ'האָט איהם גערופען נישט אנדערש ווי „דער קרינקער עילוי". צו דרייצעהן יאָהר האָט שוין דער „קרינקער עלוי" געשריבען הגהות אויפן „ערכי הכנויים" און צו פופצעהן יאָהר האָט איהם שוין די מוטער פער'קנסט צו א רייכען קצב'ס א טאָכטער פון שטעטעל וואָלדאַוועס (ליטע), דער קצב האָט זיין אידעם איינגעשאַצט אייביגע קעסט און דירה.

דער דאָזיגער שידוך איז אָבער געווען אנ'אומ־גליק פאַר ר' צדוקן אויף זיין גאַנצען לעבען, ווייל הגם מ'האָט גערעדט צדוקלען שידוכים מיט די גרע סטע גבירים פון ליטע, און שדכנים האָבען כסדר געקלאַפּט אין די טירען פון זיין מוטער, האָט אָבער די מוטער פאָרגעצויגען דעם שידוך מיטן רייכען קצב, וועלכער האָט צוגעזאָגט צו געבען אייביגע קעסט.

אויך דאָס יונגעל צדוקל האָט מסכים געווען אויפן שידוך, ער האָט נאָר געבעטען דער מוטער, זי זאָל פרעגען ביי דער כלה צי זי וועט איהם לאָזען זיצען כסדר און לערנען, די מוטער האָט עס אָבער נישט געוואָלט נעהמען אויף זיך אַליין און זי האָט איהם געהייסען, ער זאָל אַליין אריינגיין און רעדען מיט דער כלה. און אזוי ווי ער האָט מיט דער כלה גע־שמועסט אויג אויף אויג האָט זי באַלד נושא חן־געווען אויפן שידוך.

נאָך דער חתונה האָט ר' צדוקל אָנגעהויבען לער נען אין בית המדרש פון דעם קליינעם שטעטעל וואָלאַ דאַווקע, דער שווער זיינער וועלכער איז געווען א גרוי סער גראָבער יונג, האָט איהם אָנגעהויבען צופיל צו פערדרייען דעם קאָפּ און האָט געוואָלט אז ער זאָל איהם ביסלעכוויז צוהעלפען אין זיינע מס־חרים. ארויסטרייבען די אָקסען אויף דער פאַשע, און מיטפאָהרען מיט איהם אויף ירידים. ר' צדוקל האָט דערזעהען אז ער איז אריינגעפאַלען מיט זיין שידוך, האָט ער גלייך געוואָלט פערלאָזען זיין שווער און צוריקפאָהרען אהיים. אָבער דאָס יונגע ווייבעל זיינס האָט אָנגעהויבען צו וויינען פאַר איהם און צו קלאָגען:

„וואָס בין איך שולדיג אז מיין טאַטע איז אַנ'עם הארץ? איך אַליין אָבער האָב דיר צוגעזאָגט אז איך וועל מיט דיר זיין וואו דו וועסט וועלען, און איך וועל דיר קיינמאָל נישט שטערען צו זיצען טאָג און נאַכט און לערנען".

האָט זיך ר' צדוקל בערעכענט און איז אראָפּ פון זיין שווערס קעסט און האָט אָנגעהויבען צו לער נען מיט תלמידים, געלעבט אין גרויס דחקות און עוסק געווען יומם ולילה אין לערנען.

אין שטאָט איז אָבער געווען א יונגערמאַן, א פּראָסטאַק וועלכער האָט זעהר ליב געהאַט דעם קצבס טאָכטער ראָון איהם האָט זעהר בעריהרט וואָס נישט ער איז געוואָרען דעם קצבס אידים, ער האָט דער־פאַר אָנגעהויבען צו זוכען כלערליי תחבולות, ווי אזוי צו דערצערנען דעם יונגען שיינעם ווייבעל און צו פערשאַפען איהר צער.

איינמאָל שפּעט ביינאַכט ווען ר' צדוק איז געזע סען אין בית המדרש, ווי זיין שטייגער איז געווען, האָט זיך דער יונגערמאַן אריינגעכאַפּט צו ר' צדוקלס יונג ווייבעל, האָט פאַר איהר געוויינט און איהר גע־זאָגט אז זינט זי האָט חתונה געהאַט קאָן ער זיך קיין אָרט נישט געפונען, ער פיהלט אז ער וועט פון זינען אראָפּ פאַר גרויס ליבע צו איהר, און דערפאַר פערלאַנגט ער פון איהר אז זי זאָל פערלאָזען איהר מאַן, דעם בטלן, דעם באַנק־קוועטשער און אנטלוי פען מיט איהם, ער האָט איהר צוגעזאָגט גילדענע בערג, אז ער וועט זי האַלטען אזוי טייער ווי א ברי־לאַנט, און זי [illegible] אויסאַרבייטען א [illegible]

[illegible]

איהר חתונה איז געווען זאָל ער פערגעסען, ווייל זי איז נאָך דעמאָלט געווען זעהר יונג און האָט גאָר־נישט פערשטאַנען; און בכלל האָט זי איהם קיינמאָל נישט צוגעזאָגט, אז זי וועט מיט איהם חתונה האָבען בפרט נאָך איצט, ווען זי האָט אזוי ליב איהר מאַן.

האָט דער יונגערמאַן אָנגעשטעלט א גאַנצע חברה וואָס האָבען אויף זיך גענומען צו פערביטערען די יאָהרען פון דעם יונגען עילוי צדוקל.

אין די גמרות האָט צדוקל געפונען כסדר בריוו־לעך, פּאַסקווילען אויף זיין ווייבעל. ער האָט זיך די ערשטע פאָר טעג גאָרנישט געמאַכט דערפון אָבער מיט דער צייט האָבען זיך די בריוועלעך געמעהרט: וואו ער האָט נאָר געעפענט א ספר, האָט ער שוין געטראָפען ליגען א בריוועל, אז זיין יונג ווייבעל האָט זיך גאָרנישט שיין אויפגעפיהרט מיידעלוויז, זאָל ער פרעגען די און די יונגעלייט.

צדוקל האָט זעהר ליב געהאַט זיין ווייבעל, און וויפיל ער האָט געוואָלט אוועקיאָגען פון זיך די בייזע מחשבות זענען זיי צו איהם געקראָכן און האָבען גע רויבט זיין רוה. ער האָט שוין מעהר נישט געקאָנט לערנען ביינאַכט אין בית המדרש. אנ'אייפערזוכטס געפיהל האָט איהם כסדר בעפאָלגט; וואו ער איז גע גאַנגען און געשטאַנען האָט זיך איהם אויסגעדוכט אז זיין ווייבעל איז איצט אַליין .. וואָס אמאָל האָט ר' צדוק אָנגעהויבען אַלץ מעהר צו גלויבען אין דעם וואָס מ'האָט אין די פּאַסקווילען געשריבען, ביז איינ מאָל האָט ער זי געפרעגט, צי עס איז אמת, וואָס מען דערציילט אין בית המדרש, דאָס יונגע ווייבעל האָט זיך צעוויינט און האָט גאָרנישט געענטפערט, זי האָט איהם נישט געוואָלט זאָגען ווער עס טוט איר אָן אַ־זעלכע צרות, און ר' צדוקל האָט געמיינט אז זי וויינט דערפאַר ווייל זי שעהמט זיך מודה צו זיין.

ר' צדוקל איז אזוי ארומגעגאַנגען א פערביטער טער א פּאָר וואָכען, ביז ער האָט בעשלאָסען צו פער לאָזען אינגאַנצען דאָס שטעטעל און אָנהויבען צו [illegible]

(המשך: זעה 19 זייט)

גענפענט די אויגען

(דערציילונג) פון ס. זשאכלין

בעלא איז געזעסן ביי זיך אין צימער און גע־לייענט א בוך. געמישט א בלעטל נאך א בלעטל. און לאזען נישט אריבערשפרינגען איבער די קליינע קיין איין שורה פון דעם וואס זי האט געלייענט.

זי האט געקוקט אויף די טויטע בוכשטאבען און איהר קאפ האט זיי נישט געקאנט פערנעהמען.

דריי ווערטער האבען זיך דארטען פערקליבען און לדזען נישט אריבערשפרינגען איבער די קליינע געדרוקטע אותיות און האלטען ביי איהר אין איין מאהנען: „וואס וועט זיין?" זי האט אוועקגעלייגט דעם בוך און האט זיך פערטראכט.

— יא, וואס וועט זיין?

שוין פיר יאהר ווי זי פיהרט א ליבע מיט מאַריס מארקאף, און גאט, ווי שטארק זי האט איהם ליב, אבער וויפיל פיין און הארצווייטאג אט די ליבע האט איהר ביז איצט פערשאפט.

פיר יאהר פיהרען א ליבע, מיט א פערהייראטען מאן, מיינט פיר יאהר הארץ־עסעניש.

שוין א סך מאל האט זי געהאט בעשלאסען אפ־צוברעכען איהרע בעציהונגען מיט איהם, נאר יעדען מאל ווען זי זאגט איהם, אז עס מוז נעהמען א סוף און זי קען ווייטער נישט אנגעהן מיט א לעבען פון לי־געגס און בעהעלטענישען — ווערט מאריס א פער־ציטערטער, ער בעט זיך ביי איהר אז זי זאל האבען איינזעהעניש מיט איהם און אביסעל געדולד און ווארטען. יא, ווארטען, און אלץ וועט זיך ענדיגען, גוט... ווייל טאמער לאזט זי איהם איבער, האט ער מעהר גארנישט פארוואס צו לעבען אויף דער וועלט.

ווען בעלא דערהערט אזעלכע רייד, כאפט איהר אהום א טיפער רחמנות, צו איהם, א רחמנות געמישט מיט ליבע, ער ווערט איהר דאן פיל טייערער, זי שווערט איהם אז מעהר וועט זי שוין נישט רעדען פון אוועקגעהן און אלץ ענדיגט זיך ווידער גוט.

ער פערלאזט זי און געהט אהיים צו דער מאַריליע, בעלא בלייבט און דער ווארעם פון אייפערזוכט און צווייפעל נעהמט מאהנען: — נו, און וואס ווייטער? די יאהרען לויפען, און ער לויפט אלץ אהיים.

בעלא טראכט: וואס פאר א מארנע בעשעפעניש איז זיין ווייב — האט זי גאר קיין שטאלץ נישט אין זיך ? !

בעלא דערמאהנט זיך מיט וויפיל ינגעלייט זי האט זיך בעקענט דורך די פיר יאהר וואס זי קען מאריסע. נאר קיינער אינטערעסירט איהר נישט. נישט אומ־זיסט זאגט איהר פריינדין זשעני אז זינט זי איז גע־ווארען מאריס מארקאפ'ס געליבטע האט זי פערלוי־רען איהר שכל...

בעלא טוט א קוק אויפן זייגער, ער האט שוין געדארפט זיין איבער א האלבע שעה. נאר זי איז שוין געוואוינט אז ער זאל זיך פערשפעטיגען. זי מוז דאך צוגעבען, אז ער איז א שטארק פערנומענער מענש. דער אמת איז, אז יעדע פרייע שעה וואס ער האט קומט ער גלייך צולויפען צו איהר.

דער טעלעפאן האט געקלונגען, בעלא האט אויפ געהויבען דעם טרייבעל: „העלא! העלא! וואס מאכסט דו?.... ווען? פארוואס אזוי שפעט ?... קענסט נישט אפלייגען דעם קליענט ?... אוממעגליך? איך וועל ווארטען !"..

בעלא איז אוועק פון טעלעפאן מיט אנ'אונצו־פרידענע מינע.

זי האט דערהערט א קלאפ אין טיר און נאכדעם ווי זי האט געעפענט „אריין" איז מיט א געפילדער אריין איהר פריינדין זשעני.

—בעלא! איך האב נייעס: א גאנצען פאק נייעס: הייסע פרישע נייעס! — האט זיך זשעני אזש פער־כלינעט.

— וואס פאר א נייעס ? — האט בעלא קאלט געפרעגט.

— טרעף !

— דיין שטיף־מאמע איז אנטלאפען פון דיין טאטען? — פרובט אלץ בעלא טרעפען.

— איך זעה שוין אז דו וועסט נישט טרעפען!— האט איהר זשעני איבערגעשלאגען — וועל איך דיר זאגען.

— איך האב זיך בעקענט מיט דער מאדאם מאר־קאף. און איך בין העפליך געלאדען צו קומען צוזא־מען מיט דיר צו א „ברידזש" צו די מארקאפס אין הויז.

בעלא האט אויף איהר אויסגעשטעלט א פאר פערוואונדערטע אויגען און נישט געגלויבט וואס זי האט נאר וואס געהערט.

— ביסט משוגע געווארען אדער דו זאגסט מיר פשוט א ליגען ?

— זאלען מיר בידע אזוי געזוגד זיין ווי דאס איז דער ריינער אמת—האט זיך זשעני געשוואוירען

— „איך קען דאס נישט פערשטיין" — האט בע לא אלץ זיך נישט אויפעהערט צו וואונדערען.

— לויט ווי זי רעדט לעבען זיי ווי צוויי טוי־בעלעך...

— און דו גלויבסט דאס? — האט בעלא גע־פרעגט.

— געוויס. איך האב דיר אלעמאל געזאגט אז ער געפעלט מיר נישט. ער איז צו אינטעליגענט, איך שרעק מיך פאר אזעלכע, זיי רעדען פון פאעזיע, פון דער לבנה, מיט די שטערען, און טראגען צום ווייב די הונדערטער...

ביידע זענען זיי איצט געזעסען און געשוויגען. זשעני האט זיך אויפגעשטעלט אזוי ווי צום אוועק־געהן.

— אלזא, מארגען צוויי א־זייגער געהען מיר צו מאדאם מארקאף.

— איך וועל נישט געהן. — האט בעלא קורץ געענטפערט, זשעני האט האלב אין ערנסט און האלב אין חוזק אנגעהויבען איהר צו מאכען פארוואורפען.

דעם אמת זאגענדיג האט בעלאן שטארק געצויגען אהין, זי האט געוואלט זעהען ווי אזוי עס לעבט איהר געליבטער ווי א פרעמדער אין אנ'אייגענער היים. און אפשר טאקע דערזעהען מיט איהרע אייגענע אויגען דאס נישט דערזעהענע און דערהערען דאס נישטדערזאגטע...

— זאל מיר מיין טאטע אזוי לעבען ווי דו וועסט געהן! — האט זשעני זי אנגעהויבען שטארקער צור־רעדען. וועסט זעהן אז דו וועסט מיר שטענדיג דאנק באר זיין. איך קען זיך שוין נישט דערווארטען ביז מארגען:..

— איך קען נישט געהן, — האט זיך בעלא שוואך געוועהרט, אבער טיף אין הארצען האט זי געוואוסט אז איהר קאמף איז פערלוירען. זי וועט געהן.

* * *

— אט איז עס ! — האט זשעני אנגעוויזען אויף א פראכטפולער הויז.

בעלאס הארץ האט שטארק אנגעהויבען צו קלאפען.

בעלא און זשעני זענען אריין.

באלד האט זיך בעוויזען די פרוי מארקאף : א מיטעל יעהריגע פרוי מיט אנ'אנגענעהמען אויסזעהן. נאר אביסעל צו־שווערליך פאר איהר נידריגען וואוקס.

זשעני האט פארגעשטעלט בעלאן.

פרוי מארקאף האט איהר פריינדליך בעגריסט און זי אריינגעפיהרט אין א גרויסען שעהן מעבליר־טען צימער.

דארטען זענען שוין געווען פערזאמעלט א סך פרויען זיי זענען געווען אויסגעזעצט ביי טישלעך און האבען געשפילט קארטען. געהייסען האט עס, אז מען שפילט בלויז „ברידזש". נאר אין דער אמתען האט מען געשפילט „פאקער".

די פרוי מארקאף האט פארגעשטעלט בעלאן מיט איהר פריינדין פאר די געסט, די געסט האבען בלויז א פאנפע געטון אונטערן נאז, נישט אויפהוי־בענדיג די אויגען פון קארטען טישעל.

בעלא, זשעני, די פרוי מארקאף און נאך א דאמע האבען זיך אוועקגעזעצט ביי א בעזונדער טישעל און אנגעוויבען א ברידזש.

די פרוי מארקאף האט שלעכט געשפילט, געמאכט איין טעות נאכן צווייטען, און זי האט עס דערפיהלט:

— איהר'ט מיר ענטשולדיגען, וואס איך שפיל היינט אזוי שלעכט, — האט זיך פרוי מארקאף פער ענטפערט, — עס איז מיין מאנ'ס שולד, איך בין פשוט נישט אויסגערוהט. — האט זי זיך בעקלאגט, — ערשט נעכטען געקומען פון קריניצע און באלד געמוזט געהען מיט איהם צו א באנקעט, און וויפיל איך האב זיך ביי איהם געבעטען ער זאל געהן אליין האט ער נישט געוואלט הערען: ניין און ניין! האב איך זיך געמוזט אנטון און געהן, וואס טוט דען נישט א פרוי פאר איהר מאן ? — האט זי צוגעגעבען מיט א מידען שמייכעל.

— הערסט לשון? — האט זשעני א טארע געטון בעלאן אין זייט. ביי בעלאן איז דאס בלוט פערקיהלט געווארען, אזוי, דאס איז עס געווען די וויכטיגע ביזנעס נעכטען אוועגט? ...

ווען דאס שפילען האט זיך געענדיגט, האט פרוי מארקאף בעדאנקט די געסט.

די דינסט האט דערלאנגט צובייסען. עס האט נישט געפעהלט קיין וויינען, און אלערליי נאשע־ריי. די דאמען האבען געגעסען און געטרונקען.

בעלא איז די גאנצע צייט געזעסען ווי אויף הייסע קויהלען.

פרוי מארקאף האט גענומען איהרע צוויי נייע פריינדינס ווייזען איהר הויז. זי האט זיי געפיהרט פון איין צימער אין צווייטען, די מיידלעך זענען פער כאפט געווארען פון אזא רייכקייט, אין שלאפצימער האט בעלא דערזעהען א גרויסע דאפעלטע בעט, בע־לא האט א ציטער געטון, אבער באלד האט זי זיך בע הערשט :

— איך זעה אז איהר האט זעהר א גוטען גע־שמאק, פרוי מארקאף, — האט בעלא געזאגט.

בעלא איז שנעל ארוים פון שלאפצימער, זי האט געפיהלט אז אט, אט וועט זי אוועק'חלשן.

זשעני האט געזעהען ווי בלייך בעלא איז געווא־רען, זי האט איהר שנעל אונטערגעטראגען א גלעזעל בראנפען און עס איהר געשטופט אין האנט.

— נא, טרינק, און האב איהם אין דר'ערד — האט זי שטיל צוגעגעבען.

בעלא האט מיט איין זופ אויסגעטרונקען און האט געאיילט זשענין צו געהן אהיים וואס גיכער.

* * *

ווען בעלא איז אריין צו זיך אין צימער, האט זי זיך מעכאניש אויסגעטון, זי האט געפיהלט עפעס אזוי ווי זי וואלט צוריקגעקומען פון א לויה, וואו זי האט ערשט אזוי האייביג בעגראבען איהר טייערסטען און ליבסטען. איהר האט זיך זעהר געוואלט וויינען, לאכען און שרייען. נאר עפעס איז אלץ ווי פערגלי־ווערט געווארען אין איהר.

זיצט זי און שוויגט און קוקט מיט שטארע אוי־גען אין דער פוסטער ווייטקייט אריין.

א לאנגע צייט האט זשעני געקוקט אויף איהר און געשוויגען, ענדליך האט זי אויסגעבראכען אין א שטורעם :

— וואס דען, איך האב דאס שוין געוואוסט פון לאנג, געהרגעט זאל ער ווערען! נאר איך האב נישט געוואוסט ווי אזוי צו עפענען דיינע אויגען. ענדליך האסטו איהם דערזעהען אין זיין ריכטיגער געשטאלט — דער מאן מיט דער פאלשער מאסקע.

— איך האב פאר דיר א פיינעם מאן, מיט א אויטא, — האט זיך זשעני אויף איהר צעקאכט.

בעלא האט פלוצים דערפיהלט עפעס א האז צו איהר פריינדין. וואס האט זי געוואלט פון איהר? צו וואס האט זי געדארפט עפענען איהרע אויגען ? וואלט דען נישט בעסער געווען צו לעבען ווי ביז איצט, גלויבען, בענקען און האפען ?

און זשעני שטורמט ווייטער :

— שא, ביי פענין איז היינט א „ברידזש", ער וועט זיין פרעהליך. דער מאן פון אויטא וועט אויך זיין, טו אויס דיין זויער פנים און טו אן א שמייכעל און קום מיט מיר!

אלץ אין בעלאן האט איצט אויפעריסען, זי איז אויפגעשפרונגען פון איהר פלאץ און היסטעריש גע־נומען שרייען :

— איך וויל נישט קיין „ברידזש"! איך וויל נישט קיין געליבטען! און איך וויל דיך אויך נישט! ארויס פון מיין הויז! ארויס!

זי איז צוגעלאפען צום טיר און אלץ העכער געשריגען:

— ארויס ! ארויס !

זשעני אט צוערשט איהר אנגעקוקט מיט גרויסע פערוואונדערטע אויגען, דערנאך האט זי זיך שטארק דערשראקען און איז ארויסגעלאפען פון הויז.

בעלא איז צוגעלאפען צו איהר בעט און, ליי־גענדיג דעם קאפ אויפן קישען, האט זי ביטער און שטארק זיך פונאנדערעוויינט.

——=——

סבות, פאלגען און הייל־מעטאדען

(מעדיצינישע שמועסן וועגן סיפיליס)

פון ד״ר ה. רוזשאנער

— 4 —

ביז איצט האבען מיר בעהאנדעלט טעארעטיש די אלע פראגען, וואס האבען א שייכות מיט דער סי־פיליס קראנקהייט. איצט קומט די פראקטישע זייט פון סיפיליס פראבלעם, די טעראפיע ד.ה. די היילונג וועלכע איז פאר דעם קראנקען בעזונדערס וויכטיג.

דער סיפיליס גיפט געפינט זיך, ווי מיר האבען שוין פריהער פעסטגעשטעלט, אין די פערשידענסטע טיילען פון קערפער; אמאל רופט ער ארויס פערענ־דערונגען אויף דער אויבערפלאך פון ארגאניזם, א־דער אין די אינערליכע ארגאנען, און אמאל איז זיין אנוועזענהייט כלל נישט בעמערקבאר. דאס דאזיגע איז אמגעהייער וויכטיג, דער דאקטאר און אויך דער קראנקער מוזען דערין תמיד געדענקען. דערפון איז קלאר, אז אונזער ציל איז נישט נאר צו בעזייטיגען די סיפיליטישע סימפטאמען, נאר אזוי לאנג קורירען דעם חולה ביז עס וועלען פערניכטעט ווערען אלע סיפיליטישע מיקראבען.

צי זענען מיר אימשטאנד מיט די מיטלען וואס געפינען זיך אין אונזער רשות צו דערגרייכען אונ־זער ציל? ד.ה. צו פערניכטען אלע סיפיליטישע מי־קראבען ?

בכלל גענומען קען מען אננעהמען, אז די אנטי־סיפיליטישע רפואות וואס ווערען דורך אונז אנגע ווענדעט דינען נישט נאר צו בעזייטיגען די אויסער־ליכע סמנים פון דער קראנקהייט נאר זיי זענען בכוח אריינצודרינגען אין די טיפסטע קעמערלעך פון אר־גאניזם, און דארט צו פערניכטען דעם סיפיליטישען גיפט.

וועלכע מיטלען בענוצט מען געגען סיפיליס ? בראש פון אלע הייל מיטלען מוז געשטעלט ווערען סאלווארסאן. דער דאזיגער פרעפאראט איז ערפינ־דען געווארען דורך פראפ. ערליך, ער האט דעם פרע־פאראט בעצייכענט אונטער דער צאהל „606". היות ווי פראקטיש איז געווען שווער אנצעווענדען דאס דא־זיגע מיטעל, ווערט איצט כמעט אומעטום בענוצט נישט דאס אלט־סאלווארסאן, נאר נעא־סאלווארסאן („914") — דאס איז דערזעלבער פרעפאראט, נאר אביסעל געענדערט; די ווירקונג איז שוואכער אויף א דריטעל. דערפאר טאקע ווערט נעא סאלווארסאן פערווענדעט אין גרעסערע קוואנטומס, ווי סאלווער־סאן; א חוץ דעם ווערען בענוצט קוועקזילבער און ביסמוט־איינשפריצונגען. עס מוזען אויך דערמאנט ווערען יאד פרעפאראטען.

מיר אבען אלזא 4 מיטלען : סאלווארסאן, ביס־מוט, קוועקזילבער און יאד, וועלכע מ'קען אנרופען אנטי־סיפיליס מעדיקאמענטען, אבער ספעציעלע ד. ה. אז די דאזיע מיטלען האבען א ספעציפישע (די־רעקטע אדער אונדירעקטע) בעדייטונג און איינפלוס אין דער היילונג קעגען סיפיליס.

די אלע מיטלען ווערען אנגעווענדעט בעזונדער, אדער צוזאמען, א לענגערע אדער קירצערע צייט, און אנטשפרעכענדע דאזען, אפהענגיג פון יעדען אינדי־ווידועלען פאל. עס וואלט געווען כמעט אוממעגליך צו בעשרייבען אין אלע פרטים וואס פאר א מין בע־האנדלונג עס דארף אנגעווענדעט ווערען אין יעדען בעזונדערען פאל, פאר יעדען בעזונדערען סטאדיום, אבער געוויסע הויפט־ליניען וועל איך זיך דאך בעמי־הען אנצוצייכענען:

שוין מיט אהרען צוריק האבען די צוויי בעריהמ טע געלעהרטע, פורניע און נייסער, געפאדערט אז יע דער סיפיליטיקער זאל בעהאנדעלט ווערען 3—4 יאהר, אומאפהענגיג דערפון צי די סיפיליטישע סי־מנים זענען תיכף פערשווינדען. צי נישט. אויך איצט האלטען מיר פון דער דאזיגער מיינונג, און מיר נעהמען אן אז דורכשניטליך מוז דער חולה אדורכ מאכען אין ערשטען יאהר פון דער קראנקהייט דריי קורזציעס, אין צווייטען — צוויי און אין דריטען— איין קוראציע (עווענטועל אויך אין 4טען יאהר — איין קוראציע). וואס איז דאס אייגענטליך א קורא־ציע ? אונטערן דאזיגען בעגריף פערשטייען מיר א געוויסע צאהל איינשפריצונגען (אדער אויך איינריי בונגען, למשל, מיט זאלבען, וואס אנטהאלטען קוועק זילבער), וועלכע דער קראנקער בעקומט אין משך פון א געוויסער צייט (אומגעפעהר 6־8־10 וואכען) מיט גאנץ קליינע פויזעס (פון 2־3 טעג). דורכשניטליך בע קומט דער חולה אין פערלויף פון א קוראציע א 14־16 ביסמוט, אדער קוועקזילבער איינשפריצונגען און א 8־10 סאלווארסאן איינשפריצונגען.

בעתן אנהויב און אין פערלויף פון דער קוראציע מוז געפיהרט ווערען א גענויע קאנטראל פון קערפער געוויכט פערלירט דער חולה אין דער וואג איז א סימן אז דער חולה פערטראגט שלעכט די בעהאנדלונג. נעהמט ער צו צום געוויכט איז עס א בעוויז פון א געלונגענער קוראציע. עס איז אויך נויטיג בעת דער קוראציע אונטערצוזוכען די אורין וויינינגסטענס איין מאל אויף 10 טעג, מחמת די אנאליזע פון דער אורין בעווייזט צי די נירען אדער לעבער זענען נישט בעשע דיגט געווארען צוליבן ביסמוט, סאלווארסאן אדער קוועקזילבער.

א קוראציע קאן אויך זיין א נישט קאמבינירטע. ד.ה. אדער נאר סאלווארסאן, אדער נאר ביסמוט (עווענטועל קיעקזילבער) דערביי מוז מען בעמערקען אז די נישט־קאמבינירטע קוראציעס זענען ווייניגער ווירקזאם. עס איז זעהר וויכטיג אז די סאלווארסאן־איינשפריצונגען זאלען בערעכענט ווערען אויף אזא אופן, אז דער סכום בענוצטער סאלווארסאן אי משך פון א קוראציע זאל בעטרעפען פאר א דערוואקסע־נעם מאנסביל אנ'ערך 5 גראם און פאר א יונגען — 4, 4½ גראם.

איצט, ווען די היילונג פון סיפיליס איז נישט נאר זעהר ווירקזאם, נאר זי ווערט אויך אדורכגעפיהרט אהן ספעציעלע שמערצליכע פראצעדורען פארן חולה, איז כדאי צו דערמאהנען ווי אזוי עס האט אויסגע זעהען אזא מין קוראציע אמאל, אין די אלטע צייטען בעזונדערס אין 18טען יאהרהונדערט.

אדורכמאכען דאן אזא מין קוראציע האט געהיי סען אדורכגיין אלע טארטורען און ענוים פון א שפא נישער אינקוויזיציע, מ'האט דאן בענוצט אין דער בע האנדלונג שוויץ־בעדער, מ'האט געגעבן כל'ערליי אפ פיהר־מיטלען, געמאכט לעוואטיוועס א.ד.גל. די אלע זאכען זענען געווען ווי פארבערייטונגס מיטלען פאר דער היילונג פון קוועקזילבער, דאס היילען מיט קוועק זילבער איז פארגעקומען אין ספעציעלע קאמערען, וואו מען האט אויסגעטיילט פארע. אזא מין בעהאנד לונג איז געווען פארן חולה זעהר שמערצליך און מא־טערנד. מעגליך אז דאס היילען גופא, מיטן קוועק־זילבער וואס איז אגב, אנגעווענדעט געווארען אהן אלעם נאר סתם אזוי, אז דאס האט געהאט א גוטע ווירקונג קעגען סיפיליס, אבער דער חולה גופא האט נישט שטארק געפרייט זיך מיט אזא מין קורא ציע, נישט זעלטען איז א הארץ־שלאג געווען דער פינאל פון די דאזיגע פראצעדורען אין די שוויץ־בעדער.

איצט ווערט די דאזיגע ארט היילונג אין קיין פאל נישט אנגעווענדעט, דאס וואס עס איז יא געבליבען פן די אמאליגע הייל מיטלען זענען לייכטע שוויץ־בעדער. אזעלכע שוויץ בעדער האבען א טאפעלטע ווירקונג. פון איין זייט קרעפטיגען זיי דעם ארגא־ניזם, פערלייכטערען דעם שטאף־ווועקסעל, זיי העל־פען אויך צו ארויסטרייבען דעם סיפיליטישען גופט פון קראנקען קערפער, עס ווערען אויך געגעבען ספע ציעלע פליסיגקייטען פון אויפגעבריהטע קרייטעכ־צער וואס האבען א גינסטיגען איינפלוס אויפן גאנג פון דער קראנקהייט.

————

פינילע מאזיק
גיט לשון

ני, וואס זוגט עיר, יאטן, צי דעיער נאיער סע־פאציע ? צאט טאקיש גורניש גיהעיערט די מאנסע מיטן שטוט־נאר ? אז צווייסט ניש עביך ענק פאַ־ציילן.

זאט די יענדיקעס זענע גיקומע אין שטוט־נאר אראן, אבן זיי זעך נאר גיוואלט קיפן. די הויראקעס אבן גימיינט אז זיי זענע אין א קנייפע. אט בא זיי אפניקאכט די יוכע, אבן זיי צעטרימאסקעט די בענק לעך. די טישן אין אסגיהאקט די שאבן אין גינאבלט אבן זיי פינקט ווי אף דעיר פייפערופקע. אז זייער שמינטיליגענט אט גירעדט איז זעך אונגיגאנגע א מיגל. דעיר שמינטיליגענט אט גיבעבים אין די שלו־בים אבן גישריגן אף די צעיען.

טא וואס טיט דעיר מניסטער? א מניסטער אט דעך א מניסטערישען קאפ, געט ער זעך אזא נייצע: עיר שיקט צי א בריוול צין וואידיוואַרע, אז עיר זאל דעים גאנצן שטוט־נאר שיקן אפן יאם, קיפן קענע זיי זעך אין דעיר שענק, נישט אין שטוט־נאר, דעיר שטוט־נאר איז ניש קא קרעיטשמע.

ני, אט מע זיי, די הויראקעס טאקיש גישיקט א חאַעז וואטער.

א שיינע ריינע גיפורע!

וואס עט יעיז זאן ?

יעיז עט מע מאכן א נאיעם פרעזענט (נעמיינט: פרעזידענט), א נאש בראט. ניש פין די יענדיקעס, נאר גור א וואזשנע אסאביסטאש, יעיז עט מע אליז מאכן קארין אין שארף אין פארטיק.

צ׳העיערט אזא מיפולע אבן גיגאט די יענדי־קעם — א שיינע ריינע גיפורע!

דעפאר עלן מיער זעך דעים שאבים מאכן אין שמולן געסל א פונדע. מעט עסן רישעלאיעם־נים אין, מעט טרינקן סנאלקע. די סידע עט מע זעך מאכן ציליב דעים בראך פון די יענדיקים.

דעוואל איז מיער א גיטן שאבים און זאצין מיער גיזינט

א שמועסל
צווישען דריי שוויגערס

1־טע : וואס איז איהנס איידעם ?

— א כירורג : ער האט מיר אראפגענומען א הויקער פון דער פלייצע.

2־טע : און מיין איידעם איז א באנקיר: ער האט א באנק אין סטאשיץ פארק.

3טע : מיין איידעם איז א ריכטער: ער טוט מיר אהן דין און משפט, און איך „ריכט„ מיר אויס א שווארץ יאהר.

א—קין.

גראף קאלי.

אויף מיין דאַטשע...

וועלדער איז פאראַן אין קריניץ
בערג איז דאַ אין זאקאַפאנע,
און אַ שעהנעם ים אַהן ענדע
זעהט מען דאַרטען אין אַסטענדע...

נאַר דערפאר, ביי מיר אין „קאלי“
איז אַ שעהנקייט דאַ אַנ׳ אַנדער
ערשטענס, שטעהט זי פונקט אין מיטן
אויפן וועג קיין „אלעקסאַנדער“ ...

נאָך אַ מעלה האט אויך „קאַלי“,
וואָס מען ברויכט קיין טאַקסובקע,
טאַמער ווערט אַ דאַטשניק עפּעס
איז ער גלייך אין „קאַכאַנובקע“...

ס׳איז דאַ איינמאַל א „פאַוויעטשע“,
גאַר אַהן בוימער, גאַר אַהן בלומען ...
נאַר דערפאר דעם טשאַלענט ריח
שמעקט דאַ בעסער ווי פערפומען...

ס׳שטעהט מיין „ווילע“ אויף אַ לאַנקע
מיט אַ ווילדען גראַז פערוואַקסען

וואו עס פאשען זיך צוזאַמען
ווייבער, קעלבער, ציגען, אַקסען...

און פון נאַהענטען טייכעל הערט מען
זשאַבעס קוואַקען אַ „סימפאַניע“
און עס דוכט זיך אייך : להבדיל
אַז איהר זיצט אין פילהאַרמאָניע...

אויף מיין דאַטשע, אויף מיין דאַטשע
שפּרינגען קאַזעס אויף די דעכער.
אַנשטאַט זיידענע פּידזשאַמעס,
טראַגט מען הויזען פול מיט לעכער.

און די קינדער געהען באָרוועס
און די ווייבער זעהט מען קאַכען
שטענדיג נאַר : „לכבוד שבת“
אַבער זעלטען אינדערוואָכען...

אויף מיין דאַטשע, אויף מיין דאַטשע,
דאַרף מען נישט קין פּענסיאָנאַטען,
ברויט מיט רעטאַך, ווערט געדעכענט,
פּאַר אַ מיטאַג גאַר א זאַטען . . .

שוין איינמאַל א זינגער !

צום דירעקטאַר צעלמייסטער האט זיך די טעג געוואַנדען א זינגער מיט דער ביטע איהם אריינצו־נעהמען אין „ראַזמאַיטאַשטשי“ טעאטער אלס סאַ־ליסט.

נאָך דער ערשטער פּראָבע זאָגט דיר. צעלמייס־טער צום זינגער :

— זעהר גוט. איך קאָן אייך אנגאַזשירען, אָבער איהר מוזט האָבען צוויי פּאַמאַצניקעס. איינער — זאָל לייענען נאָטען און אַ צווייטען — ער זאָל זינגען.

כמעט א רעטעניש

איך בין שקר און בלאָף. אלע וואַרטען אויף מיין גיכען סוף. מיין צווייטע העלפט נאָמען ווייזט, אז צו מיין ממשלה האָט גענומען אנ׳—עק, און איך וועל בהרפּותינו מוזען פון דער שיסעל אוועק.

איצט איז שוין ליכט צו פערשטעהען אז דאָס מיינט מען דעם ענד—עק.

א. איטקין.

דער דירעקטאַר, דער סטרוזש און דער הונט

דער דירעקטאַר פון א היגער באַנק איז געפאָה־רען אויף אורלויב קיין קריניצע, אין דער היים האָט ער איבערגעלאָזט ביים סטרוזש דעם הונט.

נאָך א וואָך־צייט, בעקומט דער דירעקטאַר פון סטרוזש אזא בריוועלע:

„פּאַניע דירעקטאָזשע רעקס פּיהלט זיך זעהר שלעכט. ער איז שטאַרק סמוטנע. איך פערשטעה אז עס פעהלט איהם „אייער טאָוואזשיסטוואָ“.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל : זאָג מיר טרייטעל, פאַרוואָס זענען ני־שטאָ קיין קלעפּסידרעס פון דעם עליו השנאָבעל׳די־גען לאַדזער שטאָט ראַט ?

טרייטעל : ווייל די ענדעקעס האַלטען נישט פון „קלאַפּסידרע“ נאָר פון סדרה־קלאַפּ.

א. איטקין.

זיינע גרויסע פערדינסטען
אונטערגעהערט אין סיים בופעט

אויף דער לעצטער סיים־סעסיע פרעגט איינער פון די דעפּוטאַטען אנ׳אַנגעזעהענעם סאַנאַציע־פיה־רער :

— פּאַניע פּרעזעשע, קאָן איך רעכענען אויף א מאַנדאַט צום נייעם סיים ? אך, איך בין דאָך אזא שטילער מענש, אין משך פון די 5 יאָהר דעפּוטאַטע־ווען, האָב איך קיין איין וואָרט נישט גערערט.

דערויף האָט דער פּרעזעס געענטפערט :

— די מעשה איז אזוי: זענט איהר א שוטה, האָט איהר דערמיט בעוויזען א גרויסע חכמה. זענט איהר א חכם, האָט איהר געטאָן א גרויסען שטות. אזוי צו אזוי, טויגט איהר אויף בפה־ות.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט“ נומער 155 — פרייטאג, דעם 5 יולי 1935

„משיח“ איז געקומען!..

פאטער (צום חתן=בחור) : געה מיטן רעכטען פוס, אפשר וועסטו זיין מיין אפלייזער!..

פאליטיק פון דער וואך

אויסערן מיניסטער בעק אין בערלין.
דאס איז א זעהר וויכטיגער פאליטישער וויזיט. אזוי זאגען דיפלאמאטען, די צייטונגען שענקען אויך גרויס אויפמערקזאמקייט אויף מיניסטער בעק'ס רייזע.

וואס שייך אונז „קונדס"־פאליטיקער קוקען מיר מיט חשד אויף די רייזעס פון דיפלאמאטען. מיר האלטען, אז אזעלכע רייזעס זענען שטענדיג פערבונדען מיט עפעס א ניי־געשאפענער צרה. ווען עס טשעפעט זיך צו אנ'אנשיקעניש ערגיץ אין דער וועלט־פאליטיק מוז אונטערלויפען א רייזע פון א דיפלאמאט אדער דיפלאמאטען.

אויך דא מוז עפעס זיין נישט אין ארדנונג. אז אונזער אויסערן מיניסטער האט זיך געלאזען אויף דער בערלינער רייזע.

אזא רייזע האט א ציל עפעס צורעכטצומאכען, וואס איז קאליע געווארען.

עס איז עפעס נישט אין ארדנונג, אין קעניגרייך פון דענעמארק — זאגט שעקספירס האמלעט.

לודוויק זאץ

וואס מיר געבעלס; וואס קאוואלסקי?
הערט זיי ברידער ווי די קאץ;
לאדזשער יודען, קומט בעגריסען,
אונזער גרויסען לודוויק זאץ.

היטלעריסטען און ענדעקעס
קריגען מוזען דאך די פלאץ.
ווייל נאר יודעלעך פערמאגען
אזא קינסטלער לודוויג זאץ . . .

גראף קאלי.

לאדזשער כראניק
קרבנות פון די היצען

צוליב די שרעקליכע היצען האט דער דאקטאר פון דער פאגאטאוויע פערצייכענט פאלגענדע פארפאלען:

דער סוחר ג. פון דער פארזשעטשנא גאס האט פון דער גרויסער היץ געחלשט — פאר א גראשען לייזונג.

דער קאנפעקציאנער נאגאוויצע פון דער נאוואמיעיסקע גאס האט בעת די גרויסע היצען פלוצים גענומען שווינדלען און איז געבליבען ביי דעם פעהלער.

אויף פעטריקאווער גאס איז אוועקגעפאלען.. אנ'אלטע לאדזשער פירמע. די איינשפריצונג פון דער באנק פאלסקי האט לעת עתה נישט געהאלפען.

אויף פולנאצנא גאס האט א חתן דריי וואכען פאר דער חופה בעקומען א שגעון אנפאל און האט ...חתונה געהאט אהן נדן.

בעניעלע זאלץ.

דער ענדעק
צו וואס איז ער גלייך

דער ענדעק איז נעגליכען צו א שוסטער; ביידע אז זיי זעצען זיך אוועק אויפן בענקעל — נעהמען זיי קלאפען.

מיט וואס איז דער אנטיסעמיט גלייך צו א הונט?
— ביידע בילען ביסען.

דער חילוק איז נאר דער, וואס דער הונט האט אנ'עק און דער אנטיסעמיטיזם איז אהן אנ'עק.

א. איטקין.

נעכאפט א קאטער !...
אויף דער באהן קיין אנדזשעיעוו

אויף דער באהן קיין אנדזשעיעוו פאהרט א יוד מיט זיין 8־יעהריג יונגעלע, פלוצים גיט דאס יונגעלע א ניס.

— צו געזונד ! — זאגט דער פאטער.

אין א ווײלע ארום גיט דאס יונגעלע א צווייטען ניס.

— א לאנג לעבען — ווינשט איהם דער פאטער.

אין א ווײלע שפעטער, טוט דאס יונגעלע ווידער א דריטען ניס.

— א פערכאפט זאלסטו מיר שוין ווערען! דו האסט שוין נעכאפט א קאטער! — האט דער פאטער מיט כעס זיך געבייזערט.

א ווייבערישער סוד
אונטערגעהערט אויפן דאנסינג אין קאלומנע

אין קאלומנע אויפן דאנסינג טרעפען זיך צוזאמען צוויי קאלעזשאנקעס, זאגט איינע:

— דו ווייסט, נעכטען האב איך אויף דער פליאזשע געטראפען זאשען, האט זי מיר געזאגט, אז דו האסט איהר געזאגט וועגען דעם וואס איך האב דיר געזאגט, זאלסט נישט זאגען.

— אך, ווי נישט דיסקרעט זאשע איז! כ'האב איהר ווירזשנע געזאגט, זי זאל דיר נישט זאגען, אז איך האב איהר געזאגט !

— נו, ס'איז שוין געשעהען, נאר איך בעט דיך זאג איהר נישט אז איך האב דיר געזאגט, אז זי האט מיר געזאגט, אז דו האסט איהר וועגען דעם געזאגט!

א הוסטער . . .
א מאנאלאג אזא
פון
כ. קאוונער

...קכי, קכי, קכי! נועה איז מיר!...
אט אזוי ווי איהר הערט, מיסטער קאוונער, נאר איך הוסט און הוסט און הוסט; נאר איך רעכע, נאר איך האס האלץ; א האלץ־העקער געווארען, וועה איז מיר!

א מענש זאל פאטערען אכט שעה א טאג אויף הוסטען!

אין די אכט שעה — קכי, קכי, קכי! — האב איך דאך בעסער געקענט זאגען תהלים, לערנען א פרק משניות, נעהמען א שפאציר צו די אייניקלעך, האט מיך דער, וואס איז איבער אונז, פערשאלטען מיט א הוסט אזא.

דאקטוירים זאגען, ס'איז אסטמא, ווייסיך וואס! זיי ווייסען א סך ווער ס'האט זיי געשלייערט! א סך האבען מיר א טעם די היגע דאקטוירים, קכי. יעדער יונגעל, יעדער שנעק, אויב ער האט נאר א פאר גילדען און א צד אין דער משפחה, און א צינגעל אויף שרויפען, און ער ווייסט וואו א טיר עפענט זיך, ווערט דא, א דאקטאר און קויפט זיך איין אלע נויטיגע מארד־אינסטרומענטען, נעהמט אריין א שעהנע שיקסע קויפט זיך א טייערע מאשין, נעהמט אריבערשיקען מענשען אויף יענער וועלט און הייסט זיך נאך געבען דרייערלעך און פינפערלעך און צעהנערלעך און זעהר אפט פינף און צוואנציגערס.

מאנכע פון זיי שעהמען זיך נישט צו רופען זיך פראפעסאר, און דאן קריגט ער א רייכע מיידעל מיט א פעטען נדן, און ער לעבט א טאג.

אבער פערשטעהען פערשטעהט ער נישט מעהר פון א טויטען; אפשר נאך ווינציגער!

אז ער האט גארנישט אין זינען זיין פראפעסיע — קכי, קכי, קכי! — ער האט אין זינען פוטבאל, פאקער, פרעמדע פרויען און אנדערע אומגליקען.

אט האט מיר א היגער דאקטאר געגעבען א מעדיצין פארן הוסט, עס איז שוין א מעשה פון א יאהר זעקס, און עס ווערט מיר נאך ערגער.... טאמער זאג איך איהם דאס, לאכט ער, דער נארישער דאקטאר, איהר פערשטעהט? איך הוסט און ער — לאכט; ער לאכט און איך — הוסט! און טאמער פרעג איך איהם: „פאניע דאקטאר, וואס איז מיט אייך די שמחה? וואס לאכט איהר? גיט מיר עפעס צום הוסט אזא זאך, אז איך זאל מעהר נישט הוסטען!" לאכט ער נאך מעהר, דער בהמה, און ענטפערט מיר:

„איהר ווייסט, פאר וואס איהר הוסט היינט בעסער און שטארקער?"

„פארוואס"? — פרעג איך איהם — זאגט עס מיר טאקע".

„דערפאר וואס איהר האלט אין איין פראקטיצירען; אז מען פראקטיצירט א זאך, פערגעסט מען נישט און עס קומט ארויס א סך בעסער.. ווי, למשל א גוטער פידעל שפילער, אדער אנ'אקטיאר, אדער א זינגער".

איהר פערשטעהט, איך האס האלץ און ער זאגט זיך ווערטלעך! וואס ארט עס איהם, אז איך פערליר א שטיק געזונט? אבי ער נעהמט דרייערלעך און פינפערלעך און ער פאהרט זיך ארויס מיט א טייערע מאשין.

יא, זעקס יאהר ווי איך נעהם איין מעדיצין און ס'ווערט מיר נישט בעסער! קכי, — קכי, — קכי!... אט אזוי א, ווי איהר הערט, נאר איך הוסט און הוסט און הוסט!

דאס הייסט, אז מען וויל צוריקרעדען, דאס איינענע אויף צוריק, הוסט איך נישט אלעמאל; א שעהן פנים וואלט איך געהאט ווען איך זאל אלע מאל הוסטען; איך הוסט בלויז ווען דער הוסט קומט מיר אן... אט דעמאלט הוסט איך; אבער אז ער קומט אן, איז אבי געזונט! דעמאלט הוסט איך און איך הוסט, דעמאלט איז רעכט איך זאל אזוי אפפרעכען שעה'ן לאנג אויפן זייגער. קכי—קכי קכי!—שעה'ן אויפן זייגער, ווי איהר זעהט מיך א הוסטענדיגען... מענשען און שכנים וואונדערען זיך. ווי עס נעהמט זיך צו א מענשען אין מיינע יאהרען אזויפיל כחות צו הוסטען, הוסטען, דארפט איהר וויסען זיין איז נישט אזוי גרינג ווי איך דוכט זיך; דאס איז א קאטארזשנע ארבייט; קריעת ים סוף.

איך וואלט בעסער געזעסען אין א טעאטער איין שעה, איידער זיצען אין א הויז און הוסטען אכט שעה.

איהר לאכט? אויב אזוי, זענט איהר דאך נישט בעסער פארן דאקטאר! ער לאכט אויך פון מיר, אפי איך האב געמיינט אז א שרייבער איז קליגער פון א דאקטאר; הייסט עס, אז איך האב געהאט א טעות. הא. איהר לאכט נישט פון מיר? טא פון וועמען רעדען לאכט איהר? א, גלאט אזוי? אויב גלאט אזוי, ארט מיך נישט; מעגט איהר לאכען! אוודאי איז לאכען גרינגער ווי הוסטען; נאך דערצו אזוי הוסטען ווי איך הוסט! איהר פערשטעהט? עס זענען פאראן אויף דער וועלט אלערליי הוסטען. פערשידענע מינים: איינער הוסט זיך אפ א פאר מאל און איז פארטיג; אנ'אנדערער הוסט איין מאל אין א יובל; נאך איינער הוסט מיט א קוויטשעל, ווי מען שארפט א זעגעל, אדער א פייל... אבער איך, אז איך צוהוסט זיך, איז דאס א מעשה אהן א סוף; איך ווער בלוי ווי א מיליץ, שטעל ארויס די צונג, די אדערען אויפן האלז און אויפן שטערען ציהען זיך אן ווי פרענטעס איך קאן נישט כאפען דעם אטעם, ס'געהט מיר טרערען פון די אויגען און איך מוז זיך אן עפעס אן האלטען.. עס מאכט נישט אוים אן וואס, אן א מענשען, אן א בוים, אן א טעלעגראפען סלופ, אן דער וואנט, אז נישט וואלט איך אומגעפאלען.

און אז איך הער שוין אויף צו הוסטען, נעהם איך ערשט סאפען און פראכען... שווער אפצוציהען דעם רוך... דערנאך קומט אן דער הוסט נאכאמאל, ביים צווייטען מאל קריכען מיר שוין די אויגען ארויס פון קאפ און דער גאנצער קערפער נעהמט זיך טרייסלען און איך פאל פון די פיס ווי א שיכור.

קכי — קכי — קכי! — יא, דאס הוסטען איז א געשעפט פאר א געזונטען מענשען, פאר א גיבור, נישט פאר אזא קראנקען ווי איך בין... אבער דאס איז אלץ גערעדט געווארען ווען דער הוסט קומט אן. אבער ווען דער הוסט קומט נישט אן, איז גאר נישט; דעמאלט הוסט איך נישט. אבער אממייסטען קומט ער יא אן.. וואסי, ער האט קיין צייט נישט? אין אנדערע ווערטער הייסט עס, אז איך הוסט בלויז ווען איך הוסט, אבער ווען איך הוסט נישט, הוסט איך נישט... פונקט ווי יענער זאאיקער האט זיך בלויז זאאיקעט ווען ער האט גערעדט; ווען ער האט געשוויגען האט ער זיך קיינמאל נישט זאאיקעט...

דאס איינענע איז מיט מיר... הא, איהר האט קיין צייט נישט, איהר מוזט אוועקגעהן? טא געהט אייך געזונטערהייט און קומט צוריק געזונט.. מ'עט דערלעבען מארגען, אים ירצה השם, אז גאט וועט שענקען ס'לעבען מיטן געזונט, וועל איך צוקומען צו אייך און אייך ענדיגען די מעשה... קכי — קכי — קכי!.. האט מיר אגוטע נאכט!... קכי... קכי...

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג : איהר האט געהערט? דער „יודען קענער" פון „ארענדראוויק" „בעווייזט" פון תלמוד אז די יודען שעכטען אוים אלץ וואס לעבט, נישט נאר מענשען נאר אפילו היימישע חיות.

שבת הגדול : און איך זאג פערקעהרט : אונזערע היימישע חיות שעכטען יודען.

בעניעלע זאלץ.

צווישען צייטונגס-מענשען.

ערשטער : נו, ווי געהט ביי אייך די צייטונג ?
צווייטער: נישט צו פערזינדיגען און ביי אייך?
ערשטער : אויסגעצייכענט. עפענט דעם היינטיגען נומער וועט איהר זעהען א זייט נעקראלאגלעך, ממש די פינגער צו לעקען.

א קאפעלע פאליטיק.

ענגלאנד — דער געשלאסענער וואסערדינגער שלום מיט דייטשלאנד האט ביי לייטען א שווארצען חן. ס'איז א סימן. אז דער „שלום" איז ווי אין וואסער אריין...

דייטשלאנד — ענגלאנדס ים־שלום" האט צוגעשפאנט א פערדעל צו איהר רעוואנש־וואגען...

דער גליק נאר: וואס אין מיניסטער שאכטס גאלד־קעלערען האט שוין גענומען טאגען..

איטאליען — די מלחמה מיט אביסיניען, איז פארן „שלום" נישט קיין גרויסע מעלה,

דער גליק איז נאך וואס „מוסאליני" געהט און געהט און שטעהט א ווײלע.

פראנקרייך — ענגלאנד האט איהר געוויזען שווארץ אויף ווייס :

(כאטש ביי אונז יודען איז עס גאר נישט קיין נייעס)

אז צוליב א ברעקעל אייגענוץ מעג די גאנצע וועלט אונטערגעהן.

סאוויעטען — צו זיין בעווארענט געגען יאפאן מיט דייטשלאנדס שווערד.

מוזען זיי זיין בעוואפענט אין אלע ארבע יסודות: פייער, וואסער, לופט און ערד.

יאפאן — דער „געלער מזיק" שלינגט איין דעם גרויסען „גולם" מיט די ביינער,

און מאכט זיך גאר נישט קאליע דעם מאגען, די וועלט וועט נאך האבען מיט איהם צו זינגען און צו זאגען.

בינע — וואס קלאגסטו גולם גרויסער ? צי מאהנסטו ביים קאזאק —יושר ?

א 10־יעריגער „מאנספערשוין"
און די אומבעקאנטע פרוי

אין פאניאטאווסקי פארק געהט אנ'עלטערע פרוי צו צו א 10 יעהריג יונגעלע און זאגט צו איהם:

— זאג נאר יונגעלע, דיין מאמע ווייס, אז דו רייכערסט שוין פאפיראסען?

— און איהנ'ס מאן ווייסט באטש אז זי פערטשעפען אין פארק אומבעקאנטע „מאנספערשויגען"? — האט דאס יונגעלע געענטפערט מיט א פראגע.

די פאנגע פערל־פאלע

האט די „פאנגע" פערל—פאלע
נעביך היינט א שווערע דאלע !
אין דעם קריזיס, אין דעם שווערע:
קאן זי קיין קאנצערט נישט הערען,
ווייל די אלע פרעמדע מענער,
וועלכע זענען אויף איהר קענער,
האבען מכות אין די טאשען,

ווער מיר פונדעם, ווער מיר נאשען,
נישט קיין פאקער, נישט קיין אקע,
נישט קיין מאלפע, נישט קיין פאקע,
נישט קיין פילם, קיין מארסקע אקא,
נישט קיין דאנסינגס, פייף־אקלאקען
און די פיס — שוין באלד אהן זאקען.

„באזשע, באזשע" וואס וועט ווערען,
פון דעם קריזיס, פון דעם שווערען ?
וואו איז מאקס, און וואו איז „יאנעק"?
וואו איז „ערעק" וואו איז „פראנעק" ?

זאגט אליין ווער וואלט עס גלויבען
אז די „פאנגע" פערל—פאלע
האבען זאל אזא מין דאלע,
אז צוליבן שווערען קריזים,
וואס א קאטאסטראפע איז עס,
זאל זי קאנען זיך ערלויבען
מעהר נישט... מעהר ווי איין „קאבאנעק"?

ב. סערטאן.

בעניעלעס 7 חכמות
פון דער וואך

— 1 —

אין דייטשלאנד איז לעצטענס געוועזען א שטארקע ערד־ציטערניש.

דאס נעהמט זיך דערפון וואס היטלער ציטערט פאר זיין שטיקעל ערד.

— 2 —

פון וואנען האט דאס לעצטענס גענומען שפראצען אזוי פיל „אמת'ן?" „חסר של אמת", „חסה ואמת" ?

עס שטייט דאך בפירוש: „אמת מארץ תצמח".

— 3 —

א גראדנער ווערטעל :

פאטער (צום קינד) : האסטו כאטש בעקומען א גוטע צענזורע?

קינד : יא, כ'האב בעקומען א נאגראדע, און דו טאטע, האסט אויך עפעס בעקומען ?

פאטער : יא, מיין קינד, איך האב בעקומען א נא־גראדנע! ..

— 4 —

— פארוואס ווערט אלס לאדזשער שטאט פרעזידענט נאמינירט דער דירעקטאר פון די שטאט־טראמוואיען אין ווארשע?

— ווייל דער מיניסטער האט איינגעזעהען אז דער לאדזשער שטאט ראט איז אראפ פון גלייכען וועג, האט ער בעשטימט א מענש, וואס זאל איהם צוריק ארויפפיהרען אויף דער ליניע.

— 5 —

די צייטונגען מעלדען אז דער דירעקטאר פון דער דייטשער רייכס באנק דר. שאכט, האט געווארענט דייטשלאנד פאר דער נייער אנטיסעמיטישער אקציע אין דייטשלאנד.

נו, יא, ווער נאך ווי שאכט ווייסט, אז דער אנטיסעמיטיזם „שאכט" אפ די דייטשע פינאנצען.

— 6 —

היטלערס בעל יועץ אלפרעד ראזענבערג, האט ערקלערט, אז דער דייטש ענגלישער ים־אפמאך וועט ראטעווען די אייראפעאישע קולטור.

פריהער האבען די דייטשען געשיקט די קולטור אויפן פייער, איצט געהען זיי די קולטור אפלעשען מיטן ים.

— 7 —

מוסאליני האט ערקלערט דעם ענגלישען מיניסטער אידען, אז ער וועט אויסנוצען די איטאליענישע השפעה אויף ציוויליזירען דאס אביסינישע פאלק.

— יא. דאס איז אמת. צו ערשט וועט ער מיט אביסיניען לערנען — בלק.

בעניעלע זאלץ.

ער וויל מעלקען זויער־מילך

אין גלאוונע זעהען די לעטניקעס ווי דער יודישער שווינגער גיט דעם קוה צו עסען ציטרין.

פרעגט איהם א לעטניק : ר' דוד, וואס איז דאס ?

— כ'דארף האבען מאר די לעטניקעס זויער־מילך — האט דער שווינגער געענטפערט.